

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 11 mars justerades.

§ 2 Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande

Talmannen meddelade att debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande skulle äga rum *måndagen den 13 april kl. 13.00*.

§ 3 Meddelande om statsministerns frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 16 april kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister Ulf Kristersson (M).

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:412

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:412 Tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar

av Nadja Awad (V)

Interpellationen kommer att besvaras *måndagen den 27 april 2026*.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 30 mars 2026

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:416

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:416 Funktionsrätt Sveriges granskning
av Nadja Awad (V)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 30 april 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 30 mars 2026

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

David Oredsson

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:418

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:418 Riksväg 62
av Mikael Dahlqvist (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 27 april 2026.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 30 mars 2026

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:419

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:419 Motorvägsbron i Södertälje
av Ingela Nylund Watz (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 27 april 2026.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 31 mars 2026

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2025/26:215 till arbetsmarknadsutskottet

2025/26:222 och 223 till civilutskottet

2025/26:229 till socialförsäkringsutskottet

Motioner
2025/26:3959, 3973 och 3982 till näringsutskottet
2025/26:3969 till utbildningsutskottet
2025/26:3987 och 3989–3991 till socialförsäkringsutskottet
2025/26:3962 och 3967 till utrikesutskottet

Prot. 2025/26:102
1 april

EU-dokument
COM(2025) 1030 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 26 maj*.

§ 6 Offentlig förvaltning

Offentlig förvaltning

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU29
Offentlig förvaltning
föredrogs.

Anf. 1 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman! Vi debatterar nu konstitutionsutskottets betänkande KU29 om den offentliga förvaltningen. Det är ett omfattande betänkande som spänner över flera centrala områden som korruptionsbekämpning, rättstillämpning, myndigheternas roll, digitalisering och tjänstemannans ansvar. Bakom denna bredd finns dock en gemensam kärna: frågan om förtroendet för staten och hur detta förtroende upprätthålls i praktiken.

Att det finns tilltro till den offentliga förvaltningen är inte något som kan tas för givet. Det bygger på att medborgarna uppfattar staten som rättvis och opartisk. Det bygger på att beslut fattas på saklig grund och att makt utövas under ansvar. När dessa principer urholkas, även i det lilla, riskerar konsekvenserna att bli stora.

Herr talman! Den svenska förvaltningsmodellen bygger på en tydlig rollfördelning: Riksdagen stiftar lagar, regeringen styr riket och myndigheterna verkställer. Denna ordning är inte bara organisatorisk; den är konstitutionell. Den syftar till att säkerställa att makt utövas inom tydliga ramar och att politiska ställningstaganden beslutas av folkvalda företrädare och inte av tjänstemän.

Mot denna bakgrund är det problematiskt när myndigheter eller enskilda anställda som arbetar med uppgifter där vikten av neutralitet är stor ägnar sig åt opinionsbildande verksamhet eller driver frågor som i grunden är politiska. Professionalism och neutralitet måste vara ledord i en tjänstemannakår.

En av de frågor som behandlas i betänkandet och som Sverigedemokraterna särskilt vill lyfta fram är utvecklingen av det som ofta benämns myndighetsaktivism. Det handlar om en gradvis förskjutning i synen på vad myndigheter ska göra och vilken roll de ska spela i samhällsdebatten.

I betänkandet framgår att myndigheters informationsverksamhet ska vara saklig och opartisk, och den ska ligga inom ramen för myndighetens uppdrag. Det framgår också tydligt i tidigare förvaltningspolitiska ställningstaganden att det inte är en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning i partipolitiskt kontroversiella frågor.

Trots detta, herr talman, ser vi exempel på hur gränserna många gånger vidgas. Informationsinsatser får karaktären av kampanjer, och samverkan med externa aktörer leder till att myndigheter indirekt kopplas till ideologiskt präglade verksamheter. I vissa fall uppstår situationer där myndigheter inte bara informerar om gällande rätt eller politiska beslut utan också försöker påverka attityder och värderingar i en viss riktning som till exempel i form av namninsamlingar på arbetsplatser.

Herr talman! Detta är en fråga som måste tas på allvar – inte för att informationsverksamhet i sig är fel utan för att den måste vara strikt förankrad i uppdraget och präglad av opartiskhet. Det har tyvärr växt fram en tjänstemannakultur i vissa miljöer som många gånger går långt utanför befogenheterna.

När myndigheter uppfattas som aktörer i den politiska debatten riskerar förtroendet för dem att undergrävas. Skattebetalarna ska kunna räkna med en professionell tjänstemannakår som lämnar partiboken hemma. Tjänstemännens politiska övertygelse får aldrig återspeglas i tjänsteutövningen. Vi måste slå vakt om att vi har tjänstemän som anpassar sig till den folkvalda regeringens riktlinjer och fattade beslut. Brister man som tjänsteman i detta ska det självklart inte gå obemärkt förbi; gör man sig skyldig till myndighetsaktivism ska det självklart få konsekvenser.

Herr talman! En annan central fråga i betänkandet är otillbörlig påverkan och risken för infiltration i den offentliga förvaltningen. Här finns anledning till oro. Som framgår av underlaget har flera fall uppmärksamats där myndigheter utsatts för påverkan, och granskningar visar att arbetet med att motverka infiltration i vissa fall inte är tillräckligt effektivt. När en tjänsteman utsätts för hot, påtryckningar eller lojalitetskonflikter påverkas inte bara det enskilda beslutet, utan det påverkar tilliten till hela vårt system.

Vi ser i dag hur organiserad brottslighet i allt högre grad riktar in sig på att påverka offentliga funktioner. Det kan handla om att få tillgång till information, att påverka beslut eller att skapa utrymme för ekonomiska fördelar. Ofta riktas detta mot offentlig sektor. Konsekvenserna kan bli allvarliga: röjda uppgifter, felaktiga beslut och i förlängningen en urholkning av statens legitimitet.

Mot denna bakgrund är det nödvändigt att arbetet mot otillbörlig påverkan intensifieras. Det räcker inte med handlingsplaner och utbildningsinsatser, utan det krävs också tydliga strukturer för uppföljning, kontroll och ansvarsutkrävande. Det måste vara tydligt för varje tjänsteman vilka regler som gäller och vilka konsekvenser som följer om dessa överträds.

Herr talman! Det här för oss in på frågan om tjänstemannaansvar. Historiskt sett har vi haft ett starkare tjänstemannaansvar, men över tid har detta försvagats. Resultatet har i vissa fall blivit en situation där felaktiga beslut inte får några tydliga konsekvenser för den enskilde tjänstemannen. Detta är en fråga som under lång tid varit föremål för diskussion i Sverige men som rödgröna regeringar inte har velat röra vid. Varför det är så lämnar jag åt andra att spekulera i, men Tidöpartierna ser vikten av en reform och har agerat.

I betänkandet redovisas att regeringen har lagt fram förslag om ett utökat straffrättsligt ansvar, där ett nytt brott – missbruk av offentlig ställning – föreslås införas. Det är ett viktigt steg som markerar att det inte är

acceptabelt att använda sin position i offentlig tjänst för att gynna sig själv eller andra eller för att missgynna någon på otillbörligt sätt.

Frågan om tjänstemannaansvar handlar dock inte enbart om straffrätt, utan den handlar också om kultur, styrning och tydlighet. Det måste finnas en klar koppling mellan ansvar och befogenheter. Den som har makt att fatta beslut som påverkar människors liv måste också kunna ställas till svars för dessa beslut.

Sverigedemokraterna menar att ett stärkt tjänstemannaansvar är en central del i att stärka förtroendet för den offentliga förvaltningen. Det handlar inte om att misstänkliggöra tjänstemän. Tvärtom handlar det om att värna den stora majoritet som utför sitt arbete korrekt och professionellt. Genom tydliga regler och konsekvenser stärks också deras ställning.

Det är lätt att se dessa frågor som tekniska eller administrativa, men i grunden handlar de om något större; de handlar om demokratins funktionssätt. En stark demokrati förutsätter en stark och trovärdig förvaltning. Den förutsätter att medborgarna kan lita på att beslut fattas på rätt grunder och att ingen står över ansvar. Det är därför avgörande att vi tar dessa frågor på största allvar. Det handlar inte bara om att hantera enskilda problem utan om att värna de principer som hela vårt statsskick vilar på.

Det finns ett samband mellan de frågor jag har berört: myndighetsaktivism, otillbörlig påverkan och tjänstemannaansvar. Allt rör i grunden statens kärna – hur makt utövas och på vilka villkor. Om myndigheter tillåts driva egna agendor och om tjänstemän påverkas eller arbetar efter personlig politisk övertygelse riskerar vi att få en förvaltning som rör sig bort från sina grundläggande principer. Det är en farlig utveckling som måste brytas.

Ansvar måste kunna utkrävas. Vi vill ha myndigheter som fokuserar på sitt uppdrag och inte på opinionsbildning. Vi vill ha ett system där otillbörlig påverkan möts med kraftfulla motåtgärder. Vi vill ha ett tydligt tjänstemannaansvar som säkerställer att makt alltid följs av ansvar.

Sverigedemokraternas utgångspunkt är tydlig. Vi ska ha en förvaltning som är strikt förankrad i rättsordningen, som präglas av saklighet och opartiskhet och där en tydlig gräns mellan politik och förvaltning respekteras. Politiska beslut och direktiv ska implementeras och genomföras – punkt slut. De ska inte förhållas eller obstrueras av tjänstemän eller annan personal som drivs av en annan politisk kompass än den folkvalda regeringen. Detta, herr talman, gäller självklart oavsett vilken regering vi har i Sverige.

Anf. 2 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Den offentliga förvaltningen i Sverige ska bygga på tillit och förtroende. Den ska vara tillgänglig och inriktad på medborgarens perspektiv i samhället. Det förutsätter en väl utbyggd lokal och regional närvaro av de statliga myndigheterna. Det är utgångspunkter i det ställningstagande som konstitutionsutskottets betänkande KU29 *Offentlig förvaltning* bygger på. I betänkandet behandlas 53 yrkanden från allmänna motionstiden. Jag vill i sammanhanget yrka bifall till de reservationer vi från Socialdemokraterna lämnat: nummer 2 om lokal statlig service under punkt 3, nummer 3 om länsstyrelserna under punkt 5 och nummer 4 om digitalisering under punkt 7.

Från Socialdemokraternas sida vill vi i ställningstagandet framföra att det i dag finns över 100 servicekontor som drivs inom ramen för Statens servicecenter. De finns i storstadsområden men också i mindre kommuner och på landsbygden. De behöver utvecklas, inte avvecklas, vilket tyvärr varit fallet på grund av regeringens neddragningar på senare år.

På servicekontoren kan enskilda få vägledning av enklare karaktär från Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skattemyndigheten och Arbetsförmedlingen. Även Kronofogdemyndigheten delar i vissa fall lokaler. Servicekontoren är mycket uppskattade, med över 2,8 miljoner besök under 2024 och en kundnöjdhet på runt 95 procent.

Herr talman! Jag har själv både som anhörig och i mitt uppdrag som ledamot besökt en del servicekontor sedan de infördes av den socialdemokratiskt ledda regeringen, såväl i min hemstad Ängelholm som i Klippan och Helsingborg. Jag har kunnat ta del av verksamheten och konstatera att kontoren är välbesökta och att besökare får god hjälp och gott stöd. Det betyder för många mycket att få prata med en person och inte enbart vara hänvisad till digitala hjälpmedel och teknik. I olika skeden av livet kan vi ha olika behov. Den mänskliga kontakten kan ofta göra skillnad och underlätta möten med myndigheter. Därför är den statliga närvaron betydelsefull. Som jag ser det får den inte förvandlas till en enbart digital företeelse.

Regeringens neddragning av budgeten innebär att en rad servicekontor kommer att stängas. Det talas om uppemot 35 till antalet. Så sent som i fjol stängdes kontoren i Trelleborg, Landskrona och Simrishamn. I år har ytterligare några stängningar aviserats, bland annat i Nordstan i Göteborg och i Karlshamn, har jag kunnat ta del av. Det är åtgärder som slår hårt mot medborgarservicen runt om i Sverige. Fullt naturligt har en hel del protester framförts.

Utbyggnaden av den statliga närvaron och servicen behöver fortsätta i hela landet. Genom fler servicekontor, omlokalisering och nyinrättade myndigheter samt Försvarsmaktens, Polismyndighetens och Kriminalvårdens pågående expansion finns förutsättningar för tusentals nya jobb runt om i landet. Då behöver också servicekontoren fortsätta att utvecklas. De kontor som stängts behöver återöppnas, och fler verksamheter ska kunna knytas till dem.

Genom kontoren främjas samverkan mellan myndigheter på ett direkt sätt. Det kan också vara en styrka när det gäller att komma åt den organiserade kriminaliteten. Jag vill från Socialdemokraternas sida framhålla att vi anser att det regionala perspektivet ska finnas med i varje beslut om var statlig verksamhet ska placeras och att etableringen av nya servicekontor ska fortsätta.

Herr talman! Den offentliga förvaltningen har på många sätt lagt grunden för den svenska samhällsmodellen, vill jag med fog påstå. Från början var kanske syftet i mycket att driva in skatter och kontrollera riket som sådant. Sedan inrättades centrala ämbetsverk, kollegier, för att skapa en struktur. När demokratin så småningom blev en realitet, efter lång kamp och stora vedermödor, expanderade den offentliga förvaltningen. Staten tog på sig en rad uppgifter som innebar närvaro i lokalsamhället.

Det handlade inte enbart om statskyrkan, som var en självklar utgångspunkt såväl i städerna som i bygderna och som skötte folkbokföringen i runt 500 år. Det handlade kanske framför allt om sådant som post, telefoni, skolor, vägförvaltning, polis, försäkringskassa och arbetsförmedling –

naturliga inslag i varje kommun under en rad decennier och under generationers uppväxt i landet.

Därefter följde en rad år av neddragningar, samhällsförändringar och även en hel del privatiseringar, vilket har förändrat bilden. Numera kan vi besöka kommuner där den enda statliga inrättningen är Systembolaget. Med all respekt för detta välrenommerade statliga företag tror jag att det är en brist om det är den instans som ska upprätthålla den statliga närvaron. Därför behövs ökat regionalt och lokalt fokus i de offentliga förvaltningsarnas verksamhet. Här spelar återigen de statliga servicekontoren en viktig roll.

Herr talman! Jag vill resonera en del kring vår reservation från Socialdemokraterna om länsstyrelsernas roll. Vi har vid flera tillfällen framhållit behovet av ett stärkt förvaltningsanslag till länsstyrelserna. Vi tycker att det är viktigt att regeringen använder sig av den styrka som finns i form av 21 ytterst kompetenta myndigheter med stark lokalkännedom. Det handlar inte minst om uppbyggnaden av totalförsvaret och om beredskapsfrågorna. Många av de uppdrag som regeringen nu lägger på sina sektorsmyndigheter hade det varit mer effektivt att lägga på länsstyrelserna, som vi ser det. Jag menar att detta är en fråga som regeringen behöver se över.

Herr talman! Jag är också tveksam till den politik som innebär centralisering av vissa uppgifter till vissa länsstyrelser, exempelvis i fråga om jordbruksstödet. Det kommer att leda till att frågor som det är viktigt att behandla med geografisk närhet flyttas ännu längre bort från dem som de facto utövar verksamheten. För att länsstyrelserna ska kunna fungera som samlande krafter i länen behöver deras uppdrag att samordna statens myndigheter kompletteras med uppdrag till berörda myndigheter att samverka med länsstyrelserna.

Detta är frågor som ofta berörts vid besök som jag gjort i länen både med och utan konstitutionsutskottet, och betoningen har varit på krissituationer. Det kan handla om skogsbränder, översvämningar och en rad andra företeelser där denna samverkan ofta efterfrågas av länsstyrelserna. Här bör regeringen agera för att förbättra situationen.

Herr talman! Jag vill också nämna en del kring vår reservation om digitalisering under punkt 7. Vi föreslår att ställningstagandet ska utgå från att människor förtjänar och förväntar sig att få offentlig service anpassad efter sin livssituation. Det innebär en mer effektiv och digitalt välfungerande offentlig sektor. Jag vill framhålla att det inte står i motsats till den satsning som är nödvändig för Statens servicecenter; det är egentligen två samverkande faktorer. Utgångspunkten är att alla offentliga tjänster ska kunna hanteras digitalt, men det innebär också att de ska vara tillgängliga via telefon eller direktkontakt.

Herr talman! När det gäller övriga motioner ställer vi oss bakom avslagsyrkandena. Motionerna tar var för sig upp ämnesområden såsom kamp mot korruption och EU-rättsfrågor, och det finns ställningstaganden i betänkandet som vi menar är väl grundade utifrån beredningsarbetet.

När det gäller tjänstemannaansvaret, som Westmont berörde alldeles nyss, kan vi ha i åtanke att det i gällande rätt redan finns med tjänstefel, som kan utdömas utifrån brottsbalken om gärningspersonen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen från någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande. Detta finns redan, och det kan vara bra att ha med i resonemanget.

Jag vill också lyfta in den politiska dimensionen. Det är genom lagstiftning som vi formar samhället, och det är lagarna och regelverken som är vägledande för de tjänstemän och ämbetsmän som verkar i den offentliga förvaltningen. Något annat har jag inte mött när jag har varit ute på besök och mött dessa hängivna tjänstemän som jobbar för samhället och statens bästa varje dag. Det bör också framhållas i debatten.

Anf. 3 MATS GREEN (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag konstitutionsutskottets betänkande om offentlig förvaltning. Det är ett betänkande som spänner över ett brett fält, från korruption och länsstyrelser till digitalisering och tjänstemannans ansvar.

Jag vill i mitt anförande fokusera på en fråga som jag anser är av grundläggande konstitutionell betydelse, nämligen det vi brukar kalla tjänstemannaaktivism eller myndighetsaktivism.

Låt mig börja i grunden. I 1 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen anges att den offentliga makten utövas under lagarna. Det är inte en teknikalitet, utan det är rättsstatens fundament. Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen gäller att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt vara sakliga och opartiska.

Dessa principer är inte tomma ord, herr talman. De är den konstitutionella ryggraden i ett demokratiskt samhälle. Men, herr talman, de respekteras inte alltid.

Låt mig ändå börja med att uttrycka både respekt och förtroende för den absoluta majoriteten av våra statliga medarbetare. Vi möter medarbetare i våra uppdrag och i våra privatliv som verkligen arbetar i den bästa andan av svensk tjänstemannatradition när det gäller myndighetsutövning, det vill säga förnuft utan lidelse.

Med detta sagt kan vi också konstatera att vi har ett växande problem i Sverige när det gäller myndighetsaktivism. Framför allt är det ett växande demokratiskt problem i spåren av den. Vi har under lång tid, herr talman, sett hur myndigheter i Sverige har glidit bort från sin kärnuppgift. I stället för att tillämpa lagen och tjäna medborgarna har myndigheter i vissa fall ägnat sig åt att driva opinion, lobba för politiska ståndpunkter och agera som aktörer i den politiska debatten.

Det har heller inte bara varit så att man ofta vill undvika att implementera demokratiskt beslutad politik, utan man gör allt oftare allt man kan för att direkt motarbeta densamma – i synnerhet inom vissa sektorer. Det är vad vi kallar tjänstemannaaktivism, och det är ett problem som undergräver förtroendet för hela statsförvaltningen och ytterst för den svenska demokratin och för det svenska folkstyret.

Det är just där skon klämmer. Förtroendet för förvaltningen är inte något abstrakt, utan det är kittet som håller samman relationen mellan medborgare och stat. När en myndighet börjar driva politiska agendor i stället för att tillämpa lagen vet medborgaren inte längre om han eller hon möter en objektiv förvaltning eller en organisation där medarbetare agerar utifrån egna syften eller en egen agenda. Den osäkerheten är farlig eftersom den eroderar tilliten inte bara till den enskilda myndigheten utan även till det offentliga demokratiska systemet. Och när grundläggande samhällsfunktioner inte fungerar som de ska riskerar medborgarna att förlora tilliten till

samhällets institutioner och till varandra. Det är därför tjänstemannaaktivism inte är ett harmlöst fenomen, utan den är i förlängningen ett hot mot demokratin.

De senaste årtiondena har vi sett hur myndighetsaktivism, och till viss del även domstolsaktivism, steg för steg har urholkat exempelvis äganderätten och skapat hopplöshet, rättslöshet, frustration, ilska och misstro mot både rättsstaten och myndigheterna och därigenom mot demokratin.

I 5 § förvaltningslagen anges att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen. I sin verksamhet ska myndigheten vara saklig och opartisk.

Detta är legalitetsprincipen i praktiken, herr talman. I förarbetena till lagen anförts att legalitetsprincipen är av central betydelse inom förvaltningsrätten eftersom kravet på författningsstöd bildar utgångspunkt för myndigheternas verksamhet såväl när det gäller att handlägga ärenden och besluta i dessa som i fråga om annan verksamhet som en myndighet bedriver.

Ändå – och det är anmärkningsvärt – har genomgångar i utredningar indikerat att myndigheterna inte alltid i tillräcklig utsträckning tar reda på om de har stöd i rättsordningen för sina åtgärder. Det är ett systemfel. Och det är ett systemfel som Moderaterna och våra Tidökollegor sedan länge har velat åtgärda.

I en proposition 2009 bedömde den dåvarande borgerliga regeringen att det inte bör vara en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning eller företräda särintressen inom sitt verksamhetsområde. Det är en princip som vi moderater helhjärtat delar. Dåvarande alliansregering ansåg att det inte är en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning som innebär att myndigheten tar ställning för den ena eller den andra sidan i en partipolitiskt kontroversiell fråga i syfte att påverka riksdagen eller regeringen.

Ändå har vi sett det hända gång på gång: Myndigheter som driver kampanjer. Myndigheter som lobbar mot sin egen regering, oavsett färg på regeringen. Myndigheter som köper in ideologiska certifieringar och konsulttjänster från organisationer vars syfte är politisk påverkan.

Det här är inte myndigheternas uppdrag, utan det är ett missbruk av skattemedel och av det förtroende som medborgarna har givit det offentliga. Och varje gång det sker urholkas förtroendet lite till för den myndigheten, för förvaltningen i stort och ytterst för demokratin som helhet. Myndigheter ska vara effektiva och arbeta i medborgarnas tjänst – annars tappar människor förtroendet för politiken och offentliga institutioner. Vi har sett det ske i stora västliga demokratier, och vi ser nu konsekvenserna av den misstron och den frustrationen. Jag behöver inte nämna något specifikt land, men jag tror, herr talman, att vi alla tänker på samma.

Utskottet betonar också i det betänkande vi debatterar i dag att legalitetsprincipen är av central betydelse för myndigheternas verksamhet. Legalitetsprincipen innebär att myndigheternas verksamhet måste ha stöd i någon av de källor som tillsammans bildar rättsordningen. Dessutom ska myndigheterna i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet.

Herr talman! Nu sker tydliga förändringar i rätt riktning. Nyligen överlämnade regeringen lagrådsremissen *Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar* till Lagrådet. I lagrådsremissen finns ett förslag om att ett nytt brott införs i brottsbalken, med beteckningen missbruk av offentlig ställning.

Detta är ett historiskt steg, herr talman. Därigenom straffbeläggs att vid utövandet av en offentlig tjänst eller ett offentligt uppdrag uppsåtligen i strid med lag eller annan författning vidta eller underlåta att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån eller för att otillbörligt missgynna någon annan.

I lagrådsremissen anförts att allmänheten har ett berättigat krav på att offentlig verksamhet bedrivs på ett ansvarsfullt och korrekt sätt och att det är nödvändigt att det finns ett effektivt system för individuellt ansvarsutkrävande när felaktigheter begås. Precis så är det, och det är exakt vad vi moderater har drivit. Det är rättvis och ansvarstagande politik. Vi ska dock inte nöja oss med det, herr talman.

Frågan om tjänstemannaaktivism handlar inte bara om enstaka tjänstemän som agerar fel. Det handlar om en kultur i delar av statsförvaltningen där gränsen mellan myndighetsutövning och politisk aktivism har suddats ut. Det handlar om myndigheter som har glömt att de är till för medborgarna, inte för att driva egna agendor. Man ska som offentligt anställd inte definiera sitt eget uppdrag. Jag kan inte nog fokusera på det: Man ska som offentligt anställd inte definiera sitt eget uppdrag. Det ska politiken – eller rättare sagt demokratin – göra.

Myndigheternas informationsverksamhet måste ligga inom ramen för deras instruktionsenliga uppgifter eller särskilda regeringsuppdrag. Det är en princip som måste upprätthållas inte bara i ord utan i praktiken, genom tydliga regleringsbrev, tydliga instruktioner och ett skärpt ansvarsutkrävande.

Herr talman! Låt mig avsluta med att konstatera följande: Det har skämtsamt sagts att framgång inom statsförvaltningen bara kan mätas genom myndigheternas anslag och antalet medarbetare – att ökande anslag och ett växande antal anställda skulle vara det främsta tecknet på framgångsrikt myndighetsarbete. Det är naturligtvis en överdrift, men den saknar tyvärr inte helt förankring i verkligheten. Det finns nämligen många krafter som argumenterar för att myndigheter av vitt skilda slag behöver växa för att kunna hantera den byråkrati dessa krafter själva har varit med och bidragit till.

Vi moderater vill se en förvaltning som är effektiv, rättssäker och står på medborgarnas sida. Det är en klassisk moderat ståndpunkt: Staten ska göra det som bara staten kan göra – och göra det väl. Staten ska inte ägna sig åt politisk aktivism på skattebetalarnas bekostnad.

Herr talman! Jag ser fram emot den proposition som regeringen har aviserat. Jag ser fram emot att riksdagen kan ta ställning till ett skärpt tjänstemannaansvar. Jag ser också fram emot en förvaltning som medborgarna kan lita på – en förvaltning som tillämpar lagen, inte driver politik. Det är vad rättsstaten kräver, och det är vad Moderaterna driver.

Herr talman! Det största hotet mot svensk demokrati kommer från Ryssland, och det näst största hotet mot svensk demokrati kommer från brottsligheten. Men det tredje största hotet mot svensk demokrati kommer från myndighets- och domstolsaktivism.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och ber om ursäkt för det lilla överdraget av talartiden, herr talman. Det ska aldrig någonsin upprepas.

I detta anförande instämde Mauricio Rojas (L).

Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Det var intressant att lyssna på vissa av de tidigare anförandena, som väl helt enkelt visade att det här betänkandet spänner över vitt skilda frågor. Jag hade tänkt koncentrera mig på några andra frågor än dem som tidigare talare tog upp.

Först och främst vill jag yrka bifall till reservation 2.

Precis som tidigare talare har sagt behandlas i detta betänkande frågor som rör den offentliga förvaltningen. Det är ett begrepp som kan låta lite tekniskt men som i grunden handlar om hur staten omvandlar politiska beslut, som har fattats av till exempel oss i den här kammaren, till verklighet i människors vardag. Det handlar om myndigheters arbete, om relationen mellan medborgare och stat och ytterst om förtroendet för vårt demokratiska system.

Förvaltningen vilar på den statliga värdegrundens grundläggande principer: demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning – vilket kanske är värt att understryka i detta sammanhang, med tanke på vad tidigare talare har sagt – respekt, effektivitet och service. Det innebär att makten utövas under lagarna, att alla behandlas lika och att staten ska vara tillgänglig och ge god service till medborgarna. Denna grund syftar till att skapa en förvaltning som är effektiv, rättssäker och fri från korruption och maktmissbruk.

Herr talman! En viktig del i detta är givetvis tillgången till statlig service. Det är inte bara en administrativ detalj utan en fråga om jämlikhet, demokrati och tillit. När människor behöver hjälp med sin pension, sjukpenning eller deklaration ska staten finnas där, tillgänglig, begriplig och nära. Verkligheten ser dock annorlunda ut för många.

Under lång tid har vi sett hur den statliga närvaron har minskat och hur servicekontor har försvunnit från mindre orter. Kvar blir längre avstånd, sämre tillgänglighet och ett ökat beroende av digitala lösningar som inte fungerar för alla. Äldre personer, personer med funktionsnedsättning eller de som saknar digital vana riskerar att hamna utanför i vårt samhälle.

Herr talman! Detta är inte en oundviklig utveckling utan ett resultat av politiska prioriteringar. Vi i Vänsterpartiet anser att staten måste ta ett mycket större ansvar för att säkerställa en likvärdig service i hela landet än vad som görs i dag. Det handlar om att stärka och bygga ut servicekontoren – inte avveckla dem, vilket är det som sker nu. Det handlar om att säkerställa att människor kan få personlig hjälp, ställa frågor och få stöd i sina kontakter med myndigheter.

För oss är servicekontoren en nyckel i detta arbete. De samlar flera myndigheter under ett och samma tak och gör staten mer överskådlig och tillgänglig. Dagens drygt hundra servicekontor är mycket uppskattade och hade under 2024 över 2,8 miljoner besök samt en nöjdhet på 95 procent.

Det är därför det är så olyckligt att regeringen har valt att skära ned kraftigt på det anslag som avser Statens servicecenter, med motiveringen att myndigheten har ”friheten” att själv välja vilka servicekontor som ska

läggas ned. Därigenom ska man kunna spara 150 miljoner. Regeringens neddragning av budgeten innebär att vart fjärde servicekontor har lagts ned eller kommer att stängas, och det slår minst sagt hårt mot medborgarservicen runt om i Sverige. Det har dessutom kritiserats kraftigt av såväl berörda kommuner och regioner som SKR.

Att försvaga denna närvaro är att acceptera ökade klyftor mellan stad och land och mellan dem som klarar sig själva digitalt och dem som inte gör det. Men det riskerar också att försvaga tilliten till det offentliga, och utan tillit fungerar inte den offentliga förvaltningen.

Herr talman! En stark offentlig förvaltning är inte bara effektiv; den är också närvarande. Den finns där människor behöver den. Därför står jag bakom den reservation i betänkandet som har samlat hela oppositionen. Det är glädjande att vi gemensamt vill se en ambitiös politik som stärker den lokala servicen, säkrar servicekontor i hela landet och bygger ett samhälle som håller ihop. Det är välkommet, och jag ser fram emot att våra partier under nästa mandatperiod gemensamt kommer att se till att fler myndighetsskyltar skruvas upp, inte ned, runt om i landet.

Anf. 5 MALIN BJÖRK (C):

Herr talman! Offentlig förvaltning är ämnet för den här debatten. Vilka associationer ger ordparet offentlig förvaltning er som lyssnar? För många kanske det låter som något tungt, oformligt, stelt och fyrkantigt – som något ofantligt.

För mig är offentlig förvaltning människor – många, många människor – som varje dag går till jobbet och utifrån sina förutsättningar tjänar andra människor och det här landet på olika sätt. Närmare 1,5 miljoner människor i Sverige arbetar i dag inom offentlig förvaltning. Det är allt från poliser i yttre tjänst och socialsekreterare i våra kommuner till lektorer som undervisar på universitet och tjänstepersoner inom Regeringskansliet.

Det är alltså många som har en offentlig anställning, och det är vi i den här kammaren – liksom de som sitter i kommunala och regionala församlingar – som ger förutsättningarna för deras jobb. Det är också vi som ska utkrävas ansvar om de förutsättningar som ges inte är de rätta.

Herr talman! Vilka förutsättningar ger då vi politiker dessa människor, som arbetar hårt i många olika professioner? Ibland är de allt annat än bra, kan jag tyvärr konstatera. Jag tänkte belysa detta med ett färskt exempel från den verklighet som jag känner väl efter mina 14 år som jurist i statlig tjänst.

Jag är sedan några år tillbaka tjänstledig från mitt jobb som åklagare. Häromveckan besökte jag den åklagarkammare här i stan som är min ordinarie arbetsplats. Det var som alltid väldigt fint att träffa åklagarkollegorna där. De har, liksom övriga i offentlig anställning, att förhålla sig till de lagar som vi stiftar i den här församlingen. Det har ju på senare år kommit en del ny lagstiftning som åklagare har att följa. Det är mycket att ha koll på för att allt ska bli rätt.

Herr talman! Absolut rapportskyldighet var en nyhet som jag fick höra en del om vid mitt besök häromveckan. Det handlar om skyldighet att anmäla till socialtjänsten när barn far illa. Det låter förstås bra. Problemet är bara att åklagare, som har rätt mycket på sitt bord, väldigt sällan är de som har direktkontakt med socialtjänsten. Den kontakten sköter i stället poli-

sen. Det är polisen som utför det som åklagare ger direktiv om, till exempel att hålla förhör.

Polisen har skyldighet att göra en anmälan till socialtjänsten när barn far illa. Denna lagstiftning, som har tagits fram i stor brådska, tyvärr i likhet med mycket annan lagstiftning på senare tid, ger inte åklagare något som helst undantag från den här rapportskyldigheten – inte under några som helst omständigheter. Även om polisen har gjort en orosanmälan till socialtjänsten i samma ärende – om exakt samma sak – är alltså även åklagaren skyldig att göra detta arbete.

Jag fick höra att den här lagstiftningen aldrig skickades ut på remiss till operativa åklagarkammare. De hade ingen möjlighet att tala om hur det ser ut i verkligheten. Det hanns väl inte med; det är ju så bråttom.

Herr talman! Vad vill jag säga med det nyss nämnda exemplet? Hafsigt lagstiftning ålägger hårt arbetande personer helt onödigt extrajobb, som förstås tar tid och kraft från mer angelägna arbetsuppgifter. Det skapar uppenbar frustration i organisationen; det såg jag bland flera åklagarkollegor som jag träffade.

Det stannar dock inte där. Konsekvenserna av en helt annan lagstiftning, som regeringen inom kort kommer att lägga fram en proposition om, har berörts av flera tidigare talare. En åklagare som väljer att inte göra en orosanmälan kommer att åtalas för brottet tjänstefel.

Som flera talare har varit inne på har det varit en stor sak för Tidöpartierna att driva igenom detta. Jag vill med mitt exempel tala om att det finns personer som kommer att drabbas av detta på ett sätt som jag inte tror var tänkt. Jag blir ibland lite trött när jag i debatten hör tvärsäkra politiker konstatera vissa resultat av någonting, kanske utan att de riktigt har kontakt med verkligheten.

Herr talman! Under flera år i rad har Sverige uppvisat en fallande trend när Transparency International tagit fram sina korruptionsindex. Det är en minst sagt oroande utveckling. Vi ser samtidigt hur den organiserade brottsligheten placerar folk på insidan eller mutar sig till olika fördelar. Det här är direkt farligt.

När den organiserade brottsligheten på allvar lyckas äta sig in i samhällskroppen har vi att göra med ren och skär maffia. Våra kommuner och regioner är särskilt sårbara för sådana här angrepp. Företrädare uppger att det har blivit allt vanligare med korruption. Därför anser Centerpartiet att det är angeläget att ge bättre stöd och bättre vägledning till kommuner och regioner. Vi vet ju att Sverige har många små kommuner med ganska begränsade resurser. Det är viktigt att ge dem stöd så att de kan uppmärksamma sådana här angrepp och hindra dem i tid.

Arbetet mot korruption och infiltration måste ske på ett samordnat och koordinerat sätt för att vara framgångsrikt. Kunskap behöver spridas för att vi ska motverka en farlig utveckling. Jag vill därför yrka bifall till reservation 1.

Slutligen, herr talman, vill jag säga någonting om Statens servicecenter. Oavsett var i landet du bor har du rätt till service från våra myndigheter. Det är därför helt nödvändigt att vi har ett antal servicekontor runt om i landet där flera myndigheter i samverkan erbjuder service till kontorens besökare för att svara upp mot medborgarnas berättigade förväntningar.

Det som händer just nu är att många servicekontor läggs ned. Det rimmar inte alls med statens uppdrag att ge samma service till alla medborgare, oavsett var i landet de bor. Detta kommer att få stora konsekvenser för både privatpersoner och företag som i dag besöker servicekontoren.

Vi i Centerpartiet anser att statlig närvaro och service i hela landet är helt nödvändigt, och vi vill i stället att denna service ska utökas. För oss är det självklart att alla medborgare har rätt till samma service, oavsett var i landet de bor och oavsett vilka förutsättningar de har att ta del av servicen.

Anf. 6 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Jag tänkte framför allt prata om de statliga servicekontoren, men jag måste ändå reflektera lite över vad som har sagts här.

Det jag tar med mig från diskussionen är den tydliga och ganska kraftfulla ansatsen att lite svepande angripa statliga och andra tjänstepersoner i offentlig sektor för att de skulle vara antingen ansvarslösa eller aktivister. Jag kan tycka att det är lite ofint att gå på så hårt när det inte är närmare specificerat med vare sig exempel eller platser. Det innebär att ett stort antal människor i dag kan känna att de utan någon som helst orsak blivit lite angripna.

Vi får anledning att återkomma till detta. Jag tar naturligtvis också med mig att jag får gå hem och vässa mina argument i sammanhanget så att vi kan ha förtjänstfulla debatter i ärendet framöver. Jag tycker att det är väldigt viktiga frågor.

Vi har tidigare i debatten hört om de statliga servicekontoren, och jag är inte bättre än att även jag vill säga något om dem.

De senaste decennierna har den statliga närvaron i regioner och kommuner uppmärksammats på olika sätt. Vi som har varit med ett tag minns de stora statliga satsningarna i städer och kommuner för att bidra till att motverka utflyttning och arbetslöshet. Det fanns regionala stödområden, huvudsakligen i norra Sverige, för att genom olika former av stöd uppmuntra företag att starta eller fortsätta verksamheter där. På 80-talet inrättade man regionala utvecklingsfonder för att bidra till den regionala utvecklingen genom förmånliga lån och annan support till mindre och medelstora lokala företag.

Man började även diskutera utlokalisering av statliga myndigheter till regionala centralorter som Karlstad, Borlänge och Norrköping för att på så vis skapa arbetsplatser på orter som bedömdes ha både potential för och behov av utveckling.

Vid den tiden ökades också antalet lärosäten i landet med högskolor i städer som Skövde, Halmstad, Östersund och Kristianstad. Detta är inte längre särskilt kontroversiellt. Tidigare motståndare till nya högskolor har fått se dem växa, bedriva viktig forskning och utbilda allt fler, till allas glädje.

En viktig punkt är att närvaron av statliga verksamheter tycks ha positiv inverkan på jämställdheten mellan män och kvinnor på den regionala arbetsmarknaden. Löneskillnader över landet samvarierar med andelen statligt anställda; staten antas ha en mer jämställd lönestruktur, medan den kanske är något mindre jämställd i privata verksamheter. Kommuner och regioner ligger däremellan.

Det har också visat sig att regionerna med de minsta andelarna statligt anställda, och därmed också de största skillnaderna, utgörs av ett band över

södra Sverige, från Halland via Jönköping och Kronoberg till Kalmar län. Det är ett av flera skäl till att de statliga servicekontoren är så viktiga.

De statliga servicekontoren, som är verksamheter som är gemensamma för Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan, och ibland även Migrationsverket, har byggts upp under de senaste åren. Avsikten var att bibehålla närvaro på orter med mindre underlag genom samverkan mellan flera myndigheter för att på så vis kunna finnas kvar och bidra till att göra det enklare för människor att bo och verka där de vill.

Olyckligtvis har flera av dem lagts ned under nuvarande regering. En återgång till ett större antal orter med servicekontor är angeläget av flera skäl, framför allt som stöd för regional och lokal utveckling men också för att bidra till en ökad jämställdhet i regioner och kommuner.

Miljöpartiets motion om de statliga servicekontoren kom att beredas och debatteras i näringsutskottet. Jag har inga invändningar mot det, men jag tar förstås tillfället i akt att lyfta upp ärendet också här.

Herr talman! Steget från Statens servicecenter till länsstyrelserna är inte så stort, åtminstone inte i tanken. Länsstyrelserna säkerställer en statlig och regional delaktighet i länens utveckling och kan företräda staten på viktiga områden. Detta ser vi på många håll i Sverige, och som jag sa tidigare är den statliga närvaron i sig betydelsefull. Det innebär att förslag och motioner om att på sikt avveckla länsstyrelserna bör avslås eller argumenteras emot, beroende på situation.

Det är angeläget att länsstyrelsernas roll som samordnare och regionalt nav för utvecklingsfrågor tas till vara och utvecklas. Vad jag förstår av möten på hemmaplan med ”min” länsstyrelse i Halland finns det områden som kan utvecklas, både administrativt och verksamhetsmässigt. I sammanhanget spelar förstås också finansieringen av såväl kärnuppdrag som extra uppdrag en viktig roll.

Herr talman! Slutligen tänkte jag ta upp digitalisering och AI. Det är i och för sig två olika områden, men de har klara beröringspunkter.

Jag noterar att regeringen beslutade om en digitaliseringsstrategi under 2025, och lite senare kom även en AI-strategi. Portalparagrafen i båda strategierna är enkel: Sverige ska vara världsledande inom både digitalisering och AI. Det är självklart lovvärda ambitioner. Varför ska man inte vara bäst?

Men ändå, det finns många insatser att lägga kraft och resurser på för att komma närmare en pallplats i det globala digitaliserings- och AI-racet. Ett stort område är förstås medborgarens kommunikation och kontakter med förvaltningar, myndigheter och ”det allmänna” i bred bemärkelse.

Här finns en del att hämta i Danmark, som utvecklat system som är gemensamma för flera myndigheter och departement. Igenkänningsfaktorn är hög mellan olika kontaktpunkter, och inte minst förhållandet att man bara behöver lämna sina uppgifter en gång känns som något önskvärt.

Utskottet föreslår avslag på de motioner som väckts bland annat med hänvisning till arbete som pågår – som alltid, kan man säga – men det kommer helt säkert fler och mycket bra förslag från ledamöter redan till hösten igen. Då gäller det att det finns en öppenhet för detta.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 2 under punkt 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Anf. 7 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman! Vi debatterar här och nu konstitutionsutskottets betänkande KU30 *Författningsfrågor*.

Betänkandet behandlar ett stort antal motionsyrkanden som rör allt från statsskicket och EU-samarbetet till partifinansiering, riksdagsarbete och olika frågor om grundlagsreglering. Det är alltså ett brett betänkande som berör själva fundamenten i vår konstitutionella ordning. Just därför är det viktigt att ha ett grundläggande perspektiv klart för sig: Grundlagar ska inte förändras lättvindigt. De ska vara stabila, förutsägbara och ha ett brett folkligt stöd.

När vi ändrar i statsskickets grundvalar ska det ske med stor eftertanke. Samtidigt innebär det inte att grundlagen är något statiskt. Samhället förändras, och ibland behöver även de konstitutionella reglerna ses över. Regeringens förslag om hur grundlagen ska kunna ändras riskerar därför att låsa fast vår demokrati i ett system där en minoritet kan stoppa viktiga åtgärder som en majoritet av svenska folket vill genomföra.

En tredjedel av riksdagens ledamöter ges vetorätt och i praktiken makt att stoppa förändringar som är bra för Sverige och Sveriges medborgare. Vi riskerar att inte kunna implementera viktiga grundlagsändringar trots att en majoritet av svenska folket just önskar att det ska ske. Det kommer att skapa ett stelbent system som inte ligger i fas med samhällets utveckling.

Herr talman! En del av de motioner som behandlas i betänkandet rör statsskickets grundläggande utformning, inte minst frågan om monarkin. Från flera partier återkommer förslag om att avskaffa monarkin och införa republik. Den diskussionen är inte ny. Den har förts i riksdagen under lång tid.

Sverigedemokraterna delar inte den uppfattningen. Vi ser det viktiga arbete som Hans Majestät Konungen gör för Sverige, där han bidrar till att skapa samarbete och handel länder emellan och ökad export för svenska företag, vilket i sin tur ger fler arbetstillfällen. Här gör Hans Majestät Konungen en stor insats som inte på något sätt ska förminsкас.

Den svenska monarkin har under lång tid fungerat väl inom ramen för ett demokratiskt och parlamentariskt system. Sedan 1974 års regeringsform har statschefen i huvudsak ceremoniella och representativa uppgifter. Den politiska makten ligger hos riksdagen och regeringen. Statschefen står utanför partipolitiken och fungerar som en samlande symbol för vår kultur, vår historia och svenska folket i stort. Kungahuset är en del av den svenska folksjälen, och så ska det också förbli.

Herr talman! Betänkandet behandlar också flera frågor kopplade till EU-samarbetet. Här finns en viktig principiell diskussion om hur Sveriges relation till EU ska regleras konstitutionellt. Sverigedemokraterna har länge varit tydliga med att Sveriges medlemskap i EU ytterst måste vila på folkets stöd. Därför menar vi att medlemskapet inte bör låsas fast i grundlagen.

EU-samarbetet bygger i grunden på mellanstatliga överenskommelser mellan suveräna stater. Sverige ska kunna omförhandla villkoren eller – om det skulle bli aktuellt – lämna samarbetet utan att först behöva genomföra omfattande grundlagsändringar. Det handlar i grunden om demokratisk handlingsfrihet och om att säkerställa att makten ytterst ligger hos svenska folket.

Herr talman! En annan central fråga i betänkandet handlar om hur demokratin kan vitaliseras. Transparens och tydliga regler är viktigt. Samtidigt måste vi vara försiktiga med att skapa regelverk som i praktiken begränsar det demokratiska engagemanget eller gör det svårare för nya politiska rörelser att etablera sig.

Regelverken ska bidra till öppenhet och ansvarstagande, inte till att befästa etablerade strukturer eller försvåra för oppositionella krafter att verka inom det demokratiska systemet. Det kan handla om möjligheten till nationella folkomröstningar och olika former av medborgarinflytande. Det är frågor som berör relationen mellan representativ demokrati och direkt-demokratiska inslag.

Sverigedemokraterna menar att folkomröstningar i vissa frågor kan vara ett viktigt komplement till den representativa demokratin. I angelägenheter av särskilt stor konstitutionell eller nationell betydelse är det rimligt att låta svenska folket säga sitt i en fråga av stor vikt för Sverige, till exempel den fråga jag tidigare tog upp, om på vilket sätt man ska kunna genomföra grundlagsändringar i Sverige. Det stärker legitimiteten i beslutet och bidrar till att öka förtroendet för det politiska systemet i stort bland allmänheten.

En viktig slutsats av behandlingen i konstitutionsutskottet är att många av de frågor som väcks i motionerna redan har analyserats vid flera tillfällen tidigare. Utskottet har i många fall valt att hålla fast vid tidigare ställningstaganden. Det gäller exempelvis frågor om monarkin, statschefens immunitet och olika delar av successionsordningen. Det är i grunden rimligt. Konstitutionella förändringar bör inte göras utan bred samsyn och ett tydligt behov.

Samtidigt ska vi bejaka en debatt om hur våra institutioner fungerar och hur de kan utvecklas för att spegla den samtid vi lever i. Den diskussionen är viktig, och det är en diskussion som Sverigedemokraterna välkomnar.

Det svenska statsskicket bygger på några grundläggande principer: folkstyre, parlamentarism och rättsstat. Riksdagen är folkets främsta företrädare, och all offentlig makt utgår från folket. Det är en ordning som har tjänat Sverige väl. Men för att den ska fortsätta göra det måste vi också värna legitimiteten i våra institutioner, säkerställa transparens och vara öppna för reformer när de verkligen behövs.

Sverigedemokraterna kommer därför även fortsättningsvis att driva frågor som stärker demokratin, ger medborgarna mer makt över vilken väg Sverige ska ta i framtiden och värnar Sveriges självbestämmande i alla lägen.

Anf. 8 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Grundlagar, spelregler och författningsfrågor ska hantearas tråkigt, det vill säga långsamt, noggrant och med eftertanke. Breda majoriteter bör sökas. Men det behöver också föras en intressant debatt om

nödvändiga förändringar, där det långsamt växer fram tankar om vad som behöver förändras.

Motsatsen till långsamhet och tråkighet är faktiskt förödande. Om man hastigt springer i väg och ändrar spelregler kan andra också springa väldigt fort, och då skadas trovärdigheten och tilliten i ett samhälle.

I betänkandet som vi behandlar i dag behandlas några kända förslag från olika partier. En del av de kända förslagen kommer från mitt parti.

Vi lyfter bland annat upp frågan om förbud mot anonyma och utländska bidrag, som behandlades i 2023 års insynskommitté. Vi tror att trovärdigheten för demokratin bygger på att otillbörlig påverkan på partier undviks.

På samma sätt behövs en transparens i fråga om varifrån pengar kommer till politik och partier. Det gäller också formellt fristående lobbyister. Vi ser en ökad tendens till att politiska kampanjer inte bara körs via politiska partier. Vi har sådant som Timbro – formellt fristående byråer som kör direkt partipolitiska kampanjer, delvis finansierade av statliga och kommunala bolag.

Det måste naturligtvis ifrågasättas om det är rimligt att medborgarnas pengar stoppas in i partipolitisk propaganda. En sådan debatt bör föras.

Ett annat område som behöver transparens är hur statsråd och statssekreterare går vidare till nya befattningar.

Det är klart att man skaffar sig väldigt mycket värdefull information under sin tid som statsråd eller statssekreterare. Om man direkt går vidare och kapitaliserar på det genom stora inkomster från företag eller organisationer är det klart att legitimiteten för staten och för politiken undergrävs. Det är ett allvarligt problem, och det behövs skärpta regler inom det området. Det gäller också andra statliga tjänstemän.

Slutligen vill jag lyfta fram behovet av ett förbud för statsråd och statssekreterare att handla med enskilda aktier. Vi ser i årets behandling av granskningsärendena ett flertal sådana ärenden.

Det är klart att det undergräver medborgarnas förtroende för staten om enskilda statsråd sitter och får information och samtidigt, nästan under regeringssammanträden, handlar med aktier. Det är inte acceptabelt. Det bör förbjudas. Därför yrkar jag bifall till reservation 14.

Anf. 9 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Det här är egentligen omöjligt, för precis som tidigare talare har sagt kräver den typ av beslut som vi nu diskuterar ofta betydligt mer eftertanke än att fatta beslut baserat på ett av de 83 yrkanden som vi har från den allmänna motionstiden. Det här påverkar så mycket mer. Det är, som redan sagts, villkoren för hur vi kan styra Sverige och villkoren för hur vi kan agera för att hela tiden utveckla landet.

Det är enkelt att i någon sorts formalistisk mening yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag och därmed avslag på alla motioner. Men vi kanske inte ska stanna där, för debatten är minst lika viktig som beslutet i det här. Det finns viktiga principiella frågor, och vi kan var och en från vår sida lyfta fram våra hjärtefrågor – inte så mycket för att få beslutet som för att få debatten, just för att försöka vidga synen.

Herr talman! Låt mig lyfta fram tre av de punkter som finns här. Jag hade kunnat lyfta fram fler, men det finns tre ställen där jag känner att det finns anledning att göra en lite större markering.

Det första gäller statsskicket. Det har redan nämnts här. Man kan säkert säga att om vi skulle göra något i dag kanske det inte skulle se ut precis som det som kom att växa fram i Sverige från 1300-talet. Det kan säkert vara så, men samtidigt har det tjänat oss väl. Det har tjänat oss väl att ha en monarki som vi alla kan sluta upp kring. Det är en opolitisk organisation som har överlevt i många år och som bär väldigt mycket av vår historia. Är det då läge att byta ut den? Amerikanerna säger ibland: If it ain't broken, don't fix it. För mig gäller det i väldigt hög grad statsskicket. Det behöver vara något som står starkt och som är gemensamt.

Det andra gäller den svenska demokratin. Det är samma princip där. Vi kan uttala oro för förändringar. Vi kan se att det kan finnas hot. Men låt oss aldrig förtvivla inför hoten så långt att vi säger att vi inte kan agera och att det inte fungerar!

Det är vi som måste våga ta debatten om hoten. Vi ska inte tro att institutioner klarar det. Vi får framför allt inte slå oss till ro med att någon har byggt något försvar för demokratin, så vi kan strunta i att debattera demokratins värden. Om inte vi som är folkvalda står upp för demokratins värden, varför tror vi då att någon annan ska göra det?

Därför blir jag alltid lite tveksam varje gång jag hör förslag som handlar om att vi ska skapa den här institutionen eller den här strukturen för att politiker inte klarar av att hantera situationen. Vi borde klara av att bedöma om avsändaren av ett budskap är trovärdig eller ej. Vi borde klara av att väga för och emot, för i annat fall är frågan vad som är vår roll. Är det att transformera eller transportera ett budskap som någon annan har plockat fram? Nej, jag tror inte det.

Dessutom är det ju så att de ärliga möjligen kan vara väldigt transparenta, men jag väntar på den dag då Putins trollfabriker i transparens talar om finansieringen från ryska staten. Jag tror inte att vi kommer att få se det.

Herr talman! Det tredje jag vill lyfta upp är en fråga som väckts från lite olika håll, nämligen vad grundlagarna har för funktion. Grundlagarna är, precis som det är sagt, grundläggande spelregler. Därför ska inte åsikter man kan ha olika politisk uppfattning om grundlagsskyddas. Allting vi kan ha olika åsikter om ska vi kunna diskutera, och man ska också kunna få genomslag för åsikter. Sedan behöver man inte göra allting snabbt. Saker kan ta tid att genomföra. Men det är en feltanke att man ska kunna skydda sina åsikter genom att lägga dem under ett grundlagsskydd. Det är lika principiellt felaktigt om det är bra åsikter, alltså det jag tycker, som om det är dåliga åsikter, alltså det som någon annan tycker. Det är principiellt fel.

Därför är det viktigt att man håller grundlagarna till de principer som måste vara vägledande och att de även håller över tid. Därför är det också en bra ordning vi nu inför med ett andra beslut med kvalificerad majoritet. Det säkerställer att vi har ett långsiktigt stöd för grundlagarna.

Herr talman! Jag har nu pratat i en minut och tio sekunder, ser jag på klockan. Jag tror inte riktigt på det, men jag tänker gå in för landning och säga att jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag till beslut i betänkande KU30.

Anf. 10 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! På talmannens uppmaning har jag begärt replik – men inte på dig, Ulrik, utan egentligen på mig själv. Jag ska rätta mitt reserva-

tionsyrkande från nummer 14 till nummer 13. De har ändrat nummer från KU:s egna handlingar till riksdagens tryck inför kammarens behandling, så jag angav fel nummer.

Anf. 11 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan bara notera att Hans Ekström väljer ett otursnummer för sin reservation.
(Applåder)

Anf. 12 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Jag lyssnade intresserat på föregående talare om detta med desinformation, vad man ska tro på och sådant. Jag blev också lite fundersam: Hade Ulrik bara pratat i en minut? Det kändes som en evighet, och kanske var det så. Om det sedan var rysk påverkan eller bara något annat får vi väl se.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 21. Orsaken till att en tidigare talare yrkade bifall till fel reservation kan vara att mitt parti och Socialdemokraterna har skrivit ihop sig om några reservationer.

I detta betänkande om författningsfrågor har vi i Vänsterpartiet många olika reservationer om vitt skilda förslag – käcka förslag, som någon tidigare talare sa. Jag kommer att gå igenom i alla fall några av dessa översiktligt. Jag kommer inte att hinna med alla.

Tidigare talare pratade om att man inte ska försöka fixa någonting som inte är trasigt. Men, herr talman, då vill jag säga att merparten av de förslag som Vänsterpartiet lägger fram beror på att vi anser att detta delvis är ett trasigt system som behöver lagas.

Under det senaste året har det i flera artiklar framkommit uppgifter om att olika statsråd men även statssekreterare inom Regeringskansliet haft privata aktieinnehav i bolag eller verksamhetsområden som samtidigt varit föremål för regeringsbeslut eller annan beredning. I vissa fall har man haft sådan otur att man råkat köpa aktier samma dag, under en paus, eller en kort tid innan ett regeringsbeslut fattats.

Många av de beslut som regeringen fattar har direkt eller indirekt påverkan på marknader och företag. Därför lyder regeringen, statsråd samt statssekreterare under en rad regler som ska förhindra att jäv och insideraffärer uppstår, bland annat krav på att redovisa ekonomiska intressen och att avstå från att delta i beslut där personliga aktieinnehav kan skapa intressekonflikter, just för att säkerställa att regeringen agerar utifrån allmänhetens bästa och inte utifrån att gynna andra syften, till exempel sina egna.

När det på kort tid sker flera avslöjanden som rör ledande personer, exempelvis statsråd och statssekreterare, vars agerande kan väcka misstankar om jäv och bristande omdöme är det oroväckande. Då riskerar det att framstå som att det inte bara är enstaka misstag utan ett systematiskt åsidosättande av det ansvar som följer med uppdraget i Regeringskansliet. När ministrar deltar i beslut som kan gynna dem själva eller inte anmäler sitt aktieinnehav riskerar förtroendet för hela regeringen och staten att skadas.

För mig och Vänsterpartiet står det klart att vi behöver en ny lagstiftning på detta område – eftersom systemet är trasigt – som förbjuder statsråd och statssekreterare att handla med aktier.

Herr talman! För oss står det även klart att dagens reglering av övergångsrestriktioner för statsråd och statssekreterare behöver ses över. Det finns anledning att se över om fler borde omfattas av karensbestämmelser.

När inflytelserika personer snabbt går från offentliga uppdrag till privata verksamheter kan misstankar om intressekonflikter väckas. Det kan handla om löften om framtida anställning under pågående uppdrag eller om att tidigare information som man haft i sin politiska roll kan utnyttjas till fördel för den nya arbetsgivaren.

Frågan om behovet av en reglering om övergångar har uppmärksamats av bland annat Europarådets organ för korruptionsbevakning, Greco. Vi behöver helt enkelt begränsa de svängdörrar som i dag finns mellan näringslivet och politiken. Det handlar om att upprätthålla och värna förtroendet för det offentliga. Även här anser vi i Vänsterpartiet att det behöver lagas.

Herr talman! Vi anser även att ett starkare grundlagsskydd för de nationella minoriteterna och urfolket samer samt minoritetsspråken bör utredas. Ett förslag om detta behandlas i betänkandet. Nästa debatt handlar särskilt om nationella minoriteter, så jag säger inte så mycket mer om detta nu utan kommer i stället att hålla ett annat anförande om just den frågan.

Herr talman! Vänsterpartiet har två ytterligare förslag som jag hade tänkt nämna i detta ärende. De rör behovet av grundlagsskydd för den offentliga äganderätten och för public service.

I dag skyddas den privata äganderätten i grundlagen, men det saknas ett skydd för det som vi äger tillsammans. Vår gemensamma äganderätt behöver förstärkas, och det bör införas ett grundlagsskydd för gemensam egendom.

De senaste åren har politiker sålt ut stora delar av vårt gemensamma. Det rör sig om skolor, vårdcentraler, apotek, lägenheter och mycket mer. I flera av dessa fall har utförsäljningarna gjorts till klara underpriser. Man har helt enkelt reat ut det som tidigare var vårt och som vi gemensamt ägde.

En trend de senaste åren har varit att kommuner använt sig av ett uppbygg som bygger på att de säljer ut fastigheter eller delar av dem till privata aktörer för en klumpsumma samtidigt som de förbinder sig att hyra in sig i just de lokaler som de precis sålt, till höga priser och med långa kontrakt.

Ett av de mest uppmärksammade exemplen är kulturhuset i Skellefteå, som kommunen sålde för drygt 1 miljard. Varje år betalar Skellefteå kommun nästan 45 miljoner i hyra till företaget som man sålde till för att få tillgång till sitt eget kulturhus. När hyreskontraktet löper ut om 50 år har Skellefteå kommun betalat omkring 2,2 miljarder i hyra, vilket är mer än dubbelt så mycket som kommunen sålde kulturhuset för. Om inte detta är en riktigt dålig affär vet jag inte vad, herr talman.

Avslutningsvis: Våra fria, självständiga och oberoende medier utgör en viktig grundsten i bygget av en stabil demokrati. I Sverige finns en mycket lång tradition av tryck- och yttrandefrihet, och dagens medielandskap innehåller en stor mångfald av privata och gemensamt ägda tv- och radiokanaler och tidningar.

Det är via de gemensamt finansierade företagen Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion – det vi kallar public service – och deras breda uppdrag som befolkningen tillförsäkras bland annat opartisk samhällsinformation, nyheter, underhållning och kulturupplevelser. Public

service har också en viktig roll i bevarandet och vitaliserandet av de svenska minoritetsspråken.

Att såväl journalistiken som hela public service står oberoende i förhållande till politiken är helt grundläggande. Vi vill se ett grundlagsskydd för public service, för att bolagen ska kunna ha en långsiktig trygghet och fatta självständiga beslut om sina publiceringar utan att oroa sig för politisk klåfingrighet.

Ett starkt grundlagsskydd är dock inte allt, precis som tidigare talare sagt. De ekonomiska resurserna behöver också tryggas. Den här veckan har vi tyvärr nåtts av besked om stora neddragningar inom public service. Bakgrunden är både för låg budget för de kommande åtta åren och ökade kostnader för bland annat teknikutveckling och digitalisering samtidigt som man har ett krav på sig att ligga kvar i marknätet. 355 miljoner behöver sparas. Efter att TV4 slutat använda marknätet måste SVT bära hela kostnaden för en infrastruktur som är nödvändig i händelse av större kris eller krig.

Den här regeringen sviker tittarna, herr talman, när man inte skjuter till de pengar som behövs för att klara det uppdrag som vi politiskt gett SVT. De här stora nedskärningarna kan inte komma som en överraskning för regeringen utan måste ses som ett medvetet vägval, som jag verkligen beklagar.

Anf. 13 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Detta är ett omfattande betänkande med mängder av motioner, vilket en del tidigare talare också har varit inne på. Även jag kommer att fokusera på just de delar som känns särskilt viktiga och angelägna för mig och Kristdemokraterna.

Det finns få institutioner kring vilka den folkliga uppslutningen är så stor som den är för monarkin och det svenska kungahuset. Alla är kanske inte uppvuxna med en lika rojalistisk mamma som jag är, men även många av dem som officiellt skulle vilja se Sverige som en republik har svårt att förneka att kungahuset betyder mycket för svensk sammanhållning och för spridandet av goodwill för Sverige internationellt. Ett av de större partierna i riksdagen har till och med inskrivet i sitt program att man vill avskaffa monarkin, men jag har aldrig hört dem prata om det offentligt.

Bland motionerna i detta betänkande kan man se både de som de facto vill införa republik och de som vill öka statschefens makt, exempelvis genom att statschefen återigen ska bli den som föreslår statsminister för riksdagen. Jag vet inte vad talmannen säger om det.

Kristdemokraterna menar att det rådande statsskicket har stor legitimitet och att kungahuset har stor betydelse för att både skapa nationell samling, inte minst i kristider, och bidra till att förgylla den mest all dagliga verksamhet som föräras ett studiebesök eller kunglig närvaro vid en invigning. Självklart ska Sverige hålla fast vid monarkin!

I detta betänkande behandlas även frågor om medlemskapet i EU. Kristdemokraterna är varma anhängare av EU. Det bör noteras att de så kallade EU-fäderna – fransmannen Robert Schuman, italienaren Alcide De Gasperi och tysken Konrad Adenauer – alla var kristdemokrater. I ljuset

av de totalitära regimer som hade förött Europa under andra världskriget såg de behovet av att bygga fred genom frihandel.

Med tullfri handel och fri rörlighet för arbetskraft och varor skulle fred och välstånd växa och motivera till att lösa konflikter med hjälp av fredliga förhandlingar i stället för med krig, som hade varit Europas förbannelse i århundraden. Så här långt har EU-fädernas vision faktiskt uppfyllts. EU-länder har inte inlett krig mellan varandra utan har löst konflikter med fredliga medel.

Det som binder samman Europeiska unionen är inte bara strävan efter fred och frihandel utan framför allt den gemensamma värdegrunden: respekten för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatens principer och respekten för de mänskliga rättigheterna. Samhällen ska kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och jämställdhet mellan kvinnor och män. EU:s rättighetsstadga beskriver de fri- och rättigheter som EU erkänner att varje människa har: tankefrihet, religionsfrihet, yttrandefrihet, mötesfrihet, rätt till skyddat privatliv och barns rätt till skydd och omvårdnad.

De årliga uppföljningar som görs är viktiga för att sätta fokus på hur medlemsländerna lever upp till det man har undertecknat. Som en följd av dessa granskningar har Sverige inrättat Institutet för mänskliga rättigheter, som fristående granskar hur staten och dess institutioner lever upp till mänskliga rättigheter.

Vi har också här i kammaren beslutat om en vilande grundlagsändring för att stärka domstolars oberoende och för att höja tröskeln och minska risken för att tillfälliga majoriteter ändrar våra svenska grundlagar och därmed underminerar demokratin. Med tanke på vad vi sett i vår omvärld och hur snabbt demokratin och rättsstaten kan monteras ned är detta mycket angelägna reformer för att skydda Sverige från liknande utveckling.

Herr talman! Tyvärr ser vi att det finns länder inom den europeiska gemenskapen som avlägsnar sig från dessa gemensamma värderingar. Det är därför viktigt att det genom EU-fördragets artikel 7.2 finns möjlighet att slå fast att överträdelser gjorts och att det finns olika former av sanktioner mot länder som inte rättar sig efter de gemensamt uppställda reglerna. Inte minst de verktyg som finns för att skydda rättsstatens principer är värdefulla för att upprätthålla en gemensam standard.

Detta är oerhört viktigt. Ett land som inte vill leva upp till de gemensamma värderingarna i den europeiska gemenskapen ska inte heller vara där. Det är bättre att genom sanktioner och böter förmå ett sådant land att antingen anpassa sig eller frivilligt lämna unionen än att det ska blockera arbetet för de andra medlemsländerna och för kandidatländerna, som inget hellre vill än att komma in i gemenskapen.

EU behöver samtidigt vara mer lagom och ska inte lägga sig i sådant som medlemsländerna själva hanterar bättre på egen hand. Ett sådant exempel är det svenska jord- och skogsbruket. På våra breddgrader verkar jord- och skogsbruket under helt andra förutsättningar än i medlemsländerna på kontinenten. Därmed behöver det också ha anpassade regelverk.

Herr talman! Med dessa reflektioner tackar jag för ordet.

Anf. 14 MALIN BJÖRK (C):

Herr talman! Jag står bakom Centerpartiets samtliga reservationer i betänkandet – vi har ganska många – men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 9 under punkt 18.

För fjärde våren i följd står jag i den här talarstolen och ska hålla ett anförande om betänkandet *Författningsfrågor*. Inför mitt eget författande av årets anförande på detta tema blickade jag tillbaka på åren som gått och funderade över vilka teman jag hade valt. Genomgående i dem alla har varit omvärldsläget.

De motioner, de förslag, som hamnar i just betänkandet *Författningsfrågor* handlar nämligen ytterst om den liberala demokratin och hur vi upprätthåller den. Det har nog inte undgått någon i det här utskottet, förhoppningsvis inte heller utanför det, att den liberala demokratin under senare år har hamnat under attack på många håll i världen.

Det är en minst sagt oroväckande utveckling att vi varje år fått svart på vitt att vi som lever i en fullvärdig demokrati blir allt färre. I en globaliserad värld, där Sverige sedan länge är en självklar del av den europeiska gemenskapen som medlem i EU, är det som händer i omvärlden i högsta grad relevant för det som händer hos oss i det här landet och i den här församlingen.

Hösten 2021, vid Centerpartiets stämma här i Stockholmstrakten, var jag med när partiet klubbade ett stämmoprogram med titeln *En starkare liberal demokrati*. Det var min företrädare i konstitutionsutskottet, Linda Modig, som under förra mandatperioden var uppmärksam på utvecklingen i vår omvärld.

Hon valde då att driva ett internt politiskt arbete i vårt parti, som resulterade i ett antal förslag på hur vi på hemmaplan kan stärka vårt försvar mot de krafter som vill underminera vår demokrati. För de finns – det vet vi – inte minst från illasinnade stater i vår omvärld.

Resultatet av hennes arbete märks fortfarande, eftersom flera av de förslag som lades fram då fortfarande är Centerpartiets politik. Det har ännu inte gjorts något åt dessa, och det är därför det är så många reservationer från oss i det här betänkandet.

Herr talman! Nej, vi är inte Ungern. Vi är inte heller USA, som ju i senaste rapporten från institutet V-Dems liberala demokratiindex sjönk som en sten i rankningen. Oavsett detta vore det naivt att tro att Sverige är immunt mot den våg som sveper över världen, där auktoritära krafter i flera fall samverkar med starka ekonomiska dito.

Vi har trätt in i en ny era där den världsordning som rått sedan andra världskriget, och som vi länge tog för given, inte längre gäller. Vi behöver därför stärka vårt arbete på det här området för att värja oss mot de hot som finns såväl på nära håll som på längre håll.

Det gäller såväl i den fysiska verkligheten som i den alternativa verklighet där allt fler tillbringar sin tid, nämligen den digitala. Det faktum att många av oss under så stor del av vår vakna tid tillbringar vår tid framför en skärm och inte här försvårar sannerligen för ömsesidiga samtal och för att nå ömsesidiga överenskommelser med givande och tagande.

Vi människor är biologiska varelser, inte digitala, och mycket av det vi grundar våra beslut på handlar om våra intryck. Därför behöver vi faktiskt se varandra i ögonen och behöver ta varandra i hand för att skapa äkta mellanmänsklig tillit.

För att vi ska kunna komma överens måste vi börja med att faktiskt titta upp, reflektera över vad vi ser omkring oss här, och gärna också utanför det här huset, föra en dialog om det, identifiera samhällsproblem och därefter söka lösningar. Tyvärr ser jag att förutsättningarna för sådana samtal i en digitaliserad, medialiserad era blir allt sämre.

Herr talman! I helgen publicerades en läsvärd brevväxling i Dagens Nyheter. Det var ett utbyte av tankar mellan tidigare företrädare för det som tidigare var Sveriges två största partier, Socialdemokraterna och Moderaterna. För er som inte läst den vill jag råda er att göra det. Den texten visar hur människor, och ytterst politiker, kan mötas och finna oväntad vänskap om det finns en ömsesidig öppenhet för det. Det är Anna Kinberg Batra och Håkan Juholt som möts genom de skrivna orden.

Så här skriver Anna i ett brev: "Samtidigt tror jag att politiken, demokratin ytterst, skulle behöva fler människor av kött och blod. Som vågar ta ansvar men även känner efter, tvekar och gör fel ibland. I en tid när världskartan ritas om varje dag behöver vi ledare som vågar tänka själva och pröva nya vägar. Men tillåter vi det?"

Och Håkan svarar: "Jag är övertygad om att avskalade politiker och otydliga partier, leder till ointresse för politik och svagare demokrati."

I ett annat brev skriver Anna: "Vi är redan en minoritet i världen, vi som lever i fungerande demokratier, och den möjligheten får vi inte gratis. Den måste försvaras. De krafter som vill ifrågasätta den är nämligen starka."

Håkan, som just sett konsertfilmen *Epic* med Elvis Presley – mitt råd till er som inte sett den är förresten: Gör det – berättar att Elvis version av *Suspicious Minds* i filmen är som ett slag i solarplexus.

Håkan kommenterar denna misstänksamhet som Elvis ger uttryck för i låten, misstänksamheten mot vår granne, med: "Jag menar att vi krymper från att vara medmänniskor till att bli motmänniskor. I oförsonliga läger försvinner förmågan att kompromissa, och förståelsen om att kompromissen är demokratins mest underskattade byggsten."

Herr talman! Den reservation jag har lyft fram i det här betänkandet handlar om oppositionens roll, som vi menar behöver formaliseras. Skälet till det är att ett politiskt beslutsfattande som inte är reglerat utan vars former har lagts fast i praxis kan utnyttjas av en majoritet som på så sätt kan köra över oppositionen.

Jag vet inte om Linda Modig, som var ledamot i KU, hade en spåkula. Men under den här mandatperioden har jag tyvärr sett att Tidöpartierna i vissa fall har kastat praxis överbord i flera viktiga sammanhang.

Jag satt själv i den grundlagsutredning som tillsattes i början av denna mandatperiod, 2023 års fri- och rättighetskommitté. På ett område, medborgarskapet och hur man ska kunna återkalla det, fanns det redan fastslaget i Tidöavtalet vad regeringen skulle lägga fram för förslag.

När vi efter stor brådska i kommittén lade fram betänkandet hade vi en bred majoritet om en viss förändring av just att återkalla medborgarskap. Men det var inte det förslaget som justitieminister Gunnar Strömmer berättade om på efterföljande presskonferens. Den hölls precis innan partiledarna skulle ha en debatt här i kammaren i början av januari förra året.

Det var samma innehåll som slogs fast redan på Tidö slott i september 2022. Det som Gunnar Strömmer lyfte fram var det särskilda yttrande som Tidöpartierna hade skrivit och som det inte fanns en bred majoritet för. Det är också det särskilda yttrandet som sedan har blivit en proposition som har lagts fram i riksdagen. Vi kommer att debattera den här i maj.

Genom att göra det bröt man mot den fasta praxis som gällt att bara lägga fram förslag till grundlagsändringar som har fått bred majoritet i en parlamentarisk kommitté. Det beklagar jag verkligen.

Herr talman! Jag vänder mig nu särskilt till talmannen och beklagar ytterligare en sak, som jag tror ligger talmannen varmt om hjärtat. Det handlar om det arbete som talmannen gjort i sin tidigare roll i konstitutionsutskottet, där presidiet bestod av talmannen och socialdemokraten Björn von Sydow.

Det gick ut på att göra konstitutionsutskottet till ett utskott där vi skulle ta av oss våra partipolitiska glasögon och titta på den konstitutionella praxisen. Det var för att vi skulle kunna visa upp ett enigt KU, vilket är en styrka för demokratin med tanke på att det är riksdagens kontrollmakt i förhållande till regeringen.

Vi i konstitutionsutskottet har genom åren varit generösa mot varandra när det gäller sådant som vilka ministrar som ska kallas till utfrågningar. Om det finns ledamöter som har gjort en anmälan och har sakliga skäl för det har det varit en generositet. Den generositeten ligger framför allt på den majoritet som tillhör samma partier som de som KU granskar, i det här fallet Tidöpartierna.

Jag kan bara beklaga det som nu har hänt. I det här fallet, i den här granskningen, valde majoriteten i konstitutionsutskottet att köra över oppositionen, trots den diskussion vi hade. Vi var alltså inte eniga när vi sedan kom till utfrågningarna. Det är historiskt, och det är någonting jag verkligen beklagar.

(Applåder)

Anf. 15 MAURICIO ROJAS (L):

Herr talman! Jag kommer att ägna mitt inlägg åt att kommentera en av de motioner som behandlas i det betänkande som vi debatterar i dag.

Det gäller min partikollega Malin Danielssons motion 2025/26:3143 om inrättandet av dels ett oberoende domstolsråd, som slutligen frigör domstolsväsendet från regeringsmakten, dels en författningsdomstol, som stärker grundlagarnas ställning och därmed våra konstitutionellt fastlagda fri- och rättigheter.

Herr talman! Som bekant har Socialdemokraterna varit den främsta bromsklossen mot denna typ av frihetliga reformer. Historiskt har partiet försvarat en form av parlamentarism som bygger på en långtgående maktkoncentration, där det närmast har varit ett anatema över såväl maktodelningsprincipen som lagprövningsinstitutet.

Partiet har förfäktat ett demokratiideal där folksuveränitetsprincipen, såsom den kommer till uttryck i det senaste valresultatet, ska råda oinskränkt, gärna med enkel majoritet i riksdagen. Inga spärrar ska resas mot folkviljan, och de stiftade lagarnas förenlighet med grundlagen ska inte prövas av någon oberoende instans.

På detta sätt skilde sig Sverige länge från de flesta andra demokratier, som i Montesquieus anda vilade på olika maktodelningsstrukturer och

införde spärar mot lagstiftarnas möjlighet att genom vanlig lag, antagen med enkel majoritet, kringgå eller förändra grundlagen.

Herr talman! Det socialdemokratiska motståndet mot en liberaldemokratisk konstitutionell ordning hade givetvis att göra med partiets långvariga politiska dominans.

Handlingskraft och effektivitet var ledorden. Olof Palme var den politiker som tydligast och mest retoriskt slagkraftigt gav uttryck för denna hållning. Statsvetaren Tommy Möller skriver i boken *En författning i tiden: regeringsformen under 50 år*: För Olof Palme innebar konstitutionella begränsningar i syfte att tygla majoritetens möjligheter att fatta beslut en inskränkning av demokratin, närmast en styggelse.

Herr talman! På det sättet var det så länge det socialdemokratiska partiet hade ett betryggande väljarstöd. Så är det som bekant inte längre. Denna förändring har tvingat socialdemokratin att tänka om och närma sig de ståndpunkter som Liberalerna och andra borgerliga partier har förfäktat under lång tid. Det luktar opportunist, men vi välkomnar ändå denna liberala tillnyktring.

I dag är det, som vi vet, ett annat parti som talar sig varmt för den oinskränkta folkviljans förträfflighet och rätten att härska så obehindrat som möjligt.

Den socialdemokratiska omsvängningen i konstitutionella frågor öppnar nu realistiska möjligheter att inom en inte alltför avlägsen framtid genomföra de viktiga reformer som föreslås i Malin Danielssons motion.

Herr talman! I 2020 års grundlagskommitté lämnade Liberalernas representant, tillsammans med företrädare för Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet, ett särskilt yttrande om behovet av att stärka domstolarnas oberoende genom att inrätta ett självständigt domstolsråd med ansvar för den centrala domstolsadministrationen. På detta sätt skulle domstolsväsendet helt frigöras från sitt traditionella beroende av regeringen.

Ett sådant domstolsråd skulle innebära ett genombrott för maktodelningsprincipen och en välkommen brytning mot en historisk tradition där domstolarna först varit beroende av kungamakten och därefter av den demokratiska regeringen.

Sveriges advokatsamfund argumenterar väl i sitt remissvar till grundlagskommitténs slutbetänkande för inrättandet av en sådan instans och skriver: ”Utvecklingen i Polen och Ungern visar tydligt att domstolar som i organisatorisk mening inte är oberoende från den verkställande makten genom exempelvis administrativa åtgärder kan förlora sitt oberoende och sin oavhängighet. Eftersom domstolarna är den yttersta garantin för att principen om rule of law (lagstyre) upprätthålls, är domstolarnas oberoende centralt i en demokrati och rättsstat (...) Enligt Advokatsamfundets uppfattning är det därför mycket angeläget att ett oberoende domstolsråd instiftas.” Denna syn delar vi i Liberalerna fullt ut.

Herr talman! Tillsammans med ett oberoende domstolsråd skulle inrättandet av en stark författningsdomstol fullborda Sveriges utveckling till en fullgången liberal demokrati. Här finns flera europeiska förebilder, varav den högt ansedda tyska författningsdomstolen utgör det mest relevanta exemplet. Den tillkom som en reaktion på landets tragiska historia, där man såg hur ett parlamentariskt system på parlamentarisk väg kunde omvandlas till en regelrätt diktatur. Detta får vi inte glömma. Det finns också en

demokratisk väg till diktaturen, och den vägen har tyvärr blivit allt vanligare i vår tid.

Professorerna vid Harvarduniversitetet Steven Levitsky och Daniel Ziblatt skriver i *How Democracies Die*: Sedan kalla krigets slut har de flesta demokratiska sammanbrott inte drivits fram av militärkupper utan av folkvalda regeringar. Demokratisk tillbakagång i dag tar sin början vid valurnorna.

Herr talman! Sedan den trädde i funktion 1951 har den tyska författningsdomstolen underkänt hundratals lagar, både federala och delstatliga, som har stridit mot grundlagen. I Sverige har något liknande aldrig skett. Det beror inte på att våra lagar alltid skulle vara konstitutionellt oantastliga utan på att vår rättsordning saknar möjlighet till så kallad abstrakt lagprövning.

Här kan lagar fortsätta att gälla även om de står i strid med grundlagen. Det enda som finns i vårt land är konkret lagprövning, det vill säga att en lag i ett enskilt fall inte tillämpas. Men lagen består. Det är inte en tillfredsställande ordning.

Herr talman! Till och med denna begränsade lagprövning har historiskt motarbetats av socialdemokratin. Här bör vi minnas Gustaf Petrén och hans kamp mot den socialdemokratiska utrikesministern Östen Undén. Senare var han också i konflikt med Olof Palme i frågan om Europakonventionens genomslag. Petrén gick upprepade gånger till Europadomstolen – och vann. Det bidrog till att europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna blev svensk lag 1995 och till att det hindrande uppenbarhetsrekvisitet avskaffades 2011.

Herr talman! Nu är det dags att ta nästa steg. Vi behöver en författningsdomstol med både abstrakt och konkret lagprövning och en möjlighet för enskilda medborgare att klaga när deras konstitutionella rättigheter kränks.

I Tyskland utgör just sådana klagomål den överväldigande majoriteten av de 250 000 mål som domstolen har behandlat. Det är en rätt som svenska medborgare också borde ha.

Därtill borde vi överväga att stärka Lagrådets roll. Regeringen borde vara skyldig att höra Lagrådet i alla lagstiftningsärenden, och Lagrådet borde ges starkare möjligheter att stoppa grundlagsstridig lagstiftning. Som det står i en kommittémotion från Centerpartiet från 1980-talet: ”Ett sätt att minska risken för riksdagsbeslut som kan ifrågasättas ur grundlagsynpunkt skulle vara att ge lagrådet ett veto i frågor av det här slaget ... så att ett lagförslag som underkänts av ett enhälligt lagråd inte får antas av riksdagen.”

Denna konstitutionella kontroll ex ante, det vill säga innan en lag träder i kraft, finns i många länder. Den franska författningsdomstolen, inrättad 1958, är ett utmärkt exempel på det. Detsamma gäller den finska riksdagens grundlagsutskott som vi hade tillfälle att besöka i november förra året, vilket de facto har liknande befogenheter. I detta avseende, som i så många avseenden, är Finland unikt eftersom det handlar om ett politiskt tillsatt men ändå högt respekterat riksdagsorgan, vars ståndpunkter, trots att de formellt saknar bindande verkan, i praktiken avgör vad som anses vara grundlagsenligt.

Herr talman! Detta är Liberalernas konstitutionella vägval, och vi är övertygade om att fler partier förr eller senare kommer att landa i samma

Anf. 16 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Tack till tidigare talare! Man förleds att tänka på John Cleese, som ibland inledde med ”Och nu någonting helt annat!”

Detta betänkande omfattar, som flera har påpekat, en ganska lång rad olika viktiga frågor, från statsskick till maktutredningar, public service och författningsdomstolar. Det har också utskottets andra ledamöter förmedlat. Därför tänkte jag hålla mig till två ärenden av vitt skilda slag, nämligen public service och transpersoners behov av förtydliganden i diskriminerings- och grundlagstexter. Jag börjar med public service.

Att säkerställa och upprätthålla befolkningens försvarsvilja är kärnan i det psykologiska försvaret, och en viktig del av detta är att värna och upprätthålla åsiktsfriheten och fria medier.

Försvarsberedningen publicerade 2023 skriften *Kraftsamling*, där man pekar på att public service har en särställning genom sitt breda uppdrag, sin stabila finansiering, sina höga krav på tillgänglighet och det höga förtroende som allmänheten hyser för företagens verksamhet. En viktig del av det psykologiska försvaret är således att värna public services finansiering och långsiktiga styrning samt företagens möjlighet att finnas där människor är.

Men vårt höga förtroende för public service – åtminstone hos många av oss – är ingenting som kan tas för givet, särskilt när finansieringen inte är tillräcklig. Miljöpartiet hade velat se att större hänsyn tagits till public services särställning inom beredskapen när de föreslagna ramarna för finansieringen för den kommande tillståndspanoroden sattes av Public service-kommittén.

Vi i Miljöpartiet menar också att public service behöver riktade medel för beredskap och en stärkt digital infrastruktur i enlighet med den anmodan som Försvarsberedningen har lämnat.

I tider av kris är public service centralt för att snabbt nå ut med information och nyheter till hela befolkningen. Samtidigt vet vi att det finns grupper som inte nås av public service. Ambitionen att nå dessa grupper för att stärka beredskapen borde synliggöras ännu tydligare i public services uppdrag.

Miljöpartiet vill därför också stärka public services oberoende ytterligare genom ett grundlagsskydd. Även om dagens public service-företag ges ett starkt oberoende i nuvarande lagstiftning kan lagar ändras med ett klubbslag i riksdagen. Det bör därför i grundlag införas ett skydd för public services oberoende så att dess oberoende kräver två tredjedels majoritet för att kunna ändras.

Herr talman! För drygt ett år sedan presenterades utredningen *Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter*. Utredningen skulle enligt direktivet utreda några frågor om det skydd för grundläggande fri- och rättigheter som gäller enligt regeringsformen. Kommittén skulle överväga om detta skydd i vissa delar borde ändras och om helt nya grundläggande fri- och rättigheter borde införas. Ledamoten Malin Björk har talat en del om resultatet av det här.

I en motion som Miljöpartiet lämnade in förra året föreslog vi att den då arbetande utredningen skulle kunna få ett tilläggsdirektiv gällande frå-

Författningsfrågor

gan om att inkludera könsidentitet och könsuttryck i regeringsformen. Vi sa också att om ett sådant tilläggsdirektiv inte kunde ges borde en ny utredning övervägas. Detta finns alltså i den motion där utskottet föreslår avslag. Här förordar vi att en ny utredning tillsätts men med ett något bredare uppdrag jämfört med tidigare förslag.

Diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet och uttryck är den senast tillkomna diskrimineringsgrunden, och det är också den enda som explicit kan sägas saknas i den uppräkningsgrunder som görs i 1 kap. 2 § regeringsformen, där det står att "det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person".

Även om uppräkningsgrunden inte är exakt överensstämmande med de andra diskrimineringsgrunderna kan samtliga sägas täckas in av regeringsformens skrivning medan den sist tillkomna diskrimineringsgrunden som avser att skydda transpersoner inte täcks in. Denna skevhet i lagstiftningen tycker vi borde rättas till genom ett tillägg i regeringsformen.

I 2 kap. 12 § finns en inte lika omfattande uppräkningsgrunder, men även här anser vi att ett tillägg borde göras för att tydliggöra att lagar och föreskrifter inte får missgynna transpersoner.

Dessa tillägg är angelägna, inte minst eftersom just transpersoners rättigheter allt oftare ifrågasätts i den offentliga debatten. Kampen för rättigheter är inte över för att en strid är vunnen och en lag är klubbad. Utvecklingen i Sverige och exemplen från Europa visar att vi inte bara kan blicka framåt och arbeta för nästa reform utan att rättigheter som redan finns behöver skyddas.

Att stärka skyddet för en utsatt minoritet i Sverige är en angelägen uppgift för politiken. Sedan vi lämnade in motionen förra året har den offentliga debatten tyvärr hårdnat ytterligare, och inom hbtqi-gruppen är det särskilt transpersoners rättigheter och existens som attackeras.

Miljöpartiet menar att ändringar i grundlagen ska göras med återhållsamhet. Alla rättigheter ska inte skyddas just där. Förra året förordade vi därför endast ovanstående tillägg så att redan existerande diskrimineringsgrunder också inkluderas i regeringsformen. I årets motion, efter ytterligare ett år av en debatt där särskilt transpersoners rättigheter attackeras, förordar vi nu att den utredning som tillsätts gällande ändringar får ett något bredare uppdrag.

Vi vill att utredningen får i uppdrag att, på ett liknande sätt som rätten att avsluta sin graviditet nu föreslås inkluderas, också inkludera rätten att ändra juridiskt kön, en möjlighet som faktiskt har funnits i Sverige sedan 1972 men som aldrig varit så ifrågasatt som i dag, samt rätten att ingå äktenskap och rätten att vara vårdnadshavare tillsammans oavsett juridiskt kön.

Herr talman! Jag står självklart bakom våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 18 under punkt 30.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU31

Riksrevisionens rapport om statens främjande av de nationella minoritetsspråken (skr. 2025/26:62)
föredrogs.

*Riksrevisionens
rapport om statens
främjande av de
nationella mino-
ritetsspråken*

Anf. 17 MIRJA RÄIHÄ (S):

Herr talman! I dag debatterar vi Riksrevisionens rapport om statens främjande av minoritetsspråk. Utskottet föreslår att rapporten läggs till handlingarna.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att statens insatser inte är tillräckliga för att nå målet om att hålla de nationella minoritetsspråken levande. Staten kan använda sina resurser mer effektivt, bland annat genom att fördela resurserna under längre tid i stället för att inrikta dem på korta satsningar.

Riksrevisionen bedömer även att det behövs bättre statlig samordning av undervisning i minoritetsspråken och tydligare information om vägarna till lärarutbildning i minoritetsspråken. Vidare behöver information och stöd på området samlas på ett mer tillgängligt sätt.

Rapporten har ändå något gott med sig. Nu finns medel till språkcentrumen i och med instruktionen till Institutet för språk och folkminnen där man permanentar medel till språkcentrumen. Isof har under hela mandatperioden hittills fått leva med osäker finansiering. Framtiden får givetvis utvisa om de tilldelade medlen är tillräckliga. Jag brukar säga att det här är kaffepengar i statens budget. De räcker till kaffe men inte till kaffeost.

Herr talman! Man måste komma ihåg att regeringen skar ned på medlen till språkcentrumen i budgeten inför 2025. För att rädda verksamheterna flyttades senare medel från länsstyrelserna i regleringsbrevet. Det var pengar hos länsstyrelserna som var avsedda för att stödja förvaltningskommunerna, bland annat med uppstart av minoritetsspråksförskolor och äldreboenden för dem som behöver hjälp på det egna språket på ålderns höst.

Många kommuner anser att arbetet försvårades eller till och med omöjliggjordes med besluten i regleringsbrevet. Därtill fick också riksorganisationer för nationella minoriteter minskade anslag. Till exempel anger Sverigefinländarnas delegation att de får sämre möjligheter att svara på de remisser som staten faktiskt skickar till organisationerna. Detta främjar inte heller minoritetspolitiken.

Nu har det kommit ytterligare en rapport om minoritetsspråk, skriven av MUCF och Sametinget. MUCF fick ju uppföljningsuppdraget från den 1 januari i år. Den rapporten är minst lika kritisk som Riksrevisionens. Så här skriver MUCF och Sametinget:

”Myndigheternas förutsättningar för det minoritetspolitiska arbetet påverkas i hög grad av regeringens styrning. Uppföljningsmyndigheterna har återkommande pekat på behovet av en tydligare och mer långsiktig statlig styrning för att nationella minoriteters rättigheter ska tillgodoses. Nationella minoriteter framhåller att avsaknaden av en tydlig politisk riktning utgör ett allvarligt hinder för att nå minoritetspolitikens mål.”

Man skriver vidare: "Nationella myndigheter anser att den viktigaste åtgärden för att stärka deras förutsättningar att genomföra minoritetspolitiken är att politikområdet i högre grad samlas ihop, med prioriterade åtgärder och samordnade uppdrag. För att uppnå detta föreslår vi att Regeringen utser strategiska myndigheter som får instruktionsenliga uppdrag att ha ett samlat ansvar för nationella minoriteters rättigheter inom myndighetens verksamhetsområde. Uppdragen ska innefatta redovisningskrav och ha öronmärkt finansiering. Även uppföljningsmyndigheterna behöver långsiktig finansiering för att kunna genomföra sina uppdrag på ett ändamålsenligt sätt."

Detta säger alltså MUCF, som nu är uppföljande myndighet tillsammans med Sametinget.

Herr talman! Det är viktigt att stärka myndigheternas förutsättningar, men lika viktigt är att det finns fungerande samråd mellan regeringen och minoritetsgruppernas företrädare. Den funktionen brister stort i dag. Dialogmötena är korta och ofta enkelriktade, eller så uteblir dialogen helt i viktiga frågor. Ett sådant exempel som kan nämnas är Jarmo Lainios utredning *Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering*.

Utredningen om minoritetsspråk i skolan tillsattes visserligen redan 2016, men den nuvarande regeringen har bara avskrivit den eller kastat den "på soptippen", som nättidningen Dikko skrev. Utredningen har avskrivits av regeringen utan motivering och utan samråd med minoritetsgrupperna. Det enda svar jag fått från ansvarig minister är att utredningen var gammal.

Det här är svaret på min skriftliga fråga till utbildningsministern: "Regeringen har alltså tidigare gått vidare med delar av förslagen i betänkandet. Betänkandet är nu åtta år gammalt. Beslutet att skriva av betänkandet betyder emellertid inte att regeringen inte kan gå vidare med förslagen eller de frågor som övervägs och därmed har beslutet inte bedömts motivera samråd med minoritetsgrupperna."

Citatet är hämtat ur ett skriftligt svar till mig från utbildningsministern. Det var många negationer i svaret, och det är svårt att förstå. Men jag har tolkat det som att man lägger ned det här utan att över huvud taget prata med någon som berörs.

Herr talman! Visst hade ett samråd varit mer än välbefogat. Visserligen har man som ett av förslagen i utredningen infört möjligheten att utan förkunskaper läsa minoritetsspråk inom gymnasieskolan. Det finns dock en rad andra förslag i utredningen, och det finns skäl att åtminstone prata med dem som berörs.

Riksrevisionen lämnar givetvis ett antal rekommendationer, och det gör även MUCF och Sametinget. Det viktiga är att samla både Riksrevisionens rapport och den uppföljande myndighetens rapport. Min uppmaning är att inte stoppa rapporterna i byrålådan, utan att använda dem för att stärka minoritetsspråken i Sverige, revitalisera språk som har talats i Sverige i hundratals år och låta människor med minoritetsspråk återta språket.

Anf. 18 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Jag har verkligen tillbringat en hel förmiddag här i kam-maren. I mitt föregående anförande utlovade jag inför den föregående tal-

mannen att jag skulle prata om nationella minoriteter, men nu är det en ny talman. Nåväl!

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1. I detta betänkande behandlas regeringens bedömning av de slutsatser och rekommendationer som Riksrevisionen lämnat i sin granskning av hur väl staten främjar de nationella minoritetsspråken.

Herr talman! Inget parti i den här kammaren kan på riktigt påstå att Riksrevisionens slutsatser kom som en nyhet. Riksrevisionen har visserligen gjort en både bra, gedigen och viktig granskning. Men en röd tråd under min tid i utskottet är just rapporter och konstateranden om att staten fullkomligt brister i sina åtaganden gentemot de nationella minoriteterna och minoritetsspråken.

Det var lika tydligt i Lennart Rohdins rapport *Minoritetspolitiskt bokslut*, som kom 2022 och som gjordes på uppdrag av Sverigefinländarnas delegation. Den visade att Sverige på punkt efter punkt brustit i sina åtaganden gentemot de nationella minoriteterna.

Eller som jag sa i en av mina allra första debatter i den här kammaren som ny riksdagsledamot 2019 när regeringens skrivelse *Nystart för en stärkt minoritetspolitik* debatterades:

”Skrivelsen innehåller många vackra ord. Vikten av delaktighet, självbestämmande och inflytande nämns liksom att ett helhetsgrepp för stärkt minoritetspolitik behövs och att en kunskapshöjning behöver ske. Det konstateras att en bättre samverkan behövs liksom även ett mer systematiskt arbetssätt, bättre uppföljning, stärkt samordning och likvärdiga villkor för deltagande i samråd. Det konstateras vidare att skillnaderna är stora mellan kommuner och landsting inom och utom förvaltningsområdena. Kort sagt återstår många utmaningar. — — — Det är just detta som krävs framöver — mer aktiv handling och färre vackra ord — om man menar allvar med att man önskar en nystart för en stärkt minoritetspolitik.”

Det blir kanske lite meta att citera sig själv sju år senare. Men tyvärr, herr talman, får jag konstatera att resultatet är alldeles för magert. Många år har gått, men oavsett färg på regering är resultaten och framstegen alldeles för små.

Senast i går kom, precis som tidigare talare nämnde, ytterligare en nedslående men ack så viktig rapport som bekräftar den samstämmiga bild som ges av politiken genom rapporter men framför allt i mötet med minoriteternas företrädare.

I går kom nämligen MUCF:s och Sametingets rapport om minoritetspolitikens utveckling under 2025. Även den visar att styrningen av minoritetspolitiken är fragmenterad och kortsiktig. Trots återkommande rekommendationer till regeringen saknas en övergripande bild av hur det minoritetspolitiska målet ska nås. Det visar rapporten från MUCF, som anser att det nu krävs en mycket tydligare politisk riktning, långsiktiga uppdrag, mer resurser och bättre förutsättningar för uppföljning.

I uppföljningen av minoritetspolitiken konstateras att över 400 regeringsuppdrag har beslutats inom området sedan 2010. De många och korta uppdragen har lett till en fragmentering, och det saknas en bild av hur olika myndigheters verksamhet ska samspela för att gemensamt bidra till måluppfyllelsen.

Rapporten visar också på en tillbakagång i villkoren för nationella minoriteters delaktighet och inflytande. Företrädare för nationella minoriteter upplever att det saknas forum för verkligt inflytande och att mycket ansvar ligger på minoriteterna att själva ta initiativ för att påverka beslut. Samtidigt är nivåerna på anslagen och statsbidragen till organisationer som företräder nationella minoriteter otillräckliga och har sänkts.

Regeringen har nämligen under 2025 sänkt ett flertal statsbidrag inom minoritetspolitiken, vilket har haft negativa konsekvenser i förhållande till både nationella minoriteters och kommuners möjligheter att bidra till genomförandet av minoritetspolitiken.

Herr talman! Allt pekar i samma riktning. Bilden visar att det finns brister i styrningen och brist på långsiktighet och att politiken inte lever upp till sina egna mål.

Herr talman! Sverige har erkänt de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Det är och var inte bara symboliska erkännanden. Det är också ett erkännande av rättigheter. Med det följer ett ansvar som staten inte tillnärmelsevis tar fullt ut. Konsekvenserna är tydliga. Villkoren för delaktighet och inflytande har till och med försämrats.

Organisationer som företräder minoriteter saknar tillräckliga resurser. Statsbidragen har minskat. Ansvar för att driva frågor läggs alltför ofta på minoriteterna själva. Ingen borde kunna anse att detta är en acceptabel ordning.

Vi vet dessutom att diskriminering, rasism och utsatthet fortfarande är en realitet för många inom de nationella minoriteterna, något som också återkommande har lyfts och belysts de senaste åren.

Herr talman! Det duger inte att bara konstatera alla dessa brister. Det krävs också en tydlig ändring av politiken.

Först och främst måste staten gå från kortsiktiga projekt till långsiktiga åtaganden. Det funkar inte att lägga fram hundratals tillfälliga regeringsuppdrag som skapar kortsiktighet och leder till minskat genomslag. Det krävs en ökad och permanent finansiering och mycket tydligare uppdrag till myndigheter, så att arbetet kan bedrivas systematiskt och uthålligt.

Dessutom måste minoritetsspråkens ställning stärkas i praktiken. Det handlar om att bygga ut och säkra språkcentrumen, som tidigare talare tog upp, om att stärka utbildningen i minoritetsspråk och om att lösa den akuta bristen på lärare. Här är såväl Riksrevisionen som MUCF tydliga: Utan utbildning och kompetensförsörjning hotas språkens överlevnad.

De rättigheter som man erkänns behöver bli verkliga i människors vardag. Man ska kunna använda sitt språk i kontakt med myndigheter. Det ska finnas service, utbildning och kultur på minoritetsspråk. Och det ska inte bero på var i landet man bor.

Det kanske allra viktigaste, herr talman, är dock att inflytandet måste stärkas. Det är tydligt att de nationella minoriteterna upplever att det saknas verkliga forum för inflytande, vilket i sig strider mot intentionerna i minoritetspolitiken och mot grundläggande demokratiska principer. Samråd ska inte bara vara en formalitet. De ska vara reella, ske i ett tidigt skede och ge inflytande i praktiken.

Vi i Vänsterpartiet anser därför att minoriteternas egna organisationer måste få starkare förutsättningar, både ekonomiskt och politiskt, för att kunna delta i beslutsprocesser.

Det finns en röd tråd i samtliga rapporter, så även i Riksrevisionens granskning. Problemet är inte brist på kunskap om vad som behöver göras. Problemet är brist på politisk vilja att göra det.

Att Sverige 25 år efter att man ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk inte har kommit längre är uppseendeväckande och djupt beklagligt. Det duger helt enkelt inte. När det gäller minoritetspolitiken är det inte enbart en fråga om demokrati eller rättvisa utan också om att ta ansvar för statens historiska övergrepp.

Vi i Vänsterpartiet vill se en politik som tar detta ansvar på allvar genom att säkra långsiktig finansiering, genom stärkt utbildning, genom verkligt inflytande för minoriteterna och genom en statlig styrning som leder till resultat. Vi vill att språken inte bara ska överleva utan också leva och utvecklas.

Många av de förslag Vänsterpartiet har behandlas i andra betänkanden än detta, men avslutningsvis vill jag ändå säga några ord om språkcentrum. Eftersom nästa talare är moderat är det kanske lite intressant även för honom. Det här är nämligen ett tydligt exempel på slöseri med skattemedel. Det brukar bland annat moderater inte vara särskilt förtjusta i.

Sedan 2022 har Institutet för språk och folkminnen, Isof, i uppdrag att driva språkcentrum för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Samiskt språkcentrum, som inrättades 2010, drivs av Sametinget. De nationella språkcentrumen ska ge stöd och kunskap som underlättar för språkbärare i hela landet att behålla, ta tillbaka och utveckla sitt språk. Språkcentrumen ska aktivt främja och stimulera till ökad användning av språken, bistå med sakkunskap och sprida kunskaper om språken och hur de revitaliseras.

Det långsiktiga målet med åtgärderna är att öka användningen av språken både på individnivå och i samhället i stort samt att främja en fungerande överföring av de nationella minoriteternas språk och kultur till nästa generation. Syftet är helt enkelt att de nationella minoritetsspråken ska leva vidare i Sverige.

I Riksrevisionens granskning konstateras att både Isof och Sametinget arbetar effektivt med språkcentrum när förutsättningarna finns. De arbetar utifrån språkens särskilda behov och inkluderar språkbärare i sitt arbete. Men Riksrevisionen bedömer att regeringens kortsiktiga styrning av språkcentrumen har lett till effektivitetsförluster.

Riksrevisionen understryker att betydande resurser har gått förlorade när Isof och Sametinget i praktiken tvingats avveckla och därefter återstarta språkcentrumen till följd av regeringens sena och kortsiktiga beslut. Samtidigt har Isof investerat betydande resurser för att utbilda personal, hitta lämpliga former för arbetet och inventera behov av insatser. Detta har även Sametinget gjort. Sedan har de behövt varsla personal och avveckla för att därefter få starta upp på nytt. Om inte detta är slöseri vill jag gärna bli upplyst av Moderaterna om vad som är det.

Enligt min mening är det väldigt angeläget att ytterligare åtgärder vidtas för att säkra en långsiktig och permanent verksamhet vid språkcentrumen. Efter finansieringen av den treåriga uppbyggnadsfasen 2022–2024 har regeringen i stället valt att kraftigt minska den permanenta finansieringen. Därigenom avstannar arbetet och avvecklas.

Anf. 19 MATS GREEN (M):

Herr talman! De nationella minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch är en levande del av Sveriges historia och kulturarv. Det är språk som burit berättelser, traditioner och identiteter genom generationer. Försvinner språket försvinner också kulturen. Sverige har åtagit sig att hålla dessa språk levande, och det är ett åtagande som vi tar på allvar.

Riksrevisionen har granskat statens insatser under perioden 2019–2024, och slutsatsen är tydlig. Insatserna har inte varit tillräckliga. Arbetet har präglats av kortsiktiga satsningar snarare än långsiktiga strukturer. Samordningen av undervisningen har brustit. Informationen till dem som berörs har varit svårtillgänglig. Det här är kritik som regeringen välkomnar, instämmer i och redan har börjat åtgärda.

Låt mig vara konkret när det gäller vad som faktiskt gjorts, herr talman.

Ansvar för språkcentrum för finska, meänkieli, jiddisch och romani chib har permanent förts in i instruktionen för Institutet för språk och folkminnen. Detta är ett direkt svar på kritiken om kortsiktighet. I stället för tidsbegränsade projektpengar får arbetet nu en stabil och varaktig grund.

Samordningen av minoritetspolitiken samlas hos MUCF från den 1 januari innevarande år.

Webbplatsen minoritet.se ses över för att bli mer tillgänglig och användarvänlig.

I maj förra året beslutade regeringen om en ny förordning om statsbidrag för fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk, som trädde i kraft den 1 juli 2025 – med det konkreta syftet, herr talman, att fler elever ska kunna få undervisning i sitt minoritetsspråk oavsett var i landet de bor.

Herr talman! Sverige har återkommande fått kritik från Europarådet för arbetet med minoritetspolitiken. Det pågår en språkbytesprocess som gör att allt färre talar minoritetsspråken. Detta är allvarligt, och det är rätt av Riksrevisionen att peka på det. Regeringen delar också den bilden, har man klargjort, och ser allvarligt på att vi ännu inte har nått målet.

Men, herr talman, det finns också en annan sida av det myntet. Regeringen delar inte Riksrevisionens bedömning att uppföljningen av myndigheternas arbete har varit otillräcklig från Regeringskansliets sida. De åtgärder som nu vidtas är just de strukturella förändringar som behövs, inte nya utredningar utan konkreta uppdrag inbyggda i myndigheternas ordinarie verksamhet.

Det är också värt att notera att antalet elever och skolhuvudmän som söker statsbidrag för fjärrundervisning i minoritetsspråk redan ökar. Detta är ett tecken på att politiken börjar ge resultat.

Herr talman! Som moderat vill jag också understryka något principiellt. Vi driver att myndighetskommunikation som huvudregel ska ske på svenska. Men de nationella minoritetsspråken är och förblir givetvis ett självklart undantag, inte av tvång utan av övertygelse. Dessa språk är en

del av det svenska kulturarvet och har ett helt annat och starkare skyddsvärde. Den distinktionen är viktig, och den håller vi fast vid.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. Regeringen har tagit Riksrevisionens granskning på allvar och svarat med handling. Nu gäller det att hålla i, för dessa språk förtjänar ett statligt engagemang som verkligen håller över tid, herr talman.

Anf. 20 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Tack till föregående talare för stödet för minoritetsspråken!

I torsdags förra veckan var jag på Konserthuset här i Stockholm och lyssnade på Sveriges nationalorkester, som inte är Filharmonikerna utan Göteborgs Symfoniker. Efter Sibelius femte symfoni, som skrevs under första världskriget, följde en fantastisk timme med Katarina Barruk och dirigenten och soloviolinisten Pekka Kuusisto, med sånger och dikter på samiska till musik av bland andra Philip Glass. Jag ska återkomma lite kort till detta sedan.

Vi i Miljöpartiet välkomnade Riksrevisionens granskning av statens arbete med de nationella minoritetsspråken. Rapporten bekräftar att de satsningar som gjordes fram till 2024 hade behövt en mer långsiktig och strategisk finansiering.

Jag behöver göra en liten utvikning med en gång. Det är viktigt att hålla i minnet att minoriteter och minoritetsspråk inte är riktigt samma sak och inte behandlas i samma konventioner. När det gäller landsdels- och minoritetsspråk är det en konvention från Europarådet som skyddar och främjar dessa språk. För svensk del handlar det som nämnts om romani chib, jiddisch, finska, meänkieli och samiska. Den europeiska stadgan syftar till att främja och skydda dessa språk och givetvis också andra europeiska landsdels- och minoritetsspråk.

Språken hänger naturligtvis nära samman med de olika minoriteter som talar dem, men inte helt och fullt. Det finns samer som talar meänkieli, tornedalingar som talar samiska och sverigefinnar som talar svenska. Jiddisch är för många judar inte ett vardagsspråk utan kanske mer ett kulturarv, och romani chib omfattar ett tjugotal olika dialekter eller varieteter.

Men i vilket fall: Språkstadgan är till för att skydda och främja landsdels- och minoritetsspråken. Stadgan talar om användning i rättsväsen, förvaltning, medier och kulturliv. Den ratificerades av Sverige 2000 och skiljer sig alltså från konventionen om minoriteter genom sitt fokus på språket som en kulturell resurs.

Herr talman! Sverige har genom lagstiftning och internationella åtaganden förbundit sig att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Trots detta har Sverige under lång tid fått återkommande kritik från bland annat Europarådet för brister i genomförandet av minoritetspolitiken. Dessutom pågår samtidigt en tydlig språkbytesprocess som gör att allt färre talar minoritetsspråken.

Regeringens kortsiktighet har försvagat språkpolitiken. Under perioden 2022–2024 fördelades, efter beslut av den rödgröna regeringen, 90 miljoner kronor per år för att stärka minoritetsspråken, med en uttryckligen långsiktig ambition. Riksrevisionens iakttagelse att delar av dessa resurser inte hann nyttjas fullt ut är viktig men ska inte nödvändigtvis tolkas som att resurserna var överdimensionerade. Tvärtom visar gransk-

ningen att uppbyggnad av fungerande strukturer, verksamheter och kompetens tar tid och kräver stabila och förutsägbara villkor över tid.

För mig och Miljöpartiet är det centralt att statens roll i detta sammanhang är just att skapa långsiktiga och goda förutsättningar för minoriteternas självstyre och egenmakt. Det är inte statens uppgift att detaljstyra hur resurser används, men staten behöver, i samråd med språkbärarna, ange en tydlig riktning och säkerställa stabila ramar över tid.

I sammanhanget är det även viktigt att betona betydelsen av att minoritetsspråken står självständiga och likvärdiga. I Sverige ägs inte respektive minoritetsspråk exklusivt av en viss nationell minoritet. Som jag nämnde hänger det inte alltid ihop: Finska romer har finska som sitt språk, och samer i norra Tornedalen har inte sällan meänkieli som sitt språk. Rätten till ett minoritetsspråk har inte minoriteten utan minoritetsspråkets språkbärare.

Herr talman! Språkcentrum spelar en avgörande roll i arbetet med att revitalisera de nationella minoritetsspråken. Riksrevisionen bedömer att både Institutet för språk och folkminnen, Isof, och Sametinget arbetar effektivt med språkcentrum när förutsättningarna finns, bland annat genom att involvera språkbärare och anpassa insatserna efter språkens olika behov. Det är därför glädjande om regeringen bidrar till att säkerställa långsiktiga och instruktionsenliga uppdrag för denna verksamhet. De brister Riksrevisionen pekar på handlar i huvudsak om kortsiktighet och ryckighet, inte om att ambitionsnivån har varit för hög.

Även Samiskt språkcentrum har påverkats negativt. Sametinget lade betydande resurser på att rekrytera personal och bygga upp verksamhet på fler orter och för fler samiska språk för att därefter tvingas säga upp personal och skala ned verksamheten igen till följd av minskade anslag. Osäkerheten kring finansieringen har lett till tappad kontinuitet och minskad handlingskraft.

Herr talman! Sedan har vi detta med brister i undervisning och samordning. Tillgång till undervisning i de nationella minoritetsspråken är lag. Bristen på behöriga lärare gör att effektiv nationell samordning är avgörande, inte minst genom fjärrundervisning. Men Skolverkets möjligheter att samordna undervisningen begränsas av bristande styrning, otillräcklig information om var behoven är som störst och ett regelverk som inte fullt ut stöder målet att hålla minoritetsspråken levande.

Diskrimineringsombudsmannen har i flera granskningar visat att barns rätt till undervisning i sitt nationella minoritetsspråk inte alltid tillgodoses i praktiken trots tydliga rättigheter i lag. När barns rätt till undervisning i nationella minoritetsspråk i praktiken varierar mellan kommuner innebär det en urholkning av dessa rättigheter.

Även Diskrimineringsombudsmannen har pekat på behovet av tydligare ansvar och bättre uppföljning när det gäller minoriteternas rättigheter. Utan en samlad och långsiktig uppföljning finns en uppenbar risk att rättigheterna urholkas i praktiken trots att de är reglerade i lag.

Herr talman! För att summera: Miljöpartiet delar inte regeringens bedömning att nuvarande styrning och resursnivåer är tillräckliga och ändamålsenliga. Kortsiktighet, ryckighet och neddragna resurser riskerar att ytterligare försvaga minoritetsspråkens ställning.

De nationella minoriteternas kulturer och språk måste stödjas brett, som en del av svenskt kulturarv och mångfald. Flera instanser, däribland språkcentrum, behöver bidra med möjligheter att använda språken. Och det allmänna måste tillhandahålla relevant och korrekt information om de nationella minoriteternas språkliga rättigheter.

Allra sist: Umesamiska talas i dag av ett fåtal personer. Det är kanske inte riktigt så illa som dirigenten Kuusisto uttryckte det under konserten förra veckan: ett språk som talas av Katarina och hennes bror. Men läget är allvarligt.

Jag tänkte läsa ett par rader av Katarina Barruk, dock inte på umesamiska, för det kan jag inte. De är översatta till svenska. Det handlar om hennes gammelmormor, som hon berättade om vid den här konserten, som jag tyckte var fantastiskt bra:

Min mor var tvungen att ge sig av för att vi skulle få stanna. Hon var tvungen att ta den långa vägen söderut för rätten att stanna i vårt eget hem.

Hon talade alltså om detta med att behöva gå till kungs, som det då hette, för att få rätten att stanna kvar på de platser där de bodde.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 9 Kommissionens meddelande om en kulturkompass för Europa

Kulturutskottets utlåtande 2025/26:KrU10

Kommissionens meddelande om en kulturkompass för Europa
(COM(2025) 785)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 10 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om hantering av genetiskt modifierade mikroorganismer och bearbetning av organ

Socialutskottets utlåtande 2025/26:SoU37

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om hantering av genetiskt modifierade mikroorganismer och bearbetning av organ (COM(2025) 1031)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

Anf. 21 BJÖRN TIDLAND (SD):

Herr talman! I dag debatterar civilutskottet konsumenträtt, betänkande 2025/26:CU17. I betänkandet finns inga reservationer från SD eftersom vi samarbetar med regeringen via Tidöavtalet. Inte desto mindre finns det områden inom konsumentpolitiken där Sverigedemokraterna vill gå längre än regeringen för att förbättra de lagar som reglerar konsumenträtten.

Herr talman! Konsumenträtt är ett brett område som berör många departement och ministrar. Under denna mandatperiod har Tidöpartierna utvecklat och förbättrat konsumentpolitiken på många områden. Vi är på rätt väg. När man läser betänkandet slås man av hur många lagändringar som är resultat av diverse EU-direktiv. Det senaste från EU-kommissionen är en ny strategi för konsumentpolitik, som består av 24 åtgärder.

Herr talman! Personligen har jag alltid varit skeptisk mot EU, ända sedan jag röstade nej till Sveriges anslutning till EU 1994. Min skepsis har inte mildrats genom åren, speciellt inte sedan jag blev medlem i Sverigedemokraterna för 15 år sedan. Men ingen regel utan undantag. Man kan utgå från konsumentens perspektiv. Det är faktiskt EU-direktiven som driver på svensk lagstiftning inom konsumenträtten. Det känns hårt att erkänna att EU-medlemskapet medfört att konsumentskyddet i Sverige har blivit starkare.

Svensk konsumentlagstiftning måste anpassas till mycket som kommer från Bryssel, exempelvis

1. miljömärkesförordningen från 2010
2. tågpassagerarförordningen från 2021
3. förordningen om digitala tjänster från 2022
4. direktivet om konsumentkrediter från 2023
5. förordningen om bekämpande av sena betalningar från 2023
6. AI-förordningen från 2024
7. direktivet om mer konsumentmakt i den gröna omställningen från 2024
8. konsumentagendan från 2025
9. rättsakten om digital rättvisa från 2026.

Puh! Ibland undrar jag om man ska se det som ett straff eller en heder att få konsumentpolitiken på sitt skrivbord. Nåväl, jag går vidare.

Herr talman! Samtliga reservationer och motioner har besvarats på ett förtjänstfullt sätt av regeringsföreträdare. Mycket har regeringen redan gjort för att anpassa svenska lagar till alla dessa EU-direktiv, och mer kommer att göras. Det finns dock en del områden där Sverigedemokraterna ligger på för att förbättra. Jag ska nu ta upp några angelägna områden som ligger högt på Sverigedemokraternas reformagenda.

Herr talman! Vinner Sverigedemokraterna valet i höst kommer all telefonsäljning att förbjudas. Här har vi tyvärr inte fått med oss regeringspartierna, men till deras försvar ska sägas att civilministern har gått vidare med frågan, som nu utreds på Regeringskansliet.

Härmed vill jag uppmana väljarna som nu lyssnar uppmärksamt på denna debatt att lägga sin röst på Sverigedemokraterna den 13 september, så att vi kommer in i regeringen. Skulle detta ske lovar jag att vi ska få stopp på den eländiga telefonsäljningen, som i princip ingen vill ha.

Herr talman! På vilka grunder sticker SD ut hakan så tydligt och obehagligt när det gäller ett förbud mot all telefonsäljning? Detta är inget som SD ryckt ur luften, utan det har stöd i en rapport från Konsumentverket. Där belyses både konsumentperspektivet och näringslivets perspektiv grundligt. Och alla faktorer har systematiskt bearbetats och lagts fram i rapporten. Slutsatsen är entydig: Förbud all telefonsäljning!

Jag vill särskilt lyfta fram ett allvarligt problem som gäller bedrägerier via telefonsäljning. Det finns ligor som via telefonsäljning lurar av intet ont anande pensionärer deras livs besparingar. Det finns riksdagspartier som genom skumma metoder säljer lotter till svaga och utsatta grupper. Detta är ett stort och allvarligt samhällsproblem som måste hanteras. Skulle all telefonsäljning förbjudas vore det ett steg på rätt väg för att stoppa bedrägerierna.

Det finns visserligen invändningar mot ett förbud mot telefonsäljning från näringslivet, men dess oro är överdriven då det finns många andra sätt att marknadsföra sig på nu när alla är uppkopplade via mobiler och datorer.

Herr talman! Hela syftet med anpassade lagar om distansavtal – läs telefonsäljning – är dels att följa EU-direktiv, dels att anpassa lagarna till den digitala utvecklingen. Alltså sluter jag nu cirkeln i detta resonemang, som avslutas med den empiriska slutsatsen att all telefonsäljning bör förbjudas. Det är inte längre fråga om huruvida telefonsäljning ska förbjudas eller inte. Ett förbud är en ofrånkomlig och logisk följd av den digitala utvecklingen.

Herr talman! Hur ser offentligt finansierad konsumentvägledning ut i Sverige? Vilka behov finns? Finns det brister som behöver åtgärdas? Vart ska konsumenter vända sig när de har blivit lurade vid ett köp eller om de har problem med att häva ett köp eller att reklamera en produkt?

Kommunal konsumentvägledning är inte obligatoriskt, vilket innebär att kvaliteten och omfattningen när det gäller konsumentvägledning skiljer sig väldigt mycket mellan olika kommuner. Många kommuner har helt avvecklat sin konsumentvägledning, och det har bidragit till att fler kontaktar Konsumentverkets upplysningstjänst.

Nu har myndigheten fått ökade resurser till arbetet med konsumentvägledning. Det finns till exempel en AI-chatt på Konsumentverkets hemsida för att hantera konsumentfrågor. Det är dock svårt att komma fram på telefon. Många ringer, och konsumentvägledarna hinner inte svara alla. För att lösa problemet med telefonköer måste Konsumentverket tilldelas extra resurser till att utöka antalet konsumentvägledare som kan svara i telefon. Detta är vallöfte nummer två från Sverigedemokraterna.

Herr talman! Till regeringens försvar kan sägas att Konsumentverket har tilldelats extra resurser till konsumentvägledare för 2027 och 2028. Faktum kvarstår dock att det blir en ny regering efter valet den 13 septem-

ber, och om väljarna vill slippa stå i telefonkö hos Konsumentverket en hel mandatperiod till gör de bäst i att rösta på Sverigedemokraterna.

Andra problem som regeringen har hanterat denna mandatperiod är överskuldssättning och oseriösa snabblånsföretag som i realiteten har bedrivit ocker och ful marknadsföring. Finansmarknadsministern har gått hårt fram för att se till att dessa fula fiskar försvinner från marknaden, och resultatet har inte låtit vänta på sig. Skuldkurvorna pekar nedåt, vilket är ett gott betyg till alla partier inom Tidösamarbetet.

Herr talman! E-handeln tar ständigt nya marknadsandelar, för det är ett bekvämt och enkelt sätt för konsumenter att införskaffa varor från hela världen. Kemikalieinspektionen har dock varit väldigt tydlig med att myndigheten inte hinner med att hantera det massiva flödet av varor som ofta är direkt farliga. Speciellt allvarligt är det när billiga leksaker som innehåller skadliga ämnen importeras.

För att skydda våra barn måste Kemikalieinspektionen skyndsamt och målmedvetet accelerera arbetet med att förhindra att dessa livsfarliga produkter kommer in i landet, och för detta krävs extra resurser. Eftersom tusentals förbjudna och farliga produkter dagligen kommer in i landet finns även ett behov av att tilldela Tullverket extra resurser. Detta är vallöfte nummer tre från Sverigedemokraterna.

Om Sverigedemokraterna vinner valet den 13 september blir det mer pengar till Tullverket och Kemikalieinspektionen. Dessa två myndigheter ligger dock inte under civilutskottet, så jag kan inte personligen garantera detta budgetanslag efter valet. Det kommer dock att ligga på förhandlingsbordet, eftersom allt detta skräp som kommer in i landet är ett allvarligt folkhälsoproblem.

Anf. 22 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! Betänkandet om konsumenträtt handlar om att ge alla konsumenter goda förutsättningar att fatta rätt beslut.

Konsumentfrågorna berör oss alla. Med ständigt nya varor och tjänster att köpa är det viktigt att kunna underlätta för människor att handla medvetet och bidra till en mer hållbar konsumtion.

Vi socialdemokrater anser att alla konsumenter måste ges goda förutsättningar att fatta rätt beslut utifrån vad de önskar köpa och vad de vill avstå från att köpa. Därför välkomnar vi Konsumentverkets förslag om att förbjuda telefonförsäljning och i andra hand ha ett opt-in-system som innebär att försäljningssamtal är tillåtna endast till konsumenter som i förväg har klargjort att de är positiva till att bli uppringda. Konsumentverkets undersökningar visar att endast 1 procent av konsumenterna kan tänka sig telefonförsäljning, och en stor majoritet försöker på olika sätt att slippa undan detta.

Vi behöver också få stopp på manipulerade och retuscherade bilder i reklam och i sociala medier som skapar orealistiska kroppsideal hos unga människor. I både Norge, Finland och Frankrike finns lagar för att motverka kroppshets i sociala medier. Vi socialdemokrater anser att det även i Sverige ska vara krav på att det ska anges om retuscherade bilder används i marknadsföring. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till en sådan lag.

Herr talman! Enligt konsumenträtten ska det vara minst lika enkelt att säga upp en tjänst, en prenumeration eller ett annat avtal som det är att ingå det. Ett företag ska inte kunna kräva att konsumenterna ska säga upp

avtalet på ett speciellt sätt. Särskilt svårt är det när man ska hjälpa någon annan, exempelvis sin gamla förälder, som inte kan göra detta själv. Det finns bolag och företag som utformar sina villkor och sin kundtjänst så att det är helt omöjligt för dem som har ett arbete att sköta att komma fram, för bolaget eller företaget nås endast en viss telefontid och en viss dag.

En åtgärd mot detta är en ny regel i distansavtalslagen, som vi nyligen fattade beslut om: en onlinefunktion för att utöva ångerrätten. Det är en bra åtgärd som rimmar väl med vår motion om att man ska kunna säga upp en tjänst eller ett avtal utan att visuella hinder eller andra knep försvårar uppsägningen. Nu är det viktigt att Konsumentverket fortsätter tillsynsarbetet kring effekterna och ser till att åtgärderna blir bra.

Herr talman! En oroande utveckling som vi ser är att oseriösa företag inte bryr sig om till exempel Arns rekommendationer vid anmälan. Vi ser också influerare som inte följer överenskommelser, företag som vilseleder och lurar konsumenter och falsk marknadsföring. Vi ser att man säljer undermåliga produkter, och det är olika typer av realisationer – framför allt de som går under namnen Black Weekend och Black Friday. Trots den skärpning i prisinformationslagen som innebär att reapriset ska jämföras med det lägsta pris som har varit aktuellt de senaste 30 dagarna har detta fuskande fortsatt.

De som bryter mot lagen bör få betydligt kännbarare påföljder. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag om hur Konsumentverkets och Arns möjligheter till sanktioner och avgifter i arbetet mot oseriösa företag ska ökas.

Herr talman! Våren 2024 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att det bör införas särskilda formkrav gällande fullmakter för stora lån, och regeringen skulle sedan återkomma till riksdagen i frågan. Vi socialdemokrater fortsätter att motionera om att detta är ett användbart verktyg för att stärka det förebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor, för att skydda andra utsatta personer som inte har möjlighet att sköta sina bankärenden på egen hand samt för att minska risken för förfälskningar. Regeringen har inte prioriterat denna fråga, och i praktiken innebär det att skyddet för utsatta personer återigen får vänta.

Herr talman! Vi är positiva till att regeringen har tillsatt en utredning för att minska överskuldsättningen. Det som dock inte finns med i uppdraget är just tillkännagivandet från 2024 om att föreslå ett skuld- och kreditregister, trots att flera länder i EU har infört det. Det är ett kraftfullt verktyg för att motverka riskfylld kreditgivning. Inte heller här finns några förslag. Det finns ingen tidsplan och fortfarande inget besked.

Herr talman! Det förebyggande arbetet är viktigt, och konsumentvägledning behöver vara tillgänglig oavsett var i landet man bor. Den lokala rådgivningen har en viktig funktion, inte minst för utsatta konsumenter som till exempel funktionshindrade, äldre och grupper med språksvårigheter. Många kommuner har under de senaste åren valt att montera ned sin konsumentvägledning. I nuläget erbjuder endast hälften av landets kommuner konsumentstöd. Av de 145 kommuner som fortfarande har konsumentvägledning erbjuder endast 88 kommuner ett fördjupat stöd, där konsumenten kan få hjälp med att tolka avtal, lösa en tvist eller upprätta en anmälan till Arn.

Fördjupad vägledning förekommer främst i större städer och når cirka 53 procent av alla konsumenter. Vi socialdemokrater vill att konsument-

vägledning blir en obligatorisk uppgift för kommunerna. Därför föreslår vi att en utredning ges i uppdrag att utarbeta förslag om hur en obligatorisk konsumentvägledning ska genomföras och finansieras.

Herr talman! Konsumentverket pekar på att digitaliseringen och globaliseringen under de senaste decennierna haft en avgörande inverkan på konsumentmarknaderna, inte minst när det gäller affärsmetoder, konsumtionsmönster och konsumentbeteenden. Digitaliseringen har gjort att företagen kommunicerar med konsumenterna genom nya sätt att sälja och dela information. E-handeln har blivit en central del av konsumtionen, med dygnetrunttillgång till varor och tjänster över hela världen.

Vi socialdemokrater anser att Konsumentverket behöver ytterligare resurser för att klara den ökade tillsynen. I vår budgetmotion har vi föreslagit ett ökat anslag på 45 miljoner kronor för fler kontroller.

Herr talman! Avslutningsvis: Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 1.

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Markus Kallifatides och Leif Nysmed (alla S).

Anf. 23 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Man kan sammanfatta Socialdemokraternas konsumentpolitik så här: Reglera eller förbjud! Det är väl ett tecken i tiden att Socialdemokraterna gör den kraftigaste vänstersvängen sedan 70-talet, herr talman. Det är bara att gratulera föreningen Reformisterna till att ha lyckats så väl. Vi har ju sett deras förslag.

Jag hörde ledamoten säga att hon vill förbjuda telefonförsäljning. Jag ska ta ett exempel. Jag har sålt radioreklam, och det fanns ett bilvårdsföretag i Gävle som gjorde direktreklam till den som hade köpt en ny bil – ”Grattis till ditt köp av ny bil!” – och som även gjorde radioreklam för sitt företag. De gjorde också en uppföljning, herr talman, genom att ringa de kunder som hade fått direktreklamutskicket och säga: ”Hej, vi ringer från Företaget, och vi erbjuder dig halva priset på lackbehandling! Gör du lackbehandlingen nu, medan bilen är ny, kommer du att få en bättre, mer välvårdad bil med längre livslängd på lacken.”

Man hade alltså direktreklam, radioreklam, tv-reklam och reklam via telefon. Och telefonreklamen skapade värdefulla jobb för de ungdomar i Gävle som satt och ringde på utskicken, herr talman. Det var alltså både jobbskapande och innebar marknadsföring – och dessutom fick bilägaren ett bra konsumenterbjudande, herr talman. Man fick halva priset på lackbehandlingen.

Nu hör jag ledamoten från Socialdemokraterna säga att de vill förbjuda telefonförsäljning. De vill alltså göra ett allvarligt intrång i marknadsekonomin genom att förbjuda telefonförsäljning. Man vill också missunna bilägarna erbjudandet om halva priset på lackbehandlingen. Jag måste därför fråga Anna-Belle Strömberg från Socialdemokraterna: Hur långt ska er vänstersväng gå?

Anf. 24 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Lars Beckman, för frågan!

Det är bra att regeringen till sist har börjat röra sig i den här frågan, men låt oss hålla isär två saker: Den ena är att stoppa telefonbedrägerier,

och den andra är att stoppa oönskade och problematiska försäljningsmetoder. Regeringens arbete mot bluffsamtal och bedrägerier är bra, men det är inte samma sak som att ta tag i den lagliga telefonförsäljningen, som Konsumentverket beskriver som djupt problematisk. Den är oönskad, den är olämplig och den är djupt problematisk. Endast 1 procent av konsumenterna är positiva till den, och Nixregistret räcker inte.

Lars Beckman säger att vi missunnar konsumenterna erbjudanden. Vi missunnar ingen någonting. Jag är helt övertygad om att det finns andra vägar för företagen att sälja sina varor och tjänster. Det finns reklam på sociala medier, det finns reklam i tidningar och det finns reklam i tv. Jag tror också att människor själva faktiskt kan ta kontakt med bilförsäljarna eller med den lackservice Lars Beckman tar upp.

Jag tror alltså inte att detta är något problem alls. Företagen kommer inte att behöva stänga ned eller gå i konkurs, utan de kommer att hitta andra vägar.

Anf. 25 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Det är helt otroligt att ledamoten Anna-Belle Strömberg vet bättre än företagen själva vad som funkar för deras företag. Men jag började ju med att säga att Socialdemokraternas politik lyder: Förbud eller reglera!

Konsumentverkets undersökning kan man säga mycket om; jag har själv framfört mina synpunkter i Konsumentverkets insynsråd. Jag kan självklart fråga, som Konsumentverket påstår sig ha gjort, om människor vill förbjuda tv-reklam, radioreklam, tidningsreklam och reklam i brevlådan – jag tror att Miljöpartiet har ett förslag om att förbjuda även direktreklam. Men det blir lite tufft att vara företagare med en mörkröd regering.

Miljöpartiet förbjuder direktreklamen, Socialdemokraterna förbjuder telefonförsäljningen och något annat parti vill säkert förbjuda tv-reklamen. Socialdemokraterna vill dessutom återreglera så att stora sportevenemang inte ska kunna ses hos någon annan än SVT. Tänk de nedskärningar som måste till om man ska köpa in alla sporträttigheter till Sveriges Television, herr talman!

Det är det här som är problemet med Socialdemokraterna, Anna-Belle Strömberg: Ni tror att man kan sitta på Sveavägen 68 och styra samhällsutvecklingen och marknadsekonomin.

Däremot är vi helt överens om – och det är helt rätt – att regeringen körde ut den lagrådsremissen och tog fram den produkt som innebär att operatörerna, det vill säga telefonbolagen, får ett direkt uppdrag och en direkt uppgift att stoppa skurkarna. De som skickar ut falska sms och de som ringer metodiskt, ofta från ett annat land, ska stoppas. Men det ska göras på operatörsnivå.

Socialdemokraterna ska inte sitta och bestämma hur ett företag i Örn-sköldsvik, Härnösand, Sundsvall, Luleå eller Gävle ska marknadsföra sig. Det måste faktiskt företagen själva få bestämma inom ramen för gällande lagstiftning. Ledamoten Anna-Belle Strömberg säger att hon tror att någon skulle ringa i alla fall. Men det är ju företagets beslut hur de vill kontakta sina kunder, herr talman.

Anf. 26 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag är helt övertygad om att företagen kan hitta andra sätt att sälja sina varor och produkter. Det kan de bäst själva.

Problemet med telefonförsäljning är inte bara innehållet i samtalet, utan problemet är själva affärsmetoden och affärsmodellen. Den bygger på att överrumpla människor i stället för att ge dem möjligheten att fatta egna, genomtänkta beslut. Det här handlar faktiskt om rätten att få vara i fred.

(Applåder)

Anf. 27 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Sommaren 2026 ska vi gräva guld i USA. Vi var nog många som satt i går kväll och tyckte att det var helt fantastiskt att Sverige kom till USA och fotbolls-VM. Det är helt otroligt! Det är jättebra och jätteroligt, och jag tror att många känner sig glada i dag.

Minst lika glad kan man vara över att vi i dag har sänkt momsen på mat. Från och med i dag och under resten av året sänks kostnaderna med 16 miljarder för människor som går och handlar – 16 miljarder!

Kopplingen mellan fotbolls-VM och svensk politik är kanske inte så långsökt som man kan tro. Jag läste Svenska Dagbladets analys i morse, där sportkrönikören skrev att det svenska fotbollslandslaget för ett halvår sedan var illa ute. Då gjorde Fotbollförbundet något man inte brukar göra, herr talman: Man bytte förbundskapten. Det är väldigt ovanligt. Samma sak gjorde svenska folket 2022: Man bytte förbundskapten. Man bytte lagledning.

Kommer ni ihåg hur det var 2022? Dieseln kostade 28,50 kronor, och vi hade energipriser på 30 kronor per kilowatt. Det var en inflation med prisökningar på 10 procent. Svenska folket gick på knäna. Men svenska folket bytte förbundskapten, precis som Fotbollförbundet, och det gjorde att vi nu har en helt annan situation.

Herr talman! I dag är det roligt att vara konsument. Inflationen är låg. Bensinpriset är tyvärr lite högre på grund av konflikten i Iran, men vet herr talmannen – norrmännen åker till Sverige och tankar! Expressen hade i förra veckan en stor artikel om hur folk från Norge, ett av världens största oljeproducerande länder, åker till Sverige och tankar.

Vad är då skillnaden? Jo, herr talman, skillnaden är att Sverige har en moderatledd borgerlig regering som tänker på svenska folkets plånböcker, medan Norge har en socialdemokratisk regering som har låtit bensin- och dieselpiserna skena iväg. Nu vallfärdar norrmännen till Sverige för att tanka. Det är bra; då får vi in skattepengar. Det är också en indikation om hur en mörkröd regering i Sverige hade agerat i en sådan situation. Vilket pris man än ser vid pumpen hade det varit ungefär 10 kronor dyrare om Miljöpartiet hade fått styra priserna på drivmedel. Det hade inneburit 700 kronor mer per tank.

Det är självklart så att vi tänker på hushållens ekonomi. Jag är stolt, nöjd och glad över att vi sänker priserna på mat från och med i dag. Moms-sänkningen är en viktig del.

En annan sak har kanske flugit lite under radarn. Jag var på Ica Strömsbro i morse och tackade Icahandlaren där. Jag vill passa på att tacka alla handlare för det jobb de har gjort under de senaste två veckorna, då de har jobbat dygnet runt för att säkerställa att livsmedelspriserna är låga från och

med i dag. Många butiker gick redan i helgen ut och sa att de hade börjat sänka priserna, och nu har de sänkt priserna.

Vi sänker också arbetsgivaravgifterna för unga från och med i dag. Priset på mat består ju av många olika komponenter, men personalkostnaderna är naturligtvis en viktig del.

Jag frågade den duktiga handlaren på Icabutiken i Gävle: Hur kommer ni i den här butiken att använda sänkningen av arbetsgivaravgifterna? Han sa: Vi kommer att förbättra servicen. Vi kommer att se till att ha vår glasskiosk bemannad lite fler timmar, vilket innebär att vi kan anställa några fler unga personer.

Det är ju helt fantastiskt hur bra detta är! Vi sänker priset för kunderna och ser till att skapa fler jobb för unga.

Herr talman! Sverige är alltså ett av världens 48 bästa länder på fotboll och får förhoppningsvis gräva guld i USA i sommar. Sverige är också ett av de fem bästa länderna i EU på att ha välskött ekonomi. Vi har lägst statsskuld. Det är därför vi har tryckt tillbaka inflationen. Det är också därför vi kan föra en offensiv politik. Det är bra.

Vi hörde tidigare min kollega i civilutskottet, Björn Tidland, prata om alla offensiva reformer som regeringen har genomfört på det konsumentpolitiska området. Jag tänkte lyfta fram två av dem.

Först vill jag säga något om kundtjänst. När vi började diskutera detta med konsumentministern för några år sedan sa vi moderater att det ska vara lika lätt att säga upp ett abonnemang som att skaffa det. Om jag kan kontakta någon på en lördag för att köpa tjänster, till exempel fotbolls-sändningar på Viaplay, ska jag också kunna säga upp dem på en lördag. Här har regeringen nu skärpt tonen, herr talman. Får man inte det här att fungera kommer det att få konsekvenser. Det är oerhört viktigt.

Jag vill också lyfta fram den viktiga lagrådsremiss som gick ut i mitten av mars. Vi ger operatörerna ansvar för att stoppa de skurkar som ringer och försöker lura folk eller försöker skicka falska sms. Det ska ske på operatörsnivå så att man aldrig får sms:et – det ska stoppas innan det ens skickas. Det är så vi löser saker – inte genom att, som Socialdemokraterna vill, förbjuda, reglera och göra det dyrare och krångligare.

Jag hade ett väldigt bra samtal med Icahandlaren i morse om vad ett pris består av. Handlaren berättade att de på den Icabutiken i princip har en heltidsanställd person som bara jobbar med att sköta lagregleringar. Någon ska ju betala för det. I Socialdemokraternas värld ska det bli ännu dyrare och ännu krångligare att vara företagare. Så kan vi inte ha det, herr talman.

Förra veckan besökte jag ett av Europas modernaste djursjukhus, som finns fem kilometer härifrån. Det är en fantastisk verksamhet där veterinärer tar hand om svårt skadade djur. Det finns till och med en intensivvårdsavdelning där. Vi fick gå in och titta lite försiktigt på en katt som låg med livsuppehållande åtgärder.

Jag är väldigt stolt över Sveriges veterinärer. Vi har en fantastisk djursjukvård i Sverige, och jag är djupt bekymrad över de partier i Sveriges riksdag som vill förstatliga den djursjukvård som faktiskt fungerar i dag. Vi hade ett seminarium här i riksdagen för någon månad sedan som handlade om husdjurens betydelse för välmående. Jag tycker att vi ska vara stolta över veterinärvården i Sverige. Jag tycker att de som vill svartmåla svenska veterinärer och svensk djursjukvård ska besöka veterinärkliniker.

Därmed inte sagt att branschen är problemfri. Regeringen har lagt fram offensiva förslag även på det här området, om öppna prislistor och så vidare. Som djurägare har man naturligtvis också ett stort ansvar, herr talman. Skaffar man en hund eller en katt måste man vara beredd att ta på sig ansvaret för djuret.

Herr talman! Vi ska gräva guld i USA i sommar. Vi ska ha en fortsatt framgångsrik regering som tar ansvar för de svenska hushållens plånböcker och ser till att vi har en bra konsumentpolitik i Sverige. Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på alla motioner. (Applåder)

I detta anförande instämde Ludvig Ceimertz och David Josefsson (båda M).

Anf. 28 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V):

Herr talman! Det har blivit allt svårare och mer komplicerat att vara konsument i dagens samhälle. Att det finns mer tekniskt avancerade produkter, fler komplicerade finansiella tjänster och en global marknad innebär många möjligheter, men det ställer också konsumenten inför större utmaningar.

Trots dagens konsumentskydd befinner sig konsumenterna ständigt i underläge. Vi utsätts dagligen för algoritmer och reklam med syftet att få oss att konsumera så mycket som möjligt. Marknadsföringen är ofta mycket aggressiv, och alltför ofta vänder den sig till konsumentgrupper som redan är ekonomiskt utsatta.

Det borde vara en självklarhet att en konsument som får problem med ett avtal eller ett köp kan få hjälp och stöd samt att stödet är likvärdigt oavsett var i landet personen bor. Tyvärr ser vi dock att allt färre kommuner tillhandahåller konsumentvägledare. Det är en oroväckande utveckling. Vänsterpartiet vill därför lagstifta om införande av en skyldighet för landets kommuner att tillhandahålla en god konsumentvägledning.

Herr talman! Telefonbedrägerier är ett växande problem. Enligt polisen genererar bedrägerier flera miljarder kronor i brottsvinster årligen. Dessa pengar återinvesteras sedan i annan organiserad brottslighet. De som utsätts för bedrägerier är inte sällan äldre, och många av brottsoffren blir av med alla sina besparingar. Brottsoffer nekas ofta någon form av ersättning från bankerna med motiveringen att de har agerat särskilt klandervärt eftersom de har godkänt överföringen genom mobilt bank-id. Det är inte rimligt – ansvaret kan inte läggas på den som har blivit lurad.

Det är dags att bankerna tar sitt ansvar. Sverige bör därför följa Storbritanniens exempel och ändra betaltjänstlagen så att bankerna blir ersättningsskyldiga.

Det är också hög tid att vi tar steget och förbjuder telefonförsäljning. Vi kunde tidigare i den här debatten höra den sverigedemokratiske ledamoten hävda att Sverigedemokraterna vill förbjuda telefonförsäljning. Det skulle jag dock kalla falsk marknadsföring. När Vänsterpartiet lade fram ett utskottsinitiativ i civilutskottet om att förbjuda telefonförsäljning fick det stöd endast av Centerpartiet och Miljöpartiet. Det tycker jag att väljarna och befolkningen borde känna till.

Herr talman! De senaste åren har varit tuffa för de svenska hushållen. De ökade levnadskostnaderna har inneburit att allt fler har fått det svårare

att få ekonomin att gå ihop. Elpriserna, bensinpriserna, matpriserna, veterinärpriserna och hyrorna har stigit i en rasande fart. I nästan fyra år har den moderatledda regeringen prioriterat skattesänkningar för landets rikaste procent medan vanliga löntagare har fått stå tillbaka. Dessa skattesänkningar har dessutom finansierats med lån till den grad att finansministern nu har meddelat att reformutrymmet för nästa mandatperiod är slut.

Det är inte seriös politik. Ännu en gång kommer en rödgrön regering att behöva städa upp efter Moderaterna.

I ett desperat försök att rädda ansiktet inför valet har den moderatledda regeringen nu valt att kasta pengar runt omkring sig på tillfälliga satsningar – satsningar som av en händelse också tar slut nästa år. Högerns devis tycks vara ”delulu is the solulu”.

Herr talman! Det Sverige behöver är långsiktiga investeringar som stärker hushållens ekonomi och fyller människors plånböcker. Det är också vad vi i Vänsterpartiet föreslår. I såväl vårt budgetförslag som i våra motioner återfinns en rad förslag som får ned kostnaderna för boende, el, mat och djursjukvård. Det är politik som stärker landets konsumenter och hushållens köpkraft.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag nämna att vi nog är många som ser fram emot årets konsertssommar, men för alla som köat i timmar för att få tag på biljetter till den där festivalen eller spelningen blir frustrationen stor när de sedan ser samma biljetter som de precis gått miste om säljas vidare för mer än tre gånger utgångspriset.

Det är inte rimligt att vi har aktörer som sysslar med att köpa upp evenemangsbiljetter för att sedan sälja dem vidare till ockerpriser. Jag vill därför yrka bifall till reservation 13 om att förbjuda vidareförsäljning av evenemangsbiljetter till överpris.

Anf. 29 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Kristdemokraterna vill ha en balanserad konsumentpolitik som tar hänsyn till både konsumentens och näringsidkarens intressen. Konsumenter ska inte hamna i ett underläge gentemot företag, men åtgärderna får inte bli så långtgående att de försvårar för näringslivet eller försämrar svensk konkurrenskraft.

Vi ser konsumentmakt och valfrihet som mål som bara kan uppnås inom en fungerande marknadsekonomi. En väl fungerande marknad är den bästa vägen till bra produkter, låga priser och god service för konsumenterna.

Konsumentpolitik handlar även om att till exempel kunna handla livsmedel till billigare priser. Det är en händelse i dag, då vi halverar matmomsen till 6 procent. Livsmedel blir billigare för konsumenten. I dag blir även bolånetaket 10 procent högre, det vill säga det blir enklare att låna pengar till sin bostad. Det förstärkta amorteringskravet försvinner också. Det här är också konsumentpolitik, även om det ligger utanför.

Vi ser att många skor sig inom marknadsekonomi på konsumenternas bekostnad. Varor är inte som önskat när de väl kommer till konsumenten, och dåliga eller defekta produkter är i en del fall svåra att sända tillbaka eftersom vi lever med en global marknad. Det är även svårt att säga upp tjänster, och man sitter till och med fast i långa avtal som man inte önskar ha därför att oseriösa aktörer tar sig in på marknaden och utnyttjar det faktum att konsumenterna i de allra flesta fall är i ett underläge.

På en öppen marknad är det enkelt att konsumera, men där skapas också långtgående effekter för en del av de människor som konsumerar. En del av de effekter vi ser är bestående överskuldsättning, som man kan fastna i under väldigt lång tid. Det får sociala och familjerelaterade konsekvenser och skapar ett ekonomiskt utanförskap och begränsad frihet för den enskilde. Det blir långtgående och djupa effekter för den enskilde som kan sitta kvar länge, även efter att skulden är betald.

Regeringen har jobbat för att minska överskuldsättningen på flera fronter. Den har tillsatt en utredning om hur överskuldsättningen kan minska genom styrning av när och hur man får låna men även genom direkta förbud. De undersökningar som gjorts visar att konsumenter upplever omfattande problem med telefonförsäljning på marknader som el, telekom, krediter, spel och hälsokost.

Vi är alla medvetna om den rapport som Konsumentverket tagit fram. Vi som parti anser att vi bör gå vidare med en del av utredningens förslag om att skydda konsumenter. Det är inte rimligt att vi låter alla dessa delar vara exponerade för att regelrätt lura konsumenter till avtal, utan vi borde på ett eller annat sätt hitta en balans där konsumenterna får större möjligheter att värja sig.

Under pandemin inträffade flera konkurser där de individuellt ordnade resegarantierna inte räckte till för att återbetala det som resenärer hade rätt till. Den risken bedöms minska med införandet av en kollektiv fond. Regeringen har utrett och fått på plats det som nu behövs för att skapa en fond.

Det tidigare systemet byggde på att varje researrangör ansvarar för att ordna sin egen garanti. För det fall att arrangören, avsiktligt eller oavsiktligt, har lämnat felaktiga uppgifter drabbas resenären, som blir helt eller delvis utan ersättning. Regeringens nya ordning innebär att resenärer kommer att ha rätt till ersättning från resegarantin i fler situationer än tidigare. Detta är konsumentpolitik på riktigt.

Flera av de motioner som behandlas i dagens betänkande gäller en översyn av konsumentlagstiftningen. Det kan med all säkerhet behövas, men då måste det nog vara en hel översyn, som Centerpartiet föreslår i sin motion. Jag tror att en sådan översyn skulle få ta ett brett grepp eftersom samhället förändras hela tiden. Det behöver förändras utifrån balansen mellan konsument och marknad.

Sedan finns det motioner om ränteskillnadsersättning, som bygger på de förändringar som vi gjorde den 1 juli 2025. Att göra en översyn för att se om det blev önskad effekt är givetvis bra. Frågan är bara om ett år efter ikraftträdandet är tillräckligt långt eller om man måste vänta en liten tid till. Men i grunden håller jag med om att det bör vara regel snarare undantag att utföra utvärderingar för att kunna styra så att det blir så som politiken önskar, även när lagen är på plats.

Sedan vill Socialdemokraterna och Vänsterpartiet utreda den lokala konsumentvägledningen och till och med lagstifta om den på ett eller annat sätt. Min fundering är egentligen: Varför väljer kommunerna bort konsumentvägledning? Jag tror att man skulle behöva börja i den delen. Är det så att kommunerna faktiskt inte ser behovet, eller är det så att vi på nationell nivå ser ett behov som kommunerna inte ser?

Jag tror att det behövs en ganska stor diskussion med kommunerna. Man skulle kunna börja med att diskutera med dem hur behovet av lokal konsumentvägledning faktiskt ser ut, för jag tror att det har ändrats över

tid. Jag tror också att digitaliseringen har gjort att den lokala konsumentvägledningen kanske inte behövs i samma omfattning. Att den behövs är vi överens om, men i vilken omfattning och hur? Jag är kanske inte för att lagstifta om det då jag tror att kommunerna själva ska bestämma, men jag tror att diskussionen måste föras.

Sedan har vi telefonförsäljningen. Där vet vi att många människor känner sig lurade. Jag tror inte heller att man ska ha ett helt förbud mot det, men man skulle kunna titta på olika branscher. Jag tror att det är nödvändigt att göra det. Alla branscher behöver inte vara öppna för telefonförsäljning. Jag tror att det är nödvändigt att gå vidare med de delar där konsumenterna känner sig mest lurade.

Jag håller med Lars Beckman i en del, nämligen att marknadsekonomi är viktig och att företag ska kunna marknadsföra sig. Men jag tror också att det finns en gräns där vi konsumenter måste säga "hit men inte längre". Jag tror att man måste titta på telefonförsäljningen. Marknadsföringen har också förändrats för företagen över tid. Det är ganska viktigt att man gör något. Det kanske inte ska vara ett helt förbud, men jag tror att vi kan mötas en bit på vägen.

Vänsterpartiet tog upp utskottsinitiativ, men då måste jag ändå säga: Har vi inte låtit det gå inflation i detta? Det handlar om ett utskottsinitiativ om att förbjuda telefonförsäljning. Det har varit ett problem ganska länge – inte ett år, inte två år, inte tre år och inte fyra år. Utskottsinitiativ ska användas när det är något viktigt som har uppkommit och som måste göras där och då.

Snälla vänner! Utskottsinitiativ kan användas på ett annat sätt. Jag tycker att vi ska hålla oss till de ordningar som finns. Jag tror faktiskt att det var anledningen till att Sverigedemokraterna sa nej till utskottsinitiativet. Man tycker att vi ska hålla oss till ordningarna. Vi har motioner som behandlas, och vi har möjlighet att debattera. Utskottsinitiativ ska användas i de fall där något har uppkommit och man behöver göra något just då. Sedan kan vi alla tycka att olika frågor är olika angelägna, men det är ju därför vi har olika partier.

Anf. 30 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Herr talman! De senaste åren har vi sett en kraftig ökning av antalet skuldsatta människor som hamnar hos Kronofogden och som är oförmögna att ta sig ur den skuldfälla som de har hamnat i.

De senaste siffrorna, från 2025, visar att skulderna fortsätter att öka i hög takt. Skuldberget har fördubblats under en tioårsperiod, och många av de skuldsatta vittnar om att en bidragande orsak har varit tillgången till snabba sms-lån. De har ofta höga räntor och korta återbetalningstider, och det kan leda till en skuldfälla för dem som tar sms-lån.

Statsrådet Wykman gick ut med ett pressmeddelande och sa att Tidöregeringen hade förbjudit sms-lån, men det stämde ju inte riktigt. Man har gjort skärpningar, absolut, till exempel att låneföretag ska ha banktillstånd. Det finns andra typer av regleringar som man också har gjort, vilket vi i Miljöpartiet tycker är bra, men man har inte infört något förbud.

Jag blev lite nyfiken på hur det ser ut nu – skulle jag kunna ta ett sms-lån? Jag provade faktiskt innan jag kom in här i kammaren, herr talman. På några sekunder hade jag en hel uppsjö av sms-lån att välja mellan, med en ränta på 22 procent och omedelbar utbetalning, och det var inga pro-

blem ifall jag hade betalningsanmärkningar. Det finns alltså fortfarande saker som vi behöver arbeta med här.

Vi i Miljöpartiet har väldigt svårt att se behovet av den här låne marknaden. Om man helt förbjuder sms-lån skulle antalet människor som hamnar i överdriven skuldsättning minska. De som tar sms-lån tillhör oftast ekonomiskt utsatta grupper. Det kan också handla om spelberoende eller psykisk ohälsa. De har svårt att få lån från traditionella banker. Ifall man helt förbjuder sms-lån skulle bättre låneinstitut och mer hållbara ekonomiska lösningar främjas. Vi i Miljöpartiet anser att sms-lån behöver förbjudas.

Ett annat välkänt problem är telefonförsäljningen. Här har vi en gemensam reservation från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Det här är en affärsmetod som har orsakat problem för konsumenter i flera decennier. Konsumentverket har gått på djupet med den här frågan och utrett vad som behövs.

Det är egentligen ingen som vill ha telefonförsäljning, och värst utsatta är sårbara grupper. En stor andel av de uppringda upplever att det är otydligt att det över huvud taget rör sig om ett säljsamtal. Telefonförsäljare upplevs som påstridiga, konsumenter blir stressade att göra köpet och regler för hur avtal ska ingås följs inte.

Regeringen går fram med vissa förslag på det här området, till exempel att operatörer som tillhandahåller telefoni och sms ska vara skyldiga att stoppa samtal och meddelanden som misstänks användas för bedrägerier. Men jag tycker verkligen att regeringen missar chansen att förbjuda telefonförsäljning helt.

Dagens e-handel gör det möjligt för företag att nå konsumenter. Det var annorlunda för 20–30 år sedan, när det inte fanns andra kontaktmetoder. Men som det ser ut i nuläget är det fullt möjligt att nå konsumenter på andra sätt. Om man till exempel får ett mejl kan man läsa det i lugn och ro på sina egna förutsättningar i stället för att bli uppringd när man står mitt i matlagningen, sitter i bilkö eller vad det nu kan vara och stressas att göra ett köp.

Vi tycker att konsumentskyddet här väger tyngre än företagets behov av att marknadsföra sig via telefon. Därför anser vi att telefonförsäljning behöver förbjudas snarast.

Men det är ju inte bara sms-lån och telefonförsäljning som är problematiskt. Konsumentmarknaden är ganska komplex i dag, med e-handel och marknadsföring på sociala medier, så vi tycker att det är viktigt med en bra konsumentvägledning. Det är också något som flera partier har debatterat i dag.

Budget- och skuldrådgivningen är obligatorisk för kommunerna. Det är något kommunerna måste ha. Konsumentvägledningen är däremot frivillig, och många kommuner har avvecklat den. Men konsumentvägledningen och skuldrådgivningen är ju lite av kommuniserande kärn, för i konsumentvägledningen kan man nå människor innan de hamnar i skuld och hjälpa till där.

Det finns en nationell konsumentupplysning. Men skillnaden mellan den lokala och den nationella är att när man kommer till kommunen kan man sätta sig med någon och få hjälp på plats att titta på sitt avtal. Man kan få hjälp med tvistlösning. Man kan ta med sig kontraktet och säga: Det

här blev inte alls som jag hade tänkt mig. Har jag möjlighet att ta mig ur det här på något sätt?

Konsumentvägledarnas förening har också långa Excelark där man listar när man har hjälpt människor som har ingått avtal som inte var korrekta. Man har också skrivit upp hur mycket pengar man har hjälpt till exempel gamla damer att spara när de har blivit hjälpta med sin konsumentskada.

Konsumentverket gjorde också en uppskattning för några år sedan av hur mycket pengar det rör sig om. Det är 40 miljarder varje år eller 6 000–7 000 kronor per vuxen och år.

Därför tycker vi i Miljöpartiet att det behöver lagstiftas om obligatorisk kommunal konsumentvägledning. Sedan behöver det utredas vilket stöd kommunerna behöver för att genomföra det här, och där kan man ha den här dialogen. Det kan också hända att mindre kommuner behöver samverka, till exempel, för att få till det.

Det sista jag tänker ta upp i dag är ett annat systemfel som vi vill motverka. Det är planerat åldrande, det vill säga att produkten är gjord för att bli oanvändbar i förtid.

Vi behöver gå över till en konsumentmarknad där produkter är framtagna för att hålla och designade för att kunna repareras. Reservdelar och information ska finnas tillgängliga.

För två år sedan antog EU lagstiftning om det här, Right to Repair eller rätt att reparera. Syftet med lagen är just att det ska bli enklare och billigare för konsumenter att reparera produkter i stället för att slänga dem. Konsumenternas rättigheter stärks, och produkttillverkarnas skyldigheter blir tydligare. Företagen måste designa produkter som är lättare att reparera, lagrhålla reservdelar och se till att det finns information om hur man reparerar produkten. Det rör sig om till exempel mobiltelefoner, surfplattor och bärbara datorer men också om tvättmaskiner, torktumlare och kylskåp – sådant som verkligen är kopplat till människors vardagsekonomi.

Sverige har på sig till och med juli i år att klubba den här lagen i riksdagen. EU införde lagen för två år sedan. Men tror ni att Tidöregeringen då var först på bollen med att driva igenom den här lagstiftningen i Sverige? Nej, det var de inte. De gjorde som de brukar göra med EU-lagar som är bra för miljön, planeten och plånboken – de lägger dem i byrålådan eller papperskorgen.

Det senaste löftet var att lagförslaget ska komma i september, men då är det ju val. EU-lagen kom alltså för två år sedan, så här tycker vi i Miljöpartiet att Tidöregeringen sviker konsumenterna vad gäller både plånboken och planeten. Vi i Miljöpartiet anser att lagen om rätt till reparation behöver införas i svensk lagstiftning omgående.

Med det yrkar jag bifall till reservation 18.

Anf. 31 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Man kan väl sammanfatta Miljöpartiets konsumentpolitik på samma sätt som Socialdemokraternas: Förbud och reglera!

Oppositionen i ett utskott har möjlighet att kalla eller bjuda in ett statsråd. Det jag begärde replik om var att oppositionen i går hade bett finansmarknadsminister Niklas Wykman att komma. På ett förtjänstfullt sätt, herr talman, redogjorde han i detalj för allt som regeringen gör på det här området.

Det är slutna sammanträden, så jag förde lite anteckningar om det han sa: proposition om stärkt konsumentskydd, krav på banktillstånd för konsumtionslån, ränte- och kostnadstak sänkt från 40 till 20 procentenheter, utredning om evighetsgäldenärer, ränteavdrag avskaffat för lån utan säkerhet, Statskontorets utredning av kommunal budget- och skuldrådgivning och förbud mot spel på kredit. Dessutom kommer utredaren att bedöma behovet av ett förbud mot utbetalning av lån under vissa tider på dygnet.

Ministern sa säkert fler saker, men jag måste säga att det jag såg i går – jag hoppas att ledamoten också såg det – var ett starkt engagerat statsråd. Det var nästan så att jag tyckte att han gick utöver sin statsrådsroll i engagemanget han visade, det personliga engagemanget i hur man ska försvåra för företag som ägnar sig åt oseriös kreditgivning eller helt enkelt stoppa dem. Till exempel gjorde han reklam för att man har stoppat oseriösa företag som sålde lotter på telefon.

Men jag måste ändå fråga: När oppositionen kallar ett statsråd till utskottet, som man gjorde i går, och får en gedigen genomgång av allt regeringen har gjort och gör – exakt vad är det regeringen gör som Miljöpartiet är kritiskt mot?

Anf. 32 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten Beckman!

Det här var ju en fin reklampaus för Tidöregeringens politik. Jag håller med om att det var ett engagerat statsråd. Det var också därför jag i mitt anförande berömde Tidöregeringen för att ha infört skärpningar kopplat till sms-lånen.

Min kritik handlar om att detta är ett så pass stort och omfattande problem att man behöver gå ännu längre. Det här är också ganska symtomatiskt för Tidöregeringens politik: Man kommer en bit, man gör regleringar, men de räcker inte ända fram. Det gäller både telefonförsäljningen och sms-lånen. I vissa fall behöver man helt enkelt ha modet att sätta ned foten och införa ett förbud.

Jag frågade också statsrådet explicit om det handlade om ett förbud mot de här lånen. Nja, det är väl inte riktigt det, menade han, och så kom alla de här olika typerna av regleringar.

Nej, det är inte ett förbud. Den här lånemarknaden kommer att vara mer begränsad men ändå finnas kvar.

Jag anser inte att detta är proportionerligt om vi väger det mot människors behov av skydd, till exempel vid olika typer av psykisk ohälsa eller vid ekonomisk utsatthet som gjort att man tvingats in i skuldfällan. Miljöpartiet tycker att det är rimligt att helt och hållet förbjuda den här typen av lånemarknad. Det finns andra, mycket mer sunda lånemarknader. På så sätt kan vi främja hållbara ekonomiska lösningar i stället.

Anf. 33 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Det är ju slutna sammanträden i civilutskottet – annars bjuder vi in till öppna hearingar. Jag kan därför inte citera vad statsrådet sa, men jag kan konstatera vad han sagt i andra sammanhang: Tycker Moderaterna att den här produkten ska finnas? Svaret på det är nej.

Vi tycker inte att utsatta människor som är spelberoende – det pratas ju väldigt mycket i andra sammanhang om spelberoendeproblematiken – ska kunna sitta och spela klockan två på natten och skjuta iväg ett sms-lån

på 500 kronor i tron att de ska kunna vinna tillbaka det de har förlorat. Där är Miljöpartiet och Moderaterna helt överens.

Vi vill inte ha produkter på marknaden som gör människor spelberoende. Det var därför vi förbjöd lotterier som sålde på kredit. Det fanns en massa undantag i lagstiftningen som sannolikt var anpassade för att Socialdemokraterna hade betydande inkomster från sina lotterier.

Jag tyckte att statsrådet i går var övertydlig med sin ambition att dessa produkter inte ska finnas på marknaden. Jag är imponerad över att man har hunnit så mycket på så kort tid, att man på tre år har kunnat ta tag i så här många frågor för att minska problemet. Det gör också att vi kan se att utvecklingen går åt rätt håll.

Kan man göra mer? Ja, sannolikt. Man ska inte utesluta det. Men vi har ju också sett kritiken från sms-bolagen, som tycker att det är jättejobbigt att de ska in i det ordinarie regelverk som finns, till exempel om banktillstånd för konsumtionslån. En del har klarat det; många har inte klarat det. Men engagemanget, kunskapen och viljan finns definitivt hos regeringen och finansmarknadsministern.

Anf. 34 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Lars Beckman för följdfrågan.

Intentionen är det inget fel på. Jag håller med om att statsrådet och Tidöregeringen har en mycket god intention. Man kan dock inte bara se till intentionen. Man behöver också titta på själva resultatet: Vad är det som händer ute i verkligheten? Vad är det som landar hos människor, i människors telefoner och i människors vardagsekonomi?

Där ser vi att det har varit en kraftig ökning av denna typ av skuldsättning på grund av dessa lån. Den är nu på nedgång men är fortfarande omfattande och stor. Åtgärderna är helt enkelt inte tillräckliga. Det är det som är min kritik, och det var också det jag framförde till statsrådet: Det är jättebra med den här intentionen, men det behövs ett förbud för att komma ännu längre och för att helt och hållet komma bort från den här marknaden. Den finns fortfarande i dag, och även med de skärpningar som görs kommer det att finnas kvar många problem.

Anf. 35 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till vår reservation 17.

Att vara konsument i dag är lite som att navigera i en stad som hela tiden byggs om. Det är vardag. Det är samtalet som kommer vid middagsbordet. Det är abonnemanget som var enkelt att teckna men svårt att avsluta. Det är krediten som löser något här och nu men som blir ett problem längre fram.

Mitt i allt detta ska man som konsument fatta kloka beslut. Det är inte alltid så enkelt. Digital handel, abonnemang, snabba krediter och avancerad reklam gör vardagen enklare på många sätt men också mer svåröverskådlig. Samtidigt förväntas varje människa ta stora, genomtänkta beslut, ofta med väldigt lite tid att tänka efter. Det ställer krav på politiken.

Det här betänkandet rör frågor som många människor möter varje dag: telefonförsäljning, reklam riktad till barn, konsumentkrediter, kundtjänster och överskuldsättning – allt det där som påverkar tryggheten i ekonomin och känslan av kontroll i livet.

Centerpartiet vill se en konsumentpolitik som fungerar i den verkligheten. Vi tror på en marknad som är fri och skapar möjligheter. Men frihet kräver också tydliga spelregler. Det ska vara enkelt att göra rätt och svårt att göra fel. Företag ska kunna växa, men på sjysta villkor. Konsumenten ska ha både kunskap och skydd för att kunna fatta egna beslut. Det är så balans skapas.

Herr talman! Överskudsättning är ett tydligt exempel på när den balansen inte riktigt håller. Det handlar inte bara om ekonomi. Det handlar om människors vardag – om stress, oro och begränsade valmöjligheter. När skulder växer minskar friheten. Därför behöver vi arbeta mer förebyggande och se till att riskerna minskar innan problemen uppstår.

Herr talman! Vi ser också hur regelverken utvecklas, inte minst på EU-nivå. Det är positivt. Men lagar i sig räcker inte. För att fungera behöver de följas upp, vara begripliga och finnas nära människors verklighet. Annars riskerar de att bli svåra att använda, och då tappar de sin kraft.

Vi behöver en konsumentpolitik som hänger med i utvecklingen och som tar höjd för en digital marknad där mycket sker snabbt, där avtal ingås med ett enda klick och där gränsen mellan information och påverkan ibland är otydlig. Det krävs ett helhetsgrepp.

Centerpartiet vill därför se ett starkare skydd mot oseriösa aktörer, tydligare regler för abonnemang och marknadsföring, kraftfulla åtgärder mot överskudsättning och en konsumentvägledning som finns nära människor i vardagen.

I grunden handlar detta om frihet – friheten att förstå sina val, friheten att känna trygghet i sin vardag och friheten att verka på en marknad som är rättvis. Det är så vi bygger tillit både till marknaden och till samhället i stort.

Människor ska kunna känna trygghet i sina val. Sverige behöver ett starkare konsumentskydd. Sverige kan mer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 12 Bostadspolitik

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU18
Bostadspolitik
föredrogs.

Anf. 36 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi i kammaren CU18 *Bostadspolitik*, som är ett så kallat samlingsbetänkande där motioner från allmänna motionstiden besvaras. Betänkandet handlar ytterst om inriktningen för svensk bostadspolitik. Civilutskottet har behandlat motioner om bland annat bostadsförsörjning, byggande, statens roll, social bostadspolitik och olika former av stöd, politiska råd, kommissioner och andra politiska åtgärder.

Utskottsmajoritetens förslag är tydligt: Riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Det är en klok linje. Sverige behöver nämligen inte ännu fler politiska påbyggnader på ett redan alltför komplicerat område. Sverige behöver inte fler system ovanpå systemen. Sverige behöver inte fler politiska råd, fler kommissioner, fler stödformer eller fler offentliga konstruktioner som gör regelverket tyngre, dyrare och svårare att överblicka. Sverige behöver tvärtom ett enklare, mer kostnadseffektivt och mer lättillgängligt regelverk.

I betänkandet blir skiljelinjen tydlig. Utskottsmajoritetens linje är att säga nej till motionsvägen när förslagen går i riktning mot mer styrning, mer administration och mer statlig överbyggnad. I reservationerna ser vi samtidigt att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet vill gå åt ett annat håll. Där presenteras olika varianter av mer statlig inblandning, fler stöd, nya politiska råd, nya kommissioner och nya politiska verktyg. Det är därför inte bara ett betänkande om enskilda bostadspolitiska förslag. Det är också ett betänkande om två helt olika synsätt när det gäller bostadspolitik.

Det ena synsättet är oppositionens: När något inte fungerar lägger vi till något – kanske en ny stödform, en ny kommission, ett nytt politiskt råd eller en ny statlig modell.

Det andra synsättet är utskottsmajoritetens och Tidöpartiernas: När något inte fungerar tar vi bort hindren. Då förenklar vi reglerna. Då minskar vi krånglet. Och då sänker vi kostnader. Vi gör systemet lättare att förstå och lättare att leva med.

Det är den skiljelinjen som är så viktig. Och det är därför, fru talman, som detta inte bara är ett avslag av motioner. Det är också ett ställningstagande för ett enklare Sverige.

Fru talman! Betänkandet är också ganska avslöjande. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete eller aviserade åtgärder.

Samtidigt finns det hela 33 reservationer från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet. Det säger något viktigt, att oppositionen vill åt olika håll men nästan alltid mot mer politik, mer styrning och mer administration.

Fru talman! När man lyssnar på oppositionen blir den sammantagna bilden nästan komisk. Socialdemokraterna vill ha kommissioner, stöd och nya rättvisesystem. Vänsterpartiet vill ha statliga byggbolag. Centerpartiet vill ha strukturkommission och modern social bostadspolitik. Miljöpartiet vill ha politiska råd, byggkrediter och gröna stöd.

Det är fyra partier, fyra olika temperament och fyra olika ideologier. Men alla fyra landar i samma slutsats: Det behövs fler politiska påbyggnader på det redan havererade systemet. Det är ganska talande. Vänsterpartiet vill att staten ska äga mer. Centerpartiet vill gärna låta som att staten ska göra mindre. Miljöpartiet vill lägga till fler villkor och styrsignaler och därmed öka byråkratin ytterligare. Socialdemokraterna vill samla bransch, parter och politik i en ny bostadskommission.

På andra ställen i betänkandet driver Socialdemokraterna på för investeringsstöd, byggsubventioner, lånegarantier och olika nya system för det som de beskriver som rättvis bostadspolitik.

Det är svårt att se ett gemensamt regeringsprogram mellan dessa partier. Det är faktiskt så otroligt att Vänstern i dag presenterar en överenskommelse med Centerpartiet om ett gemensamt ansvar för Sverige som ett

aprilskämt, eftersom det är så otroligt att ingen ens kan tänka sig det. Men det är lätt att se ett gemensamt hot: mer byråkrati.

Fru talman! Tidöpartierna har i stället gjort något som oppositionen ofta talar om men sällan levererar. Vi har förenklat på riktigt. Den 1 december 2025 trädde ett nytt regelverk för bygglov i kraft. Regeringen beskrev det som den största förenklingen av bygglovsregler på över 15 år. De nya reglerna innebär bland annat att det särskilda kravet på anmälan för så kallade attefallsåtgärder togs bort och att kravet på bygglov för fasadändringar på en- och tvåbostadshus togs bort. Det underlättar för fastighetsägare att exempelvis måla om, byta fasadmateriäl och installera solceller eller takfönster.

Vi har också förbättrat möjligheterna att finansiera en bostad. Vi har tagit bort skatten på ISK för den som ska börja spara. I dag, den 1 april 2026, förenklas också möjligheten att låna till en bostad, och amorteringskravet justeras ned. Vi har också tagit viktiga steg för att möjliggöra för Sverige huset och därmed fler villor och småhus.

Det är reformer som människor kommer att märka i sin vardag. Det ska inte behövas bygglov för att sätta in ett takfönster. Det ska inte krävas onödig prövning för att måla om huset. Det ska inte finnas särskilda anmälningskrav bara för att kommunen har vant sig vid att begära in papper. Det offentliga ska inte stå i vägen för vanligt sunt förnuft.

Reglerna för murar och plank har gjorts tydligare. Onödiga krav på bygglov har försvunnit även för det och en lång rad andra åtgärder, såsom att bygga skärmtak, uteplatser, mindre utbyggnader och så vidare.

Även de bygglov som tidigare krävts för att inreda en extra bostad i vind eller källare är numera ett minne blott. Och på landsbygden har man fått nya, stora möjligheter när ekonomibyggnader kan byggas om utan fördyrande byråkrati. Det är skillnaden mellan att styra mer och att störa mindre.

Tidöpartierna har inte sagt: Låt oss tillsätta en ny kommission om takfönster. Vi har sagt: Ta bort krånglet.

Vi har inte sagt: Låt oss skapa ett råd för färgsättning av fasader. Vi har sagt: Vi tar bort krånglet.

Vi har inte sagt: Låt oss bygga ett offentligt system runt varje liten förändring. Vi har sagt: Ge människor mer frihet att bestämma över sin egen fastighet.

Fru talman! Det är också här den verkliga skiljelinjen går. Oppositionen ser problemen och vill bygga nya system. Vi ser problemen och vill riva hindren.

Oppositionen har i decennier bidragit till att bygga upp många av de krångliga och dyra ordningarna i Sverige, som vi nu måste städa upp. Det gäller synen att varje problem ska mötas med ny styrning, nytt stöd, ny process eller ny offentlig konstruktion. Tidöpartierna har i stället genomfört konkreta förenklingar i regelverken för att göra systemen enklare, effektivare och mer ändamålsenliga.

Därför klingar oppositionens indignation lite ihålig. Först byggde man upp mycket av krånglet. Sedan upptäckte man att det blev krångligt. Nu vill man lösa det med ännu mer av samma tänkande. Det är inte en ny väg. Det är en omväg tillbaka.

Fru talman! Valet i höst står egentligen mellan två modeller. Det blir extra tydligt i detta betänkande. Den ena modellen är oppositionens. Den

handlar om mer byråkrati, fler avgifter, mer styrning, fler stöd, större skattebehov och ett mer komplicerat system. Den andra modellen står vi i Tidöpartierna för. Den handlar om förenkling, låga avgifter, kostnads-effektivitet, tydliga regler, mindre administration och ett mycket enklare system.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 37 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Eskilandersson, för anförandet! Jag instämmer i att det är två tydliga alternativ som står mot varandra.

Den här mandatperioden har inneburit en tvärrit för bostadsbyggandet. Vi står inför fyra förlorade år när det gäller de bostäder som människor faktiskt behöver.

Det här är inte bara en isolerad bostadsfråga. När människor inte kan flytta dit där jobben finns försämras också rörligheten på arbetsmarknaden. Då bromsar också tillväxten in, precis som vi ser i Sverige.

Regeringen konstaterar själv i sin resultatredovisning att insatserna som man har inte är tillräckliga för att få till en väl fungerande bostads-marknad. Sverigedemokraterna är som bekant en del av det regeringsunderlag som driver den politiken. Ni bär således också ansvar för resultaten.

Min fråga är: Delar Mikael Eskilandersson regeringens bedömning att insatserna inte är tillräckliga? Om han gör det: Varför accepterar Sverigedemokraterna en politik som inte klarar bostadsförsörjningen och som därmed också försämrar rörligheten på arbetsmarknaden och försvårar för människor att få de bostäder de behöver?

Anf. 38 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för frågan!

Till att börja med måste vi komma ihåg att Sverige är både avlångt och stort och har 290 olika kommuner. I de 290 olika kommunerna ser det olika ut av naturliga anledningar.

Jag kan se vad som hände under tidigare mandatperioder då det byggdes många lägenheter. På många orter byggdes det lägenheter för subventionerade pengar till en marknad som inte fanns.

Min egen hemkommun är ett sådant exempel. Där finns i dag många lediga lägenheter som ingen egentligen efterfrågar och som har byggts enbart på grund av att det fanns stora subventioner för dessa lägenheter.

Det ser likadant ut i grannkommunerna. I Helsingborg finns det hundratals lägenheter som i dag står lediga. Detsamma gäller i Hässleholm eller i andra medelstora orter runt om i Sverige.

Att då fortsätta att tycka att det är självklart att man ska pumpa in subventioner för att bygga ännu fler hyreslägenheter som redan i dag inte efterfrågas skulle för mig vara väldigt verklighetsfrånvänt. I stället behöver man gå in och se vad det är som behövs och var det behövs.

Vi ska också komma ihåg att det framför allt är ett kommunalt ansvar att se till att det finns bostäder i den egna kommunen. Vilka kommuner är det då som har problem, och vilka är det som styr i de kommunerna? Det är ganska lätt att se.

De kommuner som har störst problem är de som är socialdemokratiskt styrda. Det är de som borde ta ansvar och se till att det finns tomter att bygga på.

Samtidigt har regeringen gått fram med stöd och olika åtgärder för att underlätta för att få fram fler tomter, mer byggande och mer möjligheter till byggande.

Men någonstans är det faktiskt de kommuner som har problem med bostäder som måste se till att de löser dem och inte sitter och hindrar byggande.

Anf. 39 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Här ser vi en tydlig kapitulation. Det finns inga ambitioner att lösa problemen med bostadsförsörjningen i Sverige från Sverigedemokraternas sida. Dem får kommunerna lösa.

Regeringen konstaterar att den förda politiken inte räcker för att få en väl fungerande bostadsmarknad. Min fråga var ganska enkel: Delar ledamoten regeringens bedömning att den förda politiken som Sverigedemokraterna står bakom är otillräcklig för att lösa problemen på bostadsmarknaden?

Jag fick inget svar på den frågan. I stället pekar ledamoten på kommunerna. Sverigedemokraterna och regeringen har inga som helst ambitioner att lösa bostadsbristen. Är det så jag ska tolka ledamotens svar?

Anf. 40 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för den uppföljande och lite märkliga tolkningen av mitt svar!

Jag vill påstå att jag har varit väldigt tydlig med att jag delar regeringens syn på att det i många kommuner saknas de åtgärder som behövs. Jag vill också vara tydlig med att det i grunden är ett kommunalt engagemang.

Jag kan se att det kommunala engagemanget finns i kommuner som styrs av Sverigedemokraterna. Vi har ingen brist på lägenheter eller boende i vare sig Örkelljunga, Bjuv eller någon annan kommun som i praktiken styrs av Sverigedemokraterna. Det finns däremot bekymmer i kommuner som är styrda av Socialdemokraterna. Det beror på ett bristande engagemang från de kommunala politikerna.

Man kan ändå vara tydlig med att det kommunala ansvaret för att lösa bostadssituationen i respektive kommun är viktigt. Det är de kommunala politikerna som har möjligheten att ta fram tomter och planera sin kommun så att det finns möjligheter att bygga.

Mycket av byggandet i min hemkommun handlar om att bygga villor av typen Sverigehus och liknande. Där är det stora problemet att det ofta tar lång tid på grund av att det finns ett uppbyggt system som är krångligt och besvärligt.

Socialdemokraterna har spenderat åtminstone 50 år om inte 100 år på att bygga upp det krångliga system för byggande som vi har i dag. Det borde kunna bli enklare och snabbare och därmed bättre kunna möta efterfrågan på bostäder.

Min grundtanke är att den som efterfrågar en bostad i första hand själv ska betala för bostaden. Det ska inte vara skattekollektivet som betalar nya bostäder till människor ute på landsbygden eller för den delen i städerna.

Var och en betalar i första hand sin bostad. Sedan kan vi rikta stöd till de människor som inte har råd att efterfråga en bostad. Men det är en helt annan fråga än den vi diskuterar här i dag.

Prot. 2025/26:102

1 april

Bostadspolitik

Anf. 41 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Jag tror att de flesta som lyssnar på den här debatten vet vad det egentligen handlar om. Det handlar inte om paragrafer och inte om enskilda regeländringar. Det handlar om något mycket mer grundläggande. Det handlar om huruvida man kan leva sitt liv i trygghet och om huruvida man har ett hem.

Fru talman! Det handlar också om ansvar, för den situation vi ser i dag är inte ett resultat av en naturkraft. Bostadsbristen är ett resultat av politiska beslut och av beslut som inte har fattats. Regeringen konstaterar själv att insatserna inte räcker för att få en fungerande bostadsmarknad, men ändå fortsätter man på samma väg.

Fru talman! Det finns en punkt där politik slutar vara abstrakt och blir konkret. Det är när människor sitter vid sitt köksbord och räknar. Kommer vi att ha råd att bo kvar? Kommer barnen att kunna få ett eget rum? Kommer vi att kunna flytta när livet förändras? När de frågorna inte längre har självklara svar har något gått sönder. Det är där vi befinner oss i dag.

Fru talman! Under lång tid byggde vi i Sverige ett samhälle där bostaden var just ett hem, en plats för trygghet och en grund att stå på. Den var en förutsättning för att arbeta, bilda familj och planera sitt liv. Men steg för steg har politiken dragit sig tillbaka. I dag lämnas ansvaret i allt högre grad åt marknaden, trots att vi vet att bostadsmarknaden inte fungerar som andra marknader.

Resultatet ser vi tydligt. Det är unga som inte kan flytta hemifrån och barnfamiljer som sitter fast i för små bostäder. Människor arbetar och gör rätt för sig men får ändå inte ihop sin boendeekonomi. Det här är inte en tillfällig svacka; det är ett systemfel.

Fru talman! Bostaden är inte en vara vilken som helst, och bostadsmarknaden kan inte behandlas som vilken marknad som helst. När bostadsmarknaden inte fungerar, då fungerar heller inte heller samhället. Det stannar inte vid människors vardag. Det slår också direkt mot svensk ekonomi.

När människor inte kan flytta dit där jobben finns, då stannar tillväxten. När företag inte kan rekrytera, då uteblir investeringarna. När arbetsmarknaden låser sig, då förlorar hela Sverige. Bostaden är en förutsättning för arbete, och arbete är grunden för vårt välbefinnande.

Fru talman! Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt hur passiv regeringens politik är. Man konstaterar problemen, men man agerar inte i den omfattning som krävs. Man lämnar ansvaret till marknaden och till de enskilda hushållen. Det är därför vi ser den utveckling som vi ser.

Fru talman! Vi socialdemokrater ser det här på ett annat sätt. Vi utgår från en enkel insikt: Ett samhälle ska fungera, och då måste också bostadsmarknaden fungera. Det innebär att människor ska kunna efterfråga en bostad, att det ska byggas i den takt som behövs och att det ska finnas bostäder som människor faktiskt har råd att bo i. Rätt bostad på rätt plats till rätt kostnad – det är vad en fungerande bostadsförsörjning handlar om.

Vi menar därför att staten måste ta ett större ansvar och inte dra sig tillbaka, utan kliva fram. Vi behöver samla politiken, kommunerna, bygg-

branschen och finansieringen och gemensamt arbeta för att få upp bygandet i Sverige. Det handlar då inte minst om hyresrätter som vanligt folk har råd att bo i.

Fru talman! Vi vet att bostadsbristen inte byggs bort av sig själv. Det krävs en aktiv bostadspolitik, det krävs investeringar och det krävs långsiktiga spelregler.

Jag yrkar därför bifall till vår reservation 14.

Vi behöver förbättra finansieringen av bostadsbyggandet, och det handlar om tre saker.

För det första: att skapa stabila och långsiktiga villkor så att det går att bygga även när marknaden tvekar.

För det andra: att sänka trösklarna där behoven är som störst.

För det tredje: att se till att kalkylerna faktiskt går ihop så att fler projekt blir av.

I dag stoppas inte byggandet av brist på behov; det stoppas av att projektet inte bär sig.

Fru talman! Att bygga nytt för att möta behoven är också det viktigaste för att få i gång rörligheten på bostadsmarknaden. I dag bor människor kvar – inte för att de vill, utan för att de inte har något alternativ. Det begränsar människors livsval, det hämmar arbetsmarknaden och det minskar människors frihet.

Fru talman! Bostadspolitiken handlar dock inte bara om att bygga nytt. Därför måste vi också värna och utveckla hyresrätten. Vi måste se till att hyresmarknaden fungerar över tid, att det finns en rimlig balans mellan fastighetsägare och hyresgäster och att människor känner trygghet i sitt boende, för ett hem ska vara just ett hem.

Fru talman! Allt detta hänger ihop. Bostad, arbete och tillväxt är inte tre separata politikområden; det är en och samma verklighet. Därför måste också politiken hålla ihop.

I grunden handlar det om vilket samhälle vi vill ha. Vill vi ha ett samhälle där den enskilde i allt högre grad lämnas ensam att lösa sitt bostadsbehov, där politiken kliver tillbaka och där tryggheten i det gemensamma blir svagare? Eller vill vi ha ett samhälle som bygger på ett gemensamt ansvar – ett samhälle där människor har kontroll över sin vardag, där arbete lönar sig och där det finns ett hem för var och en?

Fru talman! Vi ser redan vad den väg som regeringen har slagit in på innebär för vanliga människor. Om vi fortsätter på den blir det färre bostäder som går att efterfråga. Det blir längre köer, och det blir svårare att flytta när livet förändras. Det betyder att unga blir kvar hemma längre, att barnfamiljer tvingas bo trångt och att människor tackar nej till jobb för att de inte hittar någonstans att bo. Det blir ett samhälle som håller isär människor i stället för att hålla ihop dem.

Vi socialdemokrater accepterar inte denna utveckling. Vi väljer ett samhälle som fungerar – ett samhälle där människor kan arbeta, bygga sina liv och känna trygghet. Det är ett samhälle där denna trygghet börjar med något så enkelt men också så avgörande som ett hem.

(Applåder)

I detta anförande instämde Markus Kallifatides och Leif Nysmed (båda S).

Fru talman! Hårt arbetande familjer ska ha råd att bo i ett eget hus. Så enkelt kan man formulera det moderata vallöftet inför höstens val.

Drömmen om ett hus, där barnen hoppar på studs mattan medan föräldrarna lagar middag är levande för många svenskar. Denna dröm borde bli verklighet för fler. Sju av tio svenskar vill bo i ett eget hus, men bara fem av tio gör det. Det betyder att ungefär var femte svensk inte bor så som den allra helst hade velat.

Skälet är oftast rent ekonomiskt; priserna på hus har ökat kraftigt de senaste decennierna. Det beror bland annat på att villor och radhus inte har byggts i motsvarande takt som befolkningsökningen.

Fru talman! Det handlar inte bara om människor med svag ekonomi. Också yrkesgrupper med förhållandevis bra lön har i dag svårt att få ihop boendeekonomin. Tankesmedjan Arena Idé lanserade nyligen ett sjuksköterskeindex, där det räknades på vilka bostäder man har råd att köpa för en sjuksköterskelön. För 25 år sedan hade en ensamstående sjuksköterska möjlighet att ta lån för att köpa över 85 procent av de sålda bostäderna i Sverige. 2024 hade den siffran sjunkit till 57 procent.

Mäklarsamfundet har tagit fram ett matchningsindex för småhus där man jämför hushållens betalningsförmåga med priset på en genomsnittsvilla. Resultatet är nedslående. I Stockholms län kan bara 6 procent av arbetarhushållen efterfråga ett genomsnittligt småhus.

Sedan valet 2022 har en vanlig barnfamilj fått 5 000 kronor mer i plånboken per månad. Det beror på att den moderatledda regeringen har prioriterat att låta hårt arbetande svenskar behålla mer av sin lön. Mer pengar i plånboken är kanske också det mest effektiva politiska verktyget för att möjliggöra fler boendedrömmar.

Fru talman! Det är inte det enda vi på regeringssidan har gjort. Vi har också reformerat bolånereglerna – regler som faktiskt börjar gälla i dag. Taket för bolån höjs från 85 procent till 90 procent, och det så kallade förstärkta amorteringskravet, som innebar att man som mest amorterade 3 procent per år, tas bort. Det gynnar framför allt unga barnfamiljer som inte har inlett sin boendekarriär och där ekonomin är god men utgifterna just nu höga.

För att fler ska kunna äga sitt boende har vi också infört en skattefrihet på investeringssparkonton på de första 300 000 kronorna. Detta är ett sparande som vi vet ofta går till att just köpa en bostad.

Snart kommer riksdagen också att behandla frågan om att införa en lag om hyrköp. Hyrköp innebär att man hyr sin bostad medan man sparar ihop till en kontantinsats och prövar om man verkligen vill bo i bostaden. När man känner sig redo har man möjlighet att köpa den.

Steg för steg gör vi det möjligt för fler hårt arbetande svenskar att äga bostaden de drömmer om.

Fru talman! Mot detta vallöfte ska ställas den massiva rödgröna skattechock som väntar efter valet om olyckan är framme och Magdalena Andersson får bilda regering. Det är en skattechock som framför allt kommer att slå mot möjligheterna för fler människor att bo i ett eget hus.

Socialdemokraterna föreslog i årets budget att det ska införas en bolåneskatt på totalt 12,6 miljarder kronor.

Det är 12,6 miljarder kronor som hushållen kommer att behöva betala genom höjda bolåneräntor eftersom bankerna åläggs att betala skatt på sina räntemarginaler, marginaler som därmed otvetydigt kommer att öka.

Bolåneskatten är att jämföra med den fastighetsskatt som socialdemokrater tidigare har velat införa men är i grunden ännu mer orättvis än en fastighetsskatt. Det är nämligen så, fru talman, att den som är högst belånad också blir den som betalar mest i skatt.

För en familj som har ett lån på 3 miljoner kronor, vilket inte är ett orimligt belopp i stora delar av Sverige, blir bolåneskatten över 600 kronor per månad. Har man ett bolån på 5 miljoner kronor – tyvärr inte ovanligt för en barnfamilj som just köpt hus i Stockholm eller i min hemkommun Göteborg – blir bolåneskatten över 1 000 kronor i månaden.

Fru talman! Det ironiska i sammanhanget är att en advokat eller företags-*vd* som köpte hus för flera decennier sedan och därmed knappt har några lån knappt heller behöver betala någon socialdemokratisk bolåneskatt. Det är på alla sätt en högst orättvis skatt.

Ovanpå Socialdemokraternas bolåneskatt kräver Vänsterpartiet en återinförd fastighetsskatt. Vänsterpartiet har i årets budgetförslag inte varit lika tydligt som tidigare år med hur denna skatt ska utformas, men i tidigare förslag har skatten slagit hårt redan på genomsnittliga villapriser i våra storstadsområden. Det är nog bara Vänsterpartiet som anser att en polis och en sjuksköterska som har köpt ett hus i exempelvis Partille är överklass.

Även rotavdraget är i farozonen med en rödgrön regering, fru talman. Flera partier säger i olika sammanhang att man vill inskränka och begränsa rotavdraget. I stället för att det ska vara upp till villaägaren eller bostadsrättsinnehavaren att bestämma vad som är nödvändiga renoveringar vill man att rotavdraget fortsättningsvis endast ska gå till så kallade ”gröna” renoveringar. Det innebär exempelvis att en nödvändig badrumsrenovering eller att bygga ut ett rum för minstingen inte längre skulle omfattas av rotavdrag. För den som har höga inkomster är det kanske inte problem, men för en barnfamilj med små marginaler kan det stjälpa alla möjligheter att bo kvar.

Fru talman! En massiv skattechock på bostäder är att vänta om de rödgröna partierna med Socialdemokraterna i spetsen skulle bilda regering efter valet. Med Moderaterna i regeringen blir svenskarna rikare, och fler boendedrömmar blir sanna. Med en rödgrön regering riskerar villadrömmen att bli en klassfråga. I stället för att fler ska ha råd att bo i ett hus där barnen hoppar på studsmattan medan föräldrarna lagar middag är risken stor att färre kommer att kunna uppfylla den drömmen.

Fru talman! Att fler ska kunna bo i ett eget hus är det ena benet av Moderaternas politik. Det andra benet handlar om att underlätta för byggande så att vi får fler hus som människor kan bo i. Den moderatledda regeringen har under den här mandatperioden genomfört en offensiv politik för att minska regelkrångel, korta ledtider och öka den byggbara marken. Med över 40 regelförenklingar har vi genomfört den största reformen på decennier av bygglovsregler. Vi gör det snart lättare att ändra användningsområden av byggnader, och vi har skapat möjligheter att enklare bygga fler och billigare studentlägenheter.

Inom ramen för Miljötilståndsutredningen har regeringen låtit utreda hur man kan korta ledtider för överklaganden. Den utredningen är nu ute

på remiss. Vi har tagit de första stegen för att reformera strandskyddet, och en ny strandskyddsutredning kommer att presentera sina förslag kring ett större grepp till sommaren.

Därutöver har regeringen tillsatt en egnahemskommissionär. Dennes uppgift är att systematiskt kartlägga hinder och möjligheter för att bygga fler småhus, anlägga nya trädgårdsstäder och få i gång en ny egnahemsrörelse i Sverige. Regeringen har också gett Boverket i uppdrag att utreda och ta fram förslag på typgodkända hus, så kallade Sverigehus, för att ytterligare minska regelkrångel, korta ledtider och sänka kostnaderna för den som vill bygga ett eget hus. Det är förslag som kommer till sommaren.

Fru talman! Valet i höst kommer i mångt och mycket att handla om vardagsekonomi. Det kommer att handla om ifall hårt arbetande människor ska få ha mer kvar i plånboken. Det kommer att handla om ifall ansträngning ska löna sig. Det kommer också att handla om ifall fler barn ska kunna hoppa studs matta efter skolan.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 43 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Moderaterna har ett förslag på något som de kallar trygghetshyror. Enligt David Josefsson själv innebär förslaget att hyresvärden helt enkelt får fundera kring vad människor är beredda att betala för hyra. Sedan får man som hyresgäst säga om man tycker att det är en rimlig hyra, och om man inte tycker det så går man till en annan hyresvärd som erbjuder en annan hyra.

Förslaget från Moderaterna ska börja gälla i samma stund som en hyresgäst flyttar ut. Det innebär att trygghetshyror skulle spridas snabbt som en löpeld genom hela hyresbeståndet på bara några år. Det vore naturligtvis en dröm för fastighetsägarna i Stockholms innerstad, där hyrorna har hållits nere under lång tid som en följd av den svenska modellen för hyressättning som vi har haft under decennier. I praktiken skulle det betyda att fastighetsägarna skulle kunna sätta priserna precis som de vill, eftersom det är upp till hyresgästerna att acceptera om de anser att det är en rimlig hyra eller inte.

Det är svårt att kalla det som Moderaterna nu vill införa i Sverige för någonting annat än marknadshyror. Själva ordvalet från Moderaterna är i sammanhanget rent semantiskt. Innebörden är densamma.

Fru talman! Jag måste erkänna att jag blir något förbryllad. I ett replikskifte i partiledardebatten i januari sade nämligen statsministern, som bekant också moderat, så här: "Herr talman! En lögn blir inte sannare för att den upprepas gång på gång. Jag tror att det är fjärde gången vi har det här replikskiftet. Moderaterna har inga sådana förslag om att införa det du kallar för marknadshyror med fri hyressättning hur som helst så att människor kastas ut från sina bostäder. Svaret är nej."

Det statsministern säger kan förstås inte vara sant om det som David Josefsson säger också är sant. Någon av dem ljuger. Vem är det, David Josefsson?

Anf. 44 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Samuel Gonzalez Westling, för din fråga!

Jag kan bara citera statsministern och säga att en lögn alltså inte blir sann bara för att man upprepar den. Samuel Gonzalez Westling är ny i

bostadsdebatten, men vi har haft den här diskussionen med Malcolm Momodou Jallow tidigare.

Moderaterna vill alltså inte införa marknadshyror. Det är en lögn. Jag förstår att Vänsterpartiet säger det i debatten, fru talman, för man tror att man ska vinna väljare på det. Men jag tycker faktiskt att bostadspolitik är viktigare än att man ska försöka ljuga och tillskriva partier saker vi inte tycker.

Vi kan börja med att konstatera att den svenska modellen med förhandlingsordning och brukshyra inte fungerar – det erkänner till och med Vänsterpartiet. Då kan man fundera över detta: Alla länder i västvärlden har någon form av hyresreglering. Den svenska hyresregleringen sticker dock ut genom att vara extremt dysfunktionell, och de som straffas och lider hårdast av det här är människor som inte är inne på bostadsmarknaden. De väletablerade klarar sig. De kan ju köpa en bostad, eller så känner de någon som äger ett hyreshus och kan därmed skaffa sig en lägenhet. Men vanliga människor kan inte det.

Därför säger vi moderater att vi ska ha en stark och strikt hyresreglering, men vi kanske måste ha en diskussion om hur den svenska hyresregleringen ser ut och om den kan se ut på andra sätt. Då kan man titta runt om i Norden, där det finns en annan typ av hyresreglering som innebär att hyresvärd och hyresgäst vid inflyttning kommer överens om hyresnivån. Sedan har man en strikt reglering kring besittningsskydd, hur hyran utvecklas och grunden till det. Så fungerar det i Danmark, Norge, Tyskland och Finland, och så tycker vi att det ska fungera även i Sverige.

Anf. 45 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Hyresvärdar får helt enkelt fundera kring vad vi människor är beredda att betala i hyra. Sedan får man som hyresgäst avgöra om hyran är rimlig eller inte. Det hörde vi David Josefsson själv säga precis nu. Är inte det marknadshyra? Kalla det vad du vill!

Det här är inte en lek. Det här handlar om det allra mest grundläggande människor har, nämligen ett hem att gå till och en plats där barnen växer upp för att senare kunna ta över när vi är borta. Bostaden är helt avgörande för att människors tillvaro ska vara trygg. Moderaterna tycks anse att införskaffandet av en bostad är att jämföra med att köpa en grillad korv eller en kebabrulle och att det är det valet står mellan. Just de sakerna kan man faktiskt välja mellan eller rent av avstå ifrån om man vill. Men ett eget hem är någonting helt annat.

Moderaterna spelar med människors hela liv när de föreslår det här, och Kristdemokraterna och Liberalerna har redan sagt att de är positiva till deras förslag att införa marknadshyror. Det är nästan så att man undrar om det finns någon form av inträdesprov för att vara med i Moderaterna, där likgiltighet inför människors umbäranden är meriterande. Statsministern själv har en historia av att ha tillskansat sig en bostad som var specifikt ägnad åt hemlösa.

Moderaternas införande av marknadshyror – eller vad de nu vill kalla det – skulle skapa totalt kaos på den svenska bostadsmarknaden. Hyrorna skulle höjas för miljontals människor som redan är otroligt hårt pressade av de senaste årens kriser. Allt detta är för att gynna Moderaternas kompisar i fastighetsbolagen.

Fru talman! Låt det stå fullständigt klart att i det här valet handlar det om att välja sida. Antingen väljer man fastighetsägarna eller så väljer man hyresgästerna. Vänsterpartiet står på hyresgästernas sida.

Prot. 2025/26:102
1 april

Bostadspolitik

Anf. 46 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack till Samuel Gonzalez Westling för inlägget!

Det är ändå fascinerande att ledamoten Gonzalez Westling inte berättar vad Vänsterpartiet faktiskt vill göra med hyresregleringen.

Man kan börja med att konstatera att den som har varit på hyresmarknaden eller står i bostadskö vet att den svenska hyresregleringen inte fungerar. Ledamoten sa att det här inte är en lek, och det stämmer. Det här är människor som blir fast i hyreskö eller bostadskö i tiotals år och som får tacka nej till arbete, till utbildningar och till att bilda familj för att det svenska systemet inte fungerar. Då kan man antingen säga att man vill ändra på det eller så kan man säga att man inte vill det. Alternativen är inte antingen den svenska regleringen eller marknadsekonomi, utan diskussionen måste ju vara kring hur vi reglerar det här på bästa sätt.

Moderaterna vill inte ha marknadshyror, även om Vänsterpartiet envisas med den lögnen. Men man kan som sagt också konstatera att ledamoten inte berättar vad Vänsterpartiet själva vill – kanske för att de byter fot från en dag till en annan.

För några veckor sedan gick Vänsterpartiets partiledare tillsammans med dåvarande bostadspolitiska talesperson ut och sa att man ville vräka hela den svenska hyresregleringen överbord. Det var ett krav för att inte bara stödja utan faktiskt sitta i en regering för att sedan genomföra det. Man sa också att den svenska modellen inte fungerar.

I dag läser jag i tidningen att den dåvarande bostadspolitiska talespersonen med buller och bång blivit utkastad ur sitt parti och säger att han blivit utsatt för rasism och inte längre vill vara med i Vänsterpartiet. Kan det vara så att Vänsterpartiet har bytt fot ännu en gång den här mandatperioden? Den frågan hänger i luften.

Anf. 47 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Det blir lite repris här.

Trygghetshyra är ett nytt namn på en variant av marknadshyra, som Moderaterna har föreslagit. Det är samma gökunge, bara sminkad på ett annat vis. I stället för dagens modell, där hyror förhandlas kollektivt mellan hyresgäster och fastighetsägare, ska beslut om hyresnivå baseras på vad den som är beredd att betala mest är villig att betala. Det riskerar att leda till kraftigt höjda hyror, särskilt i områden med stor bostadsbrist. Vi tycker att det låter som en riktigt dålig idé.

I ett system med så kallad trygghetshyra sätts hyran utifrån marknadens villkor när bostaden blir ledig. Hyran ska sedan därefter höjas automatiskt varje år, oavsett hur fastigheten sköts eller hur kostnaderna utvecklas. Det innebär att den kollektiva förhandlingen tas bort och att hyresgästerna förlorar sitt gemensamma inflytande. Det låter också som en mycket dålig idé.

Det här är ett systemskifte, oavsett vad man väljer att kalla det. Det handlar om marknadshyror, oavsett vad ni kallar det. För vanligt folk betyder Moderaternas politik högre hyror, högre skulder och större osäker-

het. Vad i ert förslag ska hålla tillbaka hyreshöjningar i växande arbetsmarknadsregioner, David Josefsson?

Anf. 48 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för frågan – även om det som sagt blev en repris på det Vänsterpartiet anförde tidigare!

En lögn blir inte sannare bara för att man återupprepar den. Moderaterna vill alltså inte ha marknadshyror, men jag tror att vi alla här innerst inne kan erkänna att den svenska hyresregleringen fungerar väldigt dåligt.

Fru talman! De som drabbas hårdast av att den svenska hyresregleringen inte fungerar är människor som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden. Det är människor som får tacka nej till utbildningar, till jobb och till att bilda familj på grund av att man inte hittar en hyreslägenhet. Den som har resurser kan ju köpa en lägenhet eller känner någon som äger ett hyreshus och kan ta sig in på marknaden på det sättet. Men vanliga svenskar råkar väldigt illa ut.

Jag tycker att man ska ha en seriös och konstruktiv diskussion. Kan man göra någonting åt det här? Kan man göra en omreglering eller inte? Jag kan konstatera att Joakim Järrebring själv när han blev bostadspolitisk talesperson sa att han ser problemen och är beredd att diskutera dem. Sedan kom Hyresgästföreningen från Norrlandsgatan och sa att Socialdemokraterna inte fick säga så, för i så fall skulle de kritisera dem. Och då backade de undan.

Jag tycker att vi ska ha en konstruktiv diskussion. Hur reglerar vi hyror på bästa sätt i Sverige? I våra grannländer Danmark, Finland, Tyskland och Norge finns inte de långa bostadsköer och den bostadsbrist vi har. De har inte heller särskilt höga hyror. Det är inte särskilt annorlunda jämfört med i Sverige. Men vi har ett dysfunktionellt system.

Min motfråga till Joakim Järrebring är varför ni inte är beredda att göra förändringar.

Anf. 49 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag har egentligen bara två frågor.

I sitt svar säger ledamoten att det jag säger är en lögn. Jag skulle vilja att ledamoten redogör för vad som var fel i min beskrivning av systemet med trygghetshyra.

Min första fråga fick jag aldrig svar på: Vad i ert system ska skydda människor från kraftigt höjda hyror i växande arbetsmarknadsområden?

Anf. 50 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för frågorna! Det är en lögn att påstå att Moderaterna vill ha marknadshyra – alltså att hyrorna skulle vara helt oreglerade och att en hyresvärd kan slänga ut en hyresgäst från en dag till en annan eller oreglerat höja hyran hur man vill.

Jag tror inte att ledamoten Järrebring påstår att man i det socialdemokratiska Danmark har marknadshyror eller att man i Tyskland eller Norge har oreglerade hyror. Det var det jag försökte svara på ledamotens andra fråga också. Det är som sagt ingen som föreslår oreglerade hyror eller att hyreshöjningar inte ska vara reglerade.

Vi föreslår att hyror ska vara reglerade på samma strikta sätt som till exempel i våra grannländer. Det innebär att hyreshöjningar regleras genom någon form av index som ser till att hyrorna inte höjs mer än motsvarande kostnadsökningar som fastighetsägaren har.

Som Vänsterpartiets ledamot sa: Det här är inte en lek. Det är människors bostäder vi pratar om. De förtjänar en seriösare och bättre debatt än att man säger att vi har antingen det svenska systemet, trots att det inte fungerar och trots att människor råkar illa ut, eller marknadshyror som är fullständigt oreglerade.

Jag tycker att vi ska ha en konstruktiv och bra diskussion och faktiskt fundera kring hur vi kan reglera hyror så bra som möjligt. Då är det inte stora systemskiften. Då räcker det att titta på något av våra grannländer och konstatera att de reglerar på ett väldigt mycket bättre sätt än vad vi gör i Sverige.

(Applåder)

Anf. 51 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Josefsson, för anförandet!

Jag kommer inte att upprepa frågan om trygghetshyra och marknads-hyra, eftersom jag precis hörde replikväxlingen. Jag instämmer i den hållning i frågan som Miljöpartiets samarbetspartier har.

Jag vill uppehålla mig vid bostadspolitik som en klassfråga. Jag tycker att det är magstarkt att ledamoten anklagar den rödgröna sidan för att göra bostadspolitik till en klassfråga.

De senaste reformer som har gjorts innebär att man höjer bolånetaket och sänker amorteringskravet. Senast i dag kunde man läsa i nyhetsflödet att det här gör att priserna på bostadsmarknaden höjs. De som är unga får skynda sig att hinna köpa ett boende innan priserna rusar iväg. Här hade man kunnat ha startlån för förstagångsköpare i stället för att införa den här reformen till alla.

Det här höjer priserna, och då ökar klyftorna. Det gör det svårare för unga att komma in jämfört med om man hade haft ett startlån.

Det finns dessutom en proposition som vi snart kommer att debattera. Förslagen i den blir som att ta in marknadshyror bakvägen. Man lägger fram förslag om en anpassad hyra och om ett minskat besittningsskydd. Detta ser vi med stor oro på, och vi kommer att få debattera detta igen här i kammaren.

Jag undrar faktiskt om det är ett aprilskämt att den rödgröna sidan skulle stå för ökade klassklyftor i bostadsbyggandet och er sida för minskade sådana.

Är ledamoten Josefsson beredd att säkerställa att marknadshyror inte ingår i den proposition som vi snart kommer att bereda i utskottet?

Anf. 52 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Amanda Palmstierna, för dina frågor!

Jag var ganska tydlig i mitt anförande. Boendet kommer att bli en klassfråga om man inför en socialdemokratisk boendeskatt och en vänsterpartistisk fastighetsskatt och om man inför begränsningar och fokusering av rotavdraget. I så fall blir det de som har pengar som kommer att ha råd. De som har små marginaler kommer att få det tuffare, fru talman. Det tycker jag att man ska vara öppen med.

Det pågår diskussioner om de reformerade bolåneregler som nu börjar gälla. Det här var dock inte ett ärende i civilutskottet utan i finansutskottet. Jag konstaterar att alla partier i riksdagen var för att göra dessa reformer, även om det fanns en följdmotion från Socialdemokraterna, som övriga hängde med på, om att göra en utvärdering.

Kommer priserna att gå upp för att man höjer bolånetaket eller inte? Den samlade bedömningen är att man kan se en kortvarig effekt, men på lång sikt ser man egentligen ingen effekt. Det man ser är att det inte är något problem med en egen insats på 15 procent för dem som har pengar. För de familjer som inte har lika stora marginaler är det enklare att ta sig in på marknaden om bolånetaket ändras till 10 procent. Det finns en tydlig klassdimension i det.

Jag vet inte exakt vilken proposition eller vilken del av en proposition som avses, men i propositionen *En mer flexibel hyresmarknad* är det uppenbart för den som läser att det inte är marknadshyror som vi föreslår. Vi kommer att återkomma i kammaren till att diskutera den. Den innehåller nödvändiga reformer för att få en bättre fungerande bostadsmarknad. Jag hoppas att vi får ett brett stöd också från de rödgröna och att de kan se problemen.

Anf. 53 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Fru talman! Ja, det var just propositionen *En mer flexibel hyresmarknad* som jag menade.

Jag tycker att det är symtomatiskt. Man vill se till att det kan bli både en anpassad hyra, som kan bli mycket högre jämfört med det system vi har i dag, och ett försvagat besittningsskydd. Man ska alltså inte ha rätt att bo kvar i sin bostad, i sitt trygga hem, på samma sätt.

Det skulle innebära en otrolig försämring av den modell vi har i dag. Det innebär en stor risk att gå fram med dessa förslag för de skulle verkligen kunna leda fram till marknadshyror. På samma sätt är trygghetshyror ett sätt att sminka grisen för att ta fram marknadshyror. Men låt oss lämna det därhän nu.

Jag vill ta upp en annan fråga. Jag tror att vi nu har hört i alla bostadsdebatter att sju av tio vill bo i småhus. Det verkar vara Moderaternas valöfte och viktigaste bostadspolitik. Ledamoten Josefsson nämnde också Stockholms län.

Därför vill jag nämna att Region Stockholm, som nu har ett bostadskansli, har gjort en undersökning. De har tittat på dem som vill ha villa i Stockholms län. Är man beredd att bo i någon annan typ av boendeform om man får ha gröna kvaliteter? Då säger 75 procent ”Ja, jag vill gärna bo så att jag har en uteplats eller en balkong med gröna kvaliteter”. Det behöver inte vara just en villa, utan man vill ha gröna kvaliteter.

Däriigenom kan man spara på mark och minska transporter. Det blir bättre för både klimat och biologisk mångfald och för den sociala samvaron.

Trädgårdsstaden är en väldigt god stadsbyggnadsidé, men inte om den kidnappas i syfte att enbart bygga villor. Därför vill jag ställa en fråga: Är ledamoten Josefsson beredd att driva på för en trädgårdsstad som på riktigt är en trädgårdsstad, där man blandar upplåtelseformer och människor och inte bara kidnappar den för att bygga villamattor?

Anf. 54 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Amanda Palmstierna, för både svaret och uppföljande frågor!

Låt mig säga något kort om propositionen, eftersom vi ju kommer att ha en debatt om den senare i vår. *En mer flexibel hyresmarknad* handlar om tre delar.

Den första är att möjliggöra för privatuthyrning. Väldigt många svenskar bor stort, och ett sätt att öka täthet och skapa nya bostäder är att ta fram en särskild lagstiftning, kallad privatuthyrningslag. Det tycker jag är en viktig reform.

Den andra gäller blockhyra. Det är ett sätt att skapa möjligheter för till exempel företag att hyra bostäder till sina anställda. Det är inte en stor sak på bostadsmarknaden, men det är viktigt för att bland annat möjliggöra för företag att snabbt hitta bostäder på expansiva orter.

Den tredje handlar om att den som äger en bostadsrätt inte ska behöva sälja den om man ska vara borta några år. Man ska lättare kunna hyra ut den i ytterligare några år.

Det här innebär inte att vi inför marknadshyra, men det är viktiga reformer för en bättre fungerande bostadsmarknad.

Om ledamoten Palmstierna hade satt sig in i regeringens arbete med trädgårdsstäder och egnahem hade hon vetat svaret. Vi är supertydliga med att trädgårdsstäder avser blandad bebyggelse, olika boendeformer och täthet. Det var grundtanken med egnahemsrörelsen redan när den bildades i början av det förra seklet. Det är också grundtanken nu.

Jag välkomnar verkligen om Amanda Palmstierna satte sig in mer i regeringens arbete och kanske träffade egnahemskommissionären. Då skulle hon förstå att det här är ett sätt att skapa bättre boendemiljöer för fler människor så att fler kan bo som de vill, oavsett om det är i ett eget hus eller i en lägenhet.

Anf. 55 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Hemmet ska vara en trygg plats, en plats där livet får vara precis så som det är – rörigt, kärleksfullt och mänskligt. Det ska vara en plats där barn skrattar och gråter och vardagen rullar på. Det ska vara en plats där människor kan landa efter en lång, slitsam dag och koppla av. Även om livet ibland innehåller motgångar ska man känna att det åtminstone finns en plats här i världen där man kan vara sig själv och kan känna ett lugn.

För allt fler har dock hemmet förvandlats från något som står för trygghet till en ekonomisk stresspunkt – från en plats för vila till en plats för oro. Vid köksborden sitter föräldrarna inte längre för att planera framtiden utan för att räkna. Hur ska pengarna räcka den här månaden? Kommer vi att kunna bo kvar här om ett år? Var ska vi annars bo då?

På några få år har hyrorna skenat; i genomsnitt har de ökat med 15 procent. Samtidigt har lönerna ökat i snigelfart efter att hushållen tog ett orimligt stort ansvar i samband med inflationskrisen. Det var en inflation som inte på något sätt var lönedriven. Samtidigt som detta har hänt har inkomsterna ätit upp av stigande priser på både mat och el.

Regeringen slår sig nu för bröstet och säger att de minsann har bekämpat inflationen genom sina skattesänkningar, som framför allt har gått till dem själva och deras vänner, i synnerhet miljardärerna. Men för en vanlig brevbärare eller undersköterska har skattesänkningarna varit minimala. Statsministern själv får dubbelt så mycket bara per månad som de får på ett helt år. En skattesänkning med drygt 200 kronor per månad är en klen tröst när elräkningarna numera uppgår till tusenlappar. Då har vi inte ens börjat tala om maten.

Konsekvenserna av den här politiken är brutala. Vräkningarna är i dag fler än på över två decennier. Barn tvingas lämna sina hem. Familjer blir rotlösa. För regeringspartierna är det kanske bara statistik, siffror på ett papper. Men det är verkliga människor vi talar om – människor vars liv slås i spillror.

Fru talman! Samhällen provas i tider av kris. Det är då vi ser vem som verkligen får bära kostnaderna på riktigt. Historiskt har detta varit ett delat ansvar. Hushållen har fått genomlida en period då det inte fungerat att leva exakt så som man är van vid. Men företagen och deras ägare har också fått leva med att vinsterna inte längre varit lika höga som förr.

Det som sker i dag är något helt annat. I dag är det hushållen som får bära hela bördan, och mest av alla är det hyresgästerna. Man skulle nästan kunna tro att kostnadskrisen enbart var deras ansvar – att de själva ska ansvara för den. Vinsterna fortsätter att rulla in i andra änden av ekonomin. Vågskålen har låsts fast; den kan bara tippa åt ett håll.

För hyresgästerna är det värre ändå eftersom systemet för att reglera deras hyror inte längre fungerar som det var avsett. År 2022 infördes systemet med skiljeman, en nödbroms som man i undantagsfall skulle ta till när förhandlingarna mellan Hyresgästföreningen och Fastighetsägarna kört fast. Men i dag är standardläget i stället att nödbromsen alltid är i. Antalet ärenden som gått till skiljeman har exploderat. Hyresvärdarna kör systematiskt förhandlingar i diket genom att lägga fram orimliga krav på hyreshöjningar, inte för att de vill nå en överenskommelse utan för att de vill slippa den. När förhandlingarna hamnar hos skiljemannen fastställs hyreshöjningarna ofta till hyresvärdarnas fördel. Spelet är riggat till den enes fördel, och förloraren är alltid densamma: hyresgästen.

Fru talman! Det är också på sin plats att tala klarspråk om riskerna i systemet: fastighetsbolag som bygger sina affärer på stora lån och snabba vinster. När räntorna stiger slår det hårt, men kostnaden bärs inte av företagen själva utan av hyresgästerna. Hyresgästerna får betala för andras affärsbeslut, som de inte har varit delaktiga i att fatta. De får inte heller ta del av vinsterna när vinden äntligen vänder. Det är därför helt uppenbart att vi behöver förändring.

Först och främst måste spelreglerna för hyresförhandling ses över. Partsmodellen ska värnas; det är helt och hållet självklart. Men det får inte vara något som bara fungerar i teorin, utan det måste också fungera i praktiken. Missbruk måste stoppas. Därför vill vi att en utredning tillsätts som ser över hur systemet kan reformeras så att hyresgästerna får ett starkare skydd mot oskäligen hyreshöjningar.

Samtidigt ska parterna själva få möjlighet att komma fram till nya och bättre spelregler. Lyckas de med det är det jättebra. Men om de inte gör det måste vi från politikens sida vara beredda att agera.

För det andra måste vi agera omedelbart för att situationen inte helt ska hamna utanför all kontroll. Hyresgästerna måste få en paus; det här håller inte längre. Vänsterpartiet föreslår därför att hyrorna fryses under tiden förhandlingar och utredning pågår. Det handlar inte om att göra en permanent förändring av systemet och inte heller om att politiken lägger sig i själva hyressättningen. Det är nu dags att ge hushållen andrum i en ekonomisk kris. Vi stoppar de skenande hyreshöjningarna till dess att vi har ett system som faktiskt fungerar. Vi pausar så att människor får möjlighet att andas medan vi lagar det som är trasigt. Vad är det om inte politikens uppgift?

Det finns självklart hyresvärdar som har sunda finanser och rimliga behov. Därför är det självklart att det under den generella pausen ska finnas möjlighet att göra undantag. Huvudprincipen måste dock vara klar och tydlig: Det går inte att dra åt tumskruvarna när hushållen redan är på bristningsgränsen.

Men det finns de som vill gå i motsatt riktning och låta marknaden bestämma helt och hållet. Centerpartiet försökte under förra mandatperioden till dess att vi i Vänsterpartiet stoppade dem. Nu har Moderaterna själva tagit fram ett förslag om att införa marknadshyror, som är mer långtgående än Centerpartiet ens hade kunnat drömma om.

Centerpartiet insåg vad det var för krafter de ville släppa in. Deras förslag var i sammanhanget modest: marknadshyror enbart i nyproduktion. De fulla effekterna av den politiken hade vi sett om cirka 100 år. Moderaternas förslag, som stöds av både kristdemokrater och liberaler, innebär att det blir marknadshyror nu, på en gång, för alla lägenheter. Om Moderaternas förslag genomförs vore det som att öppna dammluckorna och hålla tummarna för att vattnet ska stanna på en rimlig nivå. Men det vore en fullständig katastrof. Det är detta som väntar om den här regeringen får fortsatt förtroende. Det kommer att slå hårt mot miljontals hyresgäster, som redan i dag är nedslagna av regeringens politik.

Fru talman! Ytterst handlar det här om mer än bara hur mycket pengar som finns kvar i plånboken. Det handlar om trygghet, värdighet och möjligheten att leva ett liv utan att ständigt behöva oroa sig över om man ska förlora sitt hem, den fasta punkten i livet. Och i slutänden måste man fråga sig: Vill vi att hemmet ska vara en trygg grund att stå på eller ett ekonomiskt gungfly, där man när som helst kan räkna med att drunkna?

Vi i Vänsterpartiet är klara och tydliga i vårt budskap. Vi stoppar de skenande hyrorna. Vi ska laga systemet, som är den grundläggande orsaken. Vi ska återupprätta balansen – bördan ska fördelas rättvist. Ibland måste man välja sida. Vi väljer hyresgästerna, och vi väljer tryggheten. Vi väljer rätten till ett hem.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 56 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Vi kristdemokrater gick in i denna mandatperiod med en tydlig linje när det gällde vad vi ville försöka göra. Det handlade om reformer för att komma till rätta med de strukturella problem som vi såg på bostadsmarknaden. Det är det fokus som vi har haft.

Ett av de strukturella problem som vi såg var långa handläggningstider på både central nivå, i form av Lantmäteriet, och kommunal nivå och alla

överklaganden. Där har vi jobbat med förenkling av bygglov och av plan- och bygglagen. Det finns nya regler sedan den 1 december 2025.

Det är långt fler åtgärder som kan göras utan bygglov för att minska trycket på tjänstemännen och öka friheten för fastighetsägarna. Detta bör även ge kommunerna större möjligheter att jobba med andra planer eftersom dessa bygglovsbefrielser innebär att antalet bygglov i kommunerna är 40 procent mindre, vilket står i propositionen.

För Lantmäteriets del har det hänt mycket som vi kan diskutera. Men en sak är tydlig, och det är att ärendenivån har minskat och därmed också handläggningstiderna.

Vi jobbar också med att försöka se över överklaganden och allra helst överklaganden från myndigheter som överklagar myndigheter när det gäller riksintressen. Regeringen tittar över antalet riksintressen och också i vilken omfattning de ska finnas. Det kan inte vara möjligt att ett bostadsområde överklagas av en myndighet som överklagar en myndighet.

En av de delar som vi var tydliga med var att fler ska kunna äga sitt boende. Småhuskommissionärens arbete, precis som vi har hört sägas förut i talarstolen, är centralt när det gäller att lyfta problematiken: Varför bygger inte kommuner småhus när majoriteten vill bo i småhus? Det är även centralt att vi har infört en planeringsbonus som ges till kommuner som planerar för mer småhus.

De lättnader när det gäller strandskyddet som vi har gjort är också en del i detta. Vi jobbar för att man ska kunna bygga småhus i attraktiva delar. Va-lagen, som faktiskt alla partier förändrade tillsammans, gör det möjligt att bygga bostäder lite utanför stadskärnan också.

I dag börjar, precis som vi har hört, de nya reglerna för bolånetaket gälla. Borttagandet av det skärpta amorteringskravet tror jag kommer att bidra till att vi kan bygga fler hus i framtiden, eftersom efterfrågan ökar.

För dem som bygger hyresrätter var det viktigt att presumtionshyran återställdes till den form som vi önskade, och det är nu gjort. Vi har även sett till att obligatoriska hyresgarantier till barnfamiljer under vissa förutsättningar är en del av budgetpropositionen för 2026. Vi kristdemokrater har också arbetat med Bostad Först. Tyvärr har inte alla kommuner gjort det i den omfattning som man skulle önska. Det har Stadsmissionen visat i sin granskning. Vi behöver jobba mer med den delen. Därför är det viktigt att se att regeringen har fortsatt med bidraget till kommunerna när det gäller att jobba med Bostad Först.

Regeringens arbete för de mest utsatta i vårt samhälle visades i SCB:s senaste rapport. Antalet barnfamiljer som är i ekonomisk utsatthet har minskat de senaste tio åren. Det är givetvis inte *en* regering som har gjort detta. Det är faktiskt två regeringar som har hjälpts åt för att få detta att komma på plats. Samtidigt ser vi nu att det är färre barnfamiljer som hamnar i Kronofogdens register, vilket i andra delen är bra för det sociala sammanhanget. Vi vill givetvis att det ska gå fortare nedåt, men arbetet går faktiskt åt rätt håll.

Vi har även lagt fram förslag kring bostadsrättsregister och ökade möjligheter till uthyrning både inom hyresmarknaden och när det gäller privatpersoner. Det skulle innebära att fler lägenheter kan användas hela tiden och därmed att inga kvadratmeter står tomma.

De mest påtagliga förändringarna mellan 2023 och 2026 handlar om minskade regler för byggnation och om stimulans för att öka ägande och byggande. Detta skiljer sig givetvis från tidigare perioders fokus på investeringsstöd och offentliga satsningar.

Är vi nöjda? Nej, vi är stolta men inte nöjda. Vi tror att vi kan göra mer, men för det behövs det åtminstone en mandatperiod till.

Rörligheten på bostadsmarknaden och skenande kostnader för de boende är två delar som vi faktiskt måste jobba vidare med. När det gäller att få en ökad rörlighet på bostadsmarknaden är en sänkning av reavinstbeskattningen ett effektivt verktyg. I en rapport från Länsförsäkringar Fastighetsförmedling konstateras det att sju av tio pensionärer äger sitt boende och att var tredje person i åldern 60–79 år vill bo mindre än vad de gör i dag. De primära orsakerna till att man väljer att inte flytta anges vara svårigheten att hitta en bostad som passar behoven samt en alltför betungande reavinstskatt. Med nuvarande reavinstbeskattning hindras fungerande flyttkedjor. Det handlar alltså om att man hittar ett boende som är anpassat till ens situation och att man flyttar dit. Den flyttkedjan kan faktiskt göra att en barnfamilj kan flytta in i den villa som någon annan flyttar ifrån.

Vi kristdemokrater vill således fasa ut och avskaffa reavinstbeskattningen för att öka rörligheten och för att personer faktiskt ska bo i rätt typ av boende.

Svenska hushåll betalar i dag över 70 miljarder varje år för vatten, avlopp, avfall, el och uppvärmning i flerbostadshus. Skillnaderna mellan kommuner är enorma. I Luleå kostar dessa avgifter runt 1 961 kronor per månad för en lägenhet. I Vaxholm är kostnaden 3 633 kronor för samma typ av lägenhet. Det skiljer alltså 1 672 kronor varje månad för exakt samma boende. För en barnfamilj kan det vara en del av en matkasse. För en pensionär kan det vara hela marginalen.

Detta är kostnader som du inte kan välja bort eller hitta billigare alternativ till. Du kan inte byta leverantör av avloppsrör eller tacka nej till avfallshämtningen. Kommunen har monopol på öppen service och notan betalar du.

Självkostnadsprincipen ska skydda medborgarna från höga och orimliga kostnader. Kommuner får inte ta ut mer än vad verksamheten kostar. Men när verksamheter saknar konkurrens och samtidigt garanteras full kostnadstäckning försvinner faktiskt drivkraften att effektivisera.

Riksrevisionen har uppmärksammat just detta: Utan yttre tryck riskerar avgifterna att växa. Samtidigt har tidigare regeringar under lång tid accepterat att kommunala taxor ökar snabbare än inflationen utan att sätta tydliga ramar eller krav.

Bygglovs- och planavgifter har stigit kraftigt sedan 2016. I vissa fall skiljer det faktiskt upp till 100 000 kronor mellan kommuner för samma typ av bygglovsärende. Det är en väldigt stor skillnad och en stor summa. Konsekvensen blir att färre kan bygga de hus de drömmer om samt ett bromsat bostadsbyggande.

Vi kristdemokrater tycker att man ska införa ett produktivitetsavdrag för kommunalt avgiftsfinansierad verksamhet. Samma effektiviseringskrav som staten lever med – 1–2 procent per år – ska gälla även för kommunala avgifter. Vi vill också att man ska införa en nationell, rekommenderad bygglovsnorm med tydliga avgiftsspann för att minska godtycke och extrema skillnader. Själva poängen med det är att man också talar om vad

som ska ingå i själva avgiften, så att inte kommunerna själva kan bestämma vad som ska ingå i den. Vi tycker också att det ska vara skärpta transparenskrav i kommunallagen. Den som betalar en avgift ska kunna se exakt vad den avser och hur den har beräknats. Så är det inte i dag.

Jag gjorde ett test i min egen kommun. Jag skickade faktiskt en förfrågan om vad kostnaden för ett bygglov bestod av. Jag fick 25 sidor, som jag som medborgare förväntas kunna läsa och förstå. Jag förväntas kunna räkna ut vad avgiften består av. Jag förväntar mig som kund att jag får på papper vad avgiften består av. Det ska göras på ett enkelt och konkret sätt för medborgare. Hur ska man annars kunna veta vad man betalar för?

Som ni förstår är vi inte klara. Vi behöver en mandatperiod till för att kunna rätta till detta. Under nästa mandatperiod handlar det om att se till att människor inte ska betala en avgift som är högre än självkostnadspriset. Jag tycker att det är konstigt att vi som nationella företrädare inte tidigare har satt press på kommuner. De får räkna precis som de önskar – hur de vill. Jag menar att detta är en förtäckt skatt på många ställen.

Sedan ska man veta att många kommuner gör rätt och riktigt. Det är väl de som ligger lågt. De som ligger högt kanske gör tvärtom. Detta är ingen regulator för att få ihop budgeten för att kunna göra småsatsningar. Det är självkostnadspriset som gäller för taxorna.

Anf. 57 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Larry Söder, för anförandet! Vi hade kunnat diskutera jättemånga saker, men då hade vi kanske behövt ett eget seminarium för att kunna grotta ned oss i allting.

Jag tänkte börja med att säga att vi är brett överens om många av de regelförenklingar som nu genomförs. Mycket kommer till och med från utredningar som vi har tillsatt och som ni har tagit vidare. Det är inte där skillnaden i bostadspolitik ligger, utan den handlar om huruvida det finns politiska ambitioner att få till en fungerande bostadsförsörjning.

Som jag har sagt här tidigare i dag konstaterar regeringen att de politiska åtgärder som man hittills har genomfört inte är tillräckliga för att få till en fungerande bostadsmarknad. Min första fråga är: Varför bedriver inte regeringen en fungerande bostadspolitik?

Sedan kan jag inte göra annat än att reagera på förslaget om reavinsten. Det skulle vara intressant att höra hur KD har tänkt finansiera de nästan 20 miljarder kronor som det enligt ert eget förslag skulle kosta statskassan att avskaffa reavinstbeskattningen. Vi har ju hört finansministern vara tydlig med att pengarna för nästa mandatperiod är slut. Då behöver man ju finansiera denna skatteförändring. Hur ser Kristdemokraternas förslag ut där?

Anf. 58 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Det handlar om allt som olika partier i en konstellation vill. Lyckligtvis är vi en gemensam konstellation med fyra partier som går till val på att gemensamt bilda en regering. Jag tror att man får lösa detta i en budgetfråga.

Jag har inte uppfattningen att vårt förslag kostar 20 miljarder – 11,8 miljarder är den kostnad som riksdagens utredningstjänst, RUT, har tagit fram åt oss, och vi borde väl veta bäst hur vårt förslag ser ut.

Det är ju så också att en regering som tar över en dysfunktionell bostadsmarknad inte hinner med allt under en mandatperiod – det vet vi. Vi är ense om att många av frågorna är problematiska, och det kan vi gå fram med, men det finns också andra delar som vi inte är överens om mellan opposition och majoritet.

Det jag pratar om är ungefär de delar som jag tror att Socialdemokraterna kommer att ha problem med, det vill säga att vi måste sätta press på kommunerna. Vilka sitter i kommunerna? Jo, ofta är det de större partierna som styr i kommunerna, vilket gör att man kanske inte vill sätta press på de kommunerna. Jag menar att det faktiskt vore ganska bra om vi kunde ta i hand på att nästa mandatperiod se till att minska kostnaderna för den enskilde.

Vi måste väl vara överens om att bostadskostnaden för människor är hög i dag? Det är inte bara att vi bygger nya bostäder som ger höga kostnader, utan det gäller också när man bor i en bostad. Vad är det man betalar när man bor? Jo, det är givetvis hyran, men det är också de avgifter som finns runt omkring. Detta har vi som politiker dock abdikerat från att diskutera. Vi har lämnat det helt och hållet till kommunpolitikerna.

Jag menar att det här måste vara nästa stora fråga den kommande mandatperioden. Hur löser vi detta både för människor som bor inne i centrala delar av storstäderna och för dem på landsbygden? Är Socialdemokraterna beredda att ta i hand för att lösa denna problematik, där det är stora skillnader mellan olika orter?

Anf. 59 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Oavsett vems RUT-rapport som har räknat mest rätt fick jag inget svar på hur Kristdemokraterna har tänkt finansiera sitt borttagande av reavinstbeskattningen.

Jag tänkte också ge Larry Söder möjlighet att vara lite tydlig när det gäller partiets inställning till Moderaternas trygghetshyra. Jag har fått olika besked i olika sammanhang om hur Kristdemokraterna förhåller sig till det förslaget. Vi hörde inledningsvis, ganska snabbt efter att Moderaterna hade tagit beslutet på sin årsstämma, att både Liberalerna och Kristdemokraterna tyckte att det var ett bra förslag och anslöt sig till det. När vi har haft debatter runt omkring tillsammans tycker jag dock inte riktigt att Larry Söder har vidgått att man vill införa den här typen av marknadsprissättning på hyrorna.

Larry Söder får gärna reda ut detta så att det blir tydligt: Vill Kristdemokraterna införa den marknadsbaserade hyra som trygghetshyran faktiskt utgör?

Anf. 60 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Socialdemokraterna inte vill sätta press på kommunerna när det gäller kommunala avgifter, för jag fick inget svar över huvud taget kring det. Man rundade den frågan och diskuterade någonting som man tycker är mer intressant att diskutera. Jag hoppas få svar på frågorna i nästa replikskifte vi kan ha, det vill säga: Vill ni sätta press på kommunerna när det gäller avgifter, eller tycker ni att det ska vara high chaparral i de olika kommunerna när det gäller vilka avgifter man får ta ut?

När det gäller hyresrätter kan man konstatera en sak: Det byggs i princip inga hyresrätter i Sverige om inte staten lägger till pengar för det. Varför är det så? Jo, för att sista raden inte fungerar för dem som ska bygga hyresrätterna. De kan inte få in de inkomster som behövs för den kostnad som ligger. Alldeles oavsett vad man tycker betyder det att vi inte får fler hyresrätter i Sverige, vilket skulle behövas på vissa orter i Sverige.

Jag menar att detta är ett problem som vi har, och vi måste lösa det på ett eller annat sätt. Vårt förslag har varit att man faktiskt ska se till att ha fri hyressättning i nyproduktion, vilket jag tycker skulle vara lämpligt. Det är vårt förslag som kristdemokrater. Sedan får man i en regeringskonstellation diskutera olika lösningar och vilket sätt som är bäst, men jag går fram som kristdemokrat, och jag tycker att fri hyresrätt i nyproduktion borde vara det man ska lösa – inte nya bidrag till fastighetsägarna. Så har vi gjort i två mandatperioder, och vi har kontrollerat, och det funkade inte.

Det enda det har lett till är att vi har hyresrätter som står på fel ställen. Det är bättre att marknaden sköter var hyresrätterna ska vara någonstans och ser till att de kan ta ut de avgifter som behövs för att de ska kunna bygga hyresrätter.

Jag har dock insett att Socialdemokraterna inte är intresserade av att bygga hyresrätter, utan de är mer intresserade av att styra vad som ska byggas.

Anf. 61 PATRIK KARLSON (L):

Fru talman! Bostadspolitik är i grunden en frihetsfråga. Det handlar om friheten att kunna flytta till ett jobb, friheten att börja studera, friheten att flytta till kärleken eller lämna en relation som gått sönder samt friheten att bo större när livet växer och mindre när barnen flyttar ut.

När människor inte hittar en bostad som passar deras vardag låser vi inte bara dörren till ett hem, utan vi låser också dörren till livsmöjligheter. Precis detta har alltför länge präglat svensk bostadspolitik: för lite frihet, för lite rörlighet, för lite byggande av det som efterfrågas och i stället för mycket krångel och för långa köer.

Vi vill något annat. Vi vill ha en bostadsmarknad som fungerar för människor och en bostadsmarknad där fler kan äga sitt boende, där det går snabbare att bygga och där reglerna är enkla att förstå. Vi vet att en bostadspolitik som gör människor beroende av kötid, kontakter, föräldrars pengar eller tillfälliga nödlösningar inte är gynnsam vare sig för den lilla människan eller för samhället i stort.

Fru talman! För oss liberaler börjar mycket med det egna hemmet. Det egna hemmet är inte bara en boendeform, utan det innebär ansvar och frihet. Det är därför så viktigt att den här regeringen inte bara har talat om fler småhus utan också börjat agera för att få fram dem. Vi har tidigare tillsatt en egnahemskommissionär med uppdrag att verka för ökat småhusbyggande, vi har en ny egnahemsrörelse och vi anlägger nya trädgårdsstäder. Det är ett tydligt skifte från att prata om denna bostadsbrist till att faktiskt börja bygga politik för att fler ska kunna bo i ett radhus eller en villa.

Det stannar dock inte där. Regeringen har också beslutat om planeringsstimulanser till kommuner för detaljplaner som möjliggör småhusbyggelse. Detta trädde i kraft 2024 och höjdes för ganska exakt ett år sedan från 15 000 till 25 000 kronor per hus. Det är konkret politik för att få fram

mer planlagd mark för småhus, vilket ofta saknas när människor vill bygga, flytta och slå rot.

Regeringen har också gått vidare med att ta fram typgodkända småhus genom att ge Boverket i uppdrag att ta fram förslag på hur detta ska genomföras och dessutom undersöka förutsättningarna för att sådana småhus i vissa fall ska kunna undantas från bygglov. Det är exakt den sortens reformkraft som behövs – med mindre godtycke, mer standardisering som underlättar för människor, kortare processer och lägre kostnader.

Fru talman! Om vi menar allvar med att fler bostäder ska byggas måste vi också mena allvar med att korta ledtiderna. Det räcker inte att bara säga att det ska byggas mer, utan man måste ta bort bromsklossarna och hindren.

Därför är det viktigt att regeringen har drivit fram ett nytt bygglovsregelverk och samtidigt fått nya byggregler på plats. Det innebär bland annat att fler åtgärder blir lovbefriade, att lovplikten blir mer områdesdifferentierad, att större tillbyggnader möjliggörs utan bygglov och att fasadändringar på en- eller tvåbostadshus inte längre kräver bygglov. Det här är inte mindre tekniska justeringar, utan det är en tydlig omläggning mot större frihet för fastighetsägare.

Det är också därför regeringen har gått vidare med lättnader i byggkraven för studentbostäder. När upp till 80 procent av bostäderna i ett projekt kan undantas från tillgänglighetskraven men samtidigt fortfarande vara besejkbare frigör man ytor, pressar kostnader och gör det möjligt att få fram fler studentbostäder där trycket är som störst.

Ett tydligt exempel är studentboendet Nya Holtermanska i centrala Göteborg. Med sina 386 studentlägenheter är det ett av de första större projekten som omfattas av det nya regelverket. I stället för att låsa de nedersta våningsplanen till externa förråd kan de nu användas till bostäder, kaféer och andra funktioner som skapar liv och rörelse i byggnaderna.

Det är precis så vi måste arbeta med bostadspolitiken i det här landet: med mindre stelbent regelkrångel, vilket tillåter innovation och i längden skapar en boendemiljö som blir både attraktivare och mer levande.

Fru talman! Att skapa en fungerande bostadsmarknad handlar inte bara om att bygga nytt, utan det handlar också om att använda det befintliga beståndet bättre. Vi har inte råd att prata om bostadsbrist och samtidigt hålla fast vid en ordning som gör det onödigt svårt att bygga om, ändra användning för och få fram fler bostäder i det som redan står på plats.

Det är just därför regeringen har gett Boverket i uppdrag att föreslå lättnader i byggkraven vid ändring och ombyggnad, och det är därför man har lagt fram förslag om förenklade regler vid ändring av byggnader. Det är också därför kommuner kan få särskilt stöd för detaljplaner som gör det möjligt att omvandla lokaler till bostäder.

För oss liberaler är det avgörande att bostadsmarknaden inte bara fungerar för den som redan är inne på den. En fungerande bostadsmarknad måste fungera även för den som saknar kapital, för barnfamiljen som behöver större, för den som står inför sitt första köp och för den som vill gå från hyrt till ägt.

Därför har regeringen lagt fram ett förslag om hyrköp av bostad, vilket vi kommer att debattera senare i vår. Det gör det möjligt att kombinera boende och ett stegvis inträde i ägandet. Just i dag höjs också bolånetaket, och det skärpta amorteringskravet tas bort, för att sänka trösklarna utan att

göra avkall på ansvarstagandet. Allt detta syftar till en och samma sak, nämligen att ett eget hem ska bli verklighet för betydligt fler.

Ett hem är dock inte bara fyra väggar, utan ett hem ska också ligga i ett område där människor känner sig trygga. Därför har regeringen infört skärpta regler för tryggare bostadsområden. Man har tidigare gjort det möjligt att i fler fall säga upp hyresgäster som har begått brott i lägenheten eller i närområdet, och man går snart fram med ett förslag om att det ska bli lättare att säga upp bostadsrättsinnehavare som begår brott. Det ska också bli lättare att neka en person med brottsligt förflutet att bli medlem i en bostadsrättsförening.

Detta är helt rätt politik. Den som gör livet otryggt för sina grannar ska inte skyddas av systemet. Den som utsätts för hot eller lever i ett bostadsområde som kriminella tagit som gisslan ska däremot skyddas från det.

Fru talman! För oss liberaler är det självklart att den som står längst från bostadsmarknaden inte ska mötas av ännu en stängd dörr. Därför vill vi införa behovsbostäder, vilket är en modell där sociala bostäder förmedlas efter behov. Det skulle komplettera den ordinarie bostadsmarknaden. Den som riskerar hemlöshet, lever i extrem trångboddhet, har vissa medicinska behov eller behöver skydd från våld ska inte lämnas åt ett system som redan har svikit.

Modellen ska inte bli ett parallellt system, utan bostäderna ska blandas in i vanliga, fungerande bostadsområden och kunna finnas insprängda i nya projekt. Utsattheten bekämpas nämligen inte bäst om den samlas på ett ställe, utan den bekämpas bäst genom att människor får en väg in i samhället. Det börjar med en egen dörr att stänga om sig.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag och önskar alla en glad påsk.

Anf. 62 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Ledamöter! Vi står mitt i en klimatkris. Många unga är djupt oroad över de klimatförändringar vi ser i dag, och det är de unga som kommer att leva längst med konsekvenserna. Det handlar om konsekvenser som vi ser redan i dag i form av värmeböljor, översvämningar och livsmedel som blir dyrare på grund av klimatet – kaffe, till exempel. Det kommer även att bli än fler konsekvenser.

Det gäller att vi ser krisen i vitögat och inte lämnar de unga ensamma med känslan av oro. Det gäller också att vi har en plan framåt för hur vi ska minska klimatutsläppen.

En femtedel av Sveriges klimatutsläpp kommer från bygg- och fastighetssektorn. Det är de inhemska utsläppen, och sedan är det också väldigt mycket utsläpp från importerade varor, det vill säga konsumtionsutsläpp. Bygg- och fastighetssektorn spelar med andra ord en nyckelroll i klimatomställningen.

Branschen knuffar också på – läs Fossilfritt Sveriges färdplaner! Där finns många förslag för oss politiker att ta vidare. Läs också debattartiklar från tunga byggbolag! Byggaktörer har gått ut med gemensamma debattartiklar och uppmanat Tidöregeringen att införa skarpa gränsvärden för minskade klimatutsläpp, alltså skarpa klimatkrav. I Danmark finns det ett samarbete som kallas Reduction Roadmap, vilket är en överenskommelse om bindande mål för klimatutsläpp från byggsektorn. I Danmark har bygg-

branschen varit med i och drivit på beslutsfattandet, och det är något vi borde ta efter i Sverige.

Sverige har dessutom goda förutsättningar: Bygg- och fastighetssektorn har teknik och kompetens att genomföra klimatomställningen, och det finns redan i dag pilotprojekt där man har byggt med låga klimatutsläpp och utan betydande extrakostnader. Vi vet alltså redan hur man bygger med ett halverat klimatavtryck.

Sverige har som sagt goda förutsättningar att lyckas minska utsläppen från byggbranschen och dess materialanvändning. En av våra stora basnäringar, skogen, är en nyckel. Vi behöver självklart ha ett hållbart skogsbruk, men valet av trästomme i stället för stomme av betong och stål sänker en byggnads klimatavtryck med 30–50 procent. Träprodukter som får ett långt liv i byggnader har också stor klimatpotential, och det finns dessutom stor potential i att återbruka stommar, stora byggnadsdelar och andra byggprodukter som annars driver på klimatutsläppen. Det behöver byggas upp ett system för cirkulär hantering av byggnadsmaterial.

Varför händer då ingenting? Branschen knuffar på, och det finns pilotprojekt som visar att detta inte är fantasier utan något som faktiskt redan har förverkligats i mindre skala. Varför händer ingenting? Det korta svaret är att det inte finns några direkta ekonomiska incitament för eller regleringar som driver på det här. Det behövs med andra ord en politisk vilja.

Vad gör då Tidöregeringen i det här fallet? Jo, den sitter på händerna. Gränsvärden för klimatutsläpp, alltså klimatkrav, har varit uppe och vänt flera gånger. Det första vi hörde var att Boverket skulle införa gränsvärden tidigast 2025 och senast 2027. Det senaste beskedet från regeringen är 2030. Boverket ska lämna förslag till regeringen om en utökad klimatdeklaration för nya byggnader som ska gälla 2028 och om gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan som ska gälla senast 2030. Men vet ni vad? Det är alldeles för sent.

Att låta detta träda i kraft 2030 innebär fyra förlorade år, särskilt när tekniken och de tekniska förutsättningarna finns redan i dag. Boverket har hållit hearings och lagt fram tre olika förslag. Man har haft mycket dialog, vilket är bra. Det mest ambitiösa förslaget behöver tas vidare och vässas, och det behöver göras nu – inte om fyra år.

Med rätt klimatkrav kan Sverige uppfylla sitt klimatlöfte och leda exporten av hållbar byggteknik. Ambitiösa klimatkrav är inte bara en nödvändighet för att Sverige ska hålla sitt löfte i Parisavtalet. Det stimulerar också teknikutvecklingen för en enorm marknad där Sverige har goda förutsättningar att bli vinnare. Men det behövs som sagt en politisk vilja. Det behövs långsiktiga spelregler som gör det till en konkurrensfördel att ställa om här och nu i stället för att skjuta omställningen på framtiden.

Vi i Miljöpartiet vill se nationella klimatkrav för minskade klimatutsläpp för byggnader i linje med Parisavtalet. De behövs nu, inte om fyra år.

Så kan klimatutsläppen minskas. Så ger vi branschen rätt förutsättningar att ställa om. Så kan bygg- och fastighetssektorns konkurrenskraft stärkas. Så kan vi också skapa jobb i Sverige.

Jag vill yrka bifall till reservation 33 under punkt 18.

Anf. 63 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Sverige har i dag en bostadsmarknad som inte fungerar som den ska. Detta märks i människors vardag. Det vet de unga som inte får sitt första kontrakt. Det vet barnfamiljer som sitter fast i trångboddhet. Det vet också arbetsgivare som inte hittar rätt kompetens eftersom människor inte kan flytta dit där jobben finns.

En bostadsmarknad ska göra det möjligt att ta nästa steg i livet – att flytta hemifrån, att byta bostad när familjen växer eller att tacka ja till ett jobb oavsett var i landet det finns. I dag är det som ett kugghjul som har stannat – varje del påverkar nästa, och inget rör sig framåt. Den som inte kan flytta vidare lämnar ingen plats åt nästa, och den som aldrig kommer in får aldrig chansen att börja.

Centerpartiet vill att systemet ska börja fungera igen. Vi vill förenkla regelverken och korta ledtiderna så att fler bostäder byggs i hela landet, inte bara där trycket redan är som högst. Vi vill skapa bättre villkor för investeringar så att fler vågar bygga. Vi vill ha en hyresmarknad som fungerar, där det är möjligt både att få en bostad och att byta när livet förändras.

När vi bygger mer måste vi också bygga smartare. Vi har möjlighet att förena bostadsbyggande med klimatomställning. Genom att förenkla för klimatsmart byggande i trä och energieffektiva lösningar kan vi både bygga bort bostadsbristen och minska klimatpåverkan. Det handlar inte om att välja mellan tillväxt och hållbarhet, utan det handlar om att klara av båda.

Fru talman! Rörlighet är avgörande inte bara för individen utan för hela Sverige. När människor kan flytta dit där jobben finns stärks både företagen och den lokala utvecklingen. När fler bostäder byggs i hela landet minskar trycket där det i dag är som högst. När människor får möjlighet att forma sitt liv växer tilliten och framtidstron.

Vi behöver också korta de tider som i dag bromsar byggandet. Processerna måste vara både rättssäkra och effektiva. I dag är planprocesserna som ett hinderlopp med överklaganden, detaljplaner och regelkrångel. Det är som att springa framåt men hela tiden fastna i nya snubbeltrådar.

I dag tar det ofta många år att gå från idé till färdig bostad. Därför behöver vi göra systemet mer förutsägbart och mindre tidskrävande, inte genom att tumma på kvaliteten utan genom att ta bort onödiga hinder.

Bostaden ger inte bara tak över huvudet, utan den är nyckeln till så mycket mer. Bostadsfrågan handlar inte bara om bostäder. Den handlar om arbete, tillväxt och människors frihet att forma sitt liv. Den handlar om trygghet och om möjligheten att leva och bo i hela landet.

Vi i Centerpartiet vill bidra till en bostadsmarknad där fler kan komma in, fler kan röra sig vidare och fler kan hitta ett hem som passar deras liv. I grunden handlar det om att få hjulen att snurra igen så att bostadsmarknaden blir en väg framåt och inte ett stopp.

Jag vill yrka bifall till reservation 3. Jag vill också, som tidigare talare, önska glad påsk.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU15

Regelförenkling för företag
föredrogs.

*Regelförenkling
för företag*

Anf. 64 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Det är dags att debattera näringsutskottets betänkande 15 *Regelförenkling för företag*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Ambitionsnivån för regelförenklingsarbetet varierar mellan olika partier, men vi låter ofta ganska samstämmiga. Med tanke på hur det låter när vi gemensamt sitter med en branschorganisation, i diskussionerna i utskottet eller i retoriken i medierna kan man tro att de flesta partier tycker ungefär likadant, alltså att regelkrångel är onödigt och bör minskas samt att vi bör underlätta för företagen.

Det finns naturligtvis inget parti som i år öppet går till val på att öka byråkratin och regelkrånglet. Inget parti säger att man har nya idéer för ytterligare byråkratisering av det svenska näringslivet. Ännu har inga sådana valsloganer kommunicerats, och jag tror inte heller att några kommer att dyka upp.

Det hade onekligen varit anmärkningsvärt om så hade varit fallet, givet att kostnaden för regelbördan för företag enligt Svenskt Näringsliv uppgår till nästan 400 miljarder kronor per år. Att som politiker veta om det och efterfråga mer av samma sak vore rent ut sagt galet. Vi pratar ändå om 400 miljarder som hade kunnat investeras i verksamheten – i nya maskiner, höjda löner, forskning och innovation eller talangrekrytering – eller utgöra riskkapital för andra företag.

Kortfattat är det pengar som hade kunnat stärka svensk konkurrenskraft och skapa arbetstillfällen, tillväxt, välstånd och välfärd. I stället tvingas företagen lägga nästan 400 miljarder på att tolka och följa lagar och regler, hantera tillsynsärenden, sitta fast i tillståndprocesser, ta in dyra konsulter för miljöprövningar, efterleva obegripliga EU-regelverk och så vidare.

Svensk konkurrenskraft och tillväxt hämmas av detta. Vinnarna är de nya, artificiellt skapade yrkesgrupper som jobbar med compliance av olika slag. De skulle aldrig ifrågasätta ett missriktat eller svårbegripligt regelverk, då detta utgör en kassako för alla konsulter i olika verksamheter som inte fanns för 50 år sedan men som i dag utgör en allt större del av tjänstemannasektorn runt om i Sverige.

Nu kanske ni undrar vad denna lilla utsvävning ska landa i. Jag ska försöka att väva ihop det hela.

Jag inledde med att konstatera att politiker man träffar och lyssnar till ofta säger att de håller med om vikten av regelförenklingar och minskad byråkrati. Det betyder dock inte att alla politiker och partier är redo för vad som krävs om vi ska vidta adekvata åtgärder och säkerställa faktiska resultat på området.

Detta hör ihop med min utsvävning om complianceindustrin, eftersom alla de som i dag livnär sig på krånglig och stundvis onödig byråkrati naturligtvis vill låta det förbli så. Hela yrkeskåren har ju tillkommit för att Sverige och svenska företag ska försöka efterleva EU-lagstiftning, för att

myndigheter har vuxit i takt med regelkrånglet, för att företag har slösat pengar på greenwashing och så vidare. I dag har de en egen röst och lobbar hårt för sitt eget existensberättigande.

Om du är en konsult vars roll är att förklara EU-lagstiftning för svenska företag eller svenska politiker vill du ju inte minska EU-lagstiftningen. Om du är lobbyist och har i uppdrag att uppvakta politiker i dessa frågor vill du ju inte bli arbetslös på grund av att hanteringen på området underlättas. När du och dina konsultkompisar uppvaktar politiken kommer du därför till exempel att tala om behovet av mer snarare än mindre EU-reglering på miljöområdet.

Det är en av anledningarna till att politiker säger att de vill minska byråkratin men inte förmår leverera på området. De lyssnar för mycket på dem som lever av byråkratin. Oaktat om det är tjänstemän på myndigheter eller anställda inom statliga bolag, privata bolag, NGO:er, multilaterala organisationer, EU eller någon annan är det i dag en ansenlig mängd människor i Sverige och i vår omvärld som lever på de krångliga regelverk som våra företag tvingas anpassa sig efter och som hämmar deras konkurrenskraft på den globala marknaden.

Den andra anledningen – extra synlig hos oppositionen – till att politiker kan säga att de vill minska regelkrånglet men ändå misslyckas är att de förvisso principiellt förstår problemen med regelkrångel men att de ändå anser att det är motiverat med lite extra regler om saken är god.

Det är väldigt lätt att som miljöpartist eller något annat säga att vi behöver minska byråkratin för svenska företag men samtidigt säga att vi också måste säkerställa att varenda svamp, fågel och ödla och allt annat kan leva i frid. Sedan hamnar företagen i en intressekonflikt mellan kanske 3 000 arbetstillfällen och en eventuell ödla i en vattenpöl, där Miljöpartiet säger att man ska underlätta men samtidigt väljer odlan framför arbetstillfällena.

Det är klart: Där har vi ju kollegorna i byråkratisfären och i konsultsfären som gärna vill ha den typen av intressekonflikter, som gärna vill lägga år på domstolsförhandlingar och som vill att myndigheter och privata bolag ska spendera miljoner på miljöutredningar och utdragna rättsprocesser för att i slutändan landa i att intresset av odlan eller intresset av arbetstillfällena ska väga tyngst. Det, fru talman, är också en anledning till att alla politiker vill minska byråkratin men att få politiker lyckas.

Den tredje anledningen, vill jag hävda, är att många partier från höger till vänster – inte längst till vänster men därifrån – ofta tycker att EU är bra. Historiskt sett har man inte vågat säga att en sak från EU är dålig. I stället har man, inte minst från borgerligt håll, hamnat i ett läge där man, åtminstone fram till nyligen, nästan slentrianmässigt välkomnar allt från EU, oaktat konsekvenserna för svenska företag här hemma.

Man har varit rädd för att säga att just den saken från EU kanske skapar onödig byråkrati, gör det svårare för våra företag eller kostar mer pengar än nödvändigt. Risken har varit att man blir beskylld för att vara EU-skeptiker eller för att vara emot frihandel eller marknadsekonomi. Kanske någon kastar in Putin och Ryssland i diskussionen också när man har riktat adekvat kritik mot hittepå från EU och dess konsekvenser för svenska företag.

Det finns alltså olika anledningar till att politiker från höger till vänster alltid vill minska byråkratin men ibland hämmas utifrån olika skäl till att man inte kan göra det. Men nog med denna exposé, fru talman.

Jag tänker också tala lite snabbt om vad vi har gjort under den här mandatperioden. Vi har hanterat processerna för att underlätta för regelförenkling. Vi har ett nytt förenklingsråd på plats. Vi har ett implementeringsråd på plats. Vi har ett myndighetsöverskridande arbete. Vi har länsstyrelser som arbetar mer aktivt. Vi har statssekreterare som samarbetar mellan departement. Vi har på många sätt och vis skapat förutsättningar för ett systematiskt förenklingsarbete över tid i den svenska statsförvaltningen. Det resultatet kommer vi att behöva utvärdera framöver för att säkerställa att det får önskad effekt.

Vi har tagit oss an några av den hämmande byråkratins kändaste exempel, såsom gårdsförsäljning, danstillstånd, hotelltillstånd, fysiska kvitton och nu snart även matkravet. Detta innebär – det får bli en uppmaning och det sista jag säger – att den som vill kunna servera ett gott glas vin, en härlig drink eller en whisky utan att för den sakens skull vara proffs i köket – som jag – kommer att kunna göra det. Och jag och andra kommer att kunna gå dit och njuta av det utan att det behövs ett kök, en kock eller annat som medför höga kostnader.

Ett steg i taget fortsätter vi att försöka underlätta för det svenska näringslivet och samtidigt begränsa de olika regler och den byråkrati som i dag hämmar det. Vi är inte färdiga, men arbetet är påbörjat.
(Applåder)

Anf. 65 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Tack, Tobias Andersson, för anförandet! Det är alltid väldigt speciellt att lyssna på ledamoten.

Ledamoten nämnde mot slutet hur regeringen har jobbat med förenklingsarbetet. Jag konstaterar att det ändå har skett en del på området. Man har arbetat med regelförenkling, framför allt Förenklingsrådet och Implementeringsrådet.

Jag kan konstatera att Tobias Andersson är ganska nöjd med arbetet, men något som vi har debatterat här tidigare och som jag fortfarande inte har fått svar på är de många konkurser som vi har i Sverige och som tyvärr fortsätter. Vi har hört finansministern säga många gånger att ekonomin kommer att vända, men sedan behöver hon justera prognoserna nedåt, tyvärr, vad gäller arbetslösheten men också tillväxten i Sverige.

Fru talman! Tidöpartierna har haft ganska hög svansföring när det kommer till regelförenklingar och de under som dessa skulle leda till. Jag är inte emot förenklingsarbetet, tvärtom. Jag värnar att vi har ett strömlinjeformat regelverk som är förutsägbart, långsiktigt och robust men som också funkar för det svenska näringslivet. Det som är uppenbart, fru talman, är att regeringens näringspolitik inte har fungerat för det svenska näringslivet. Då hade man inte haft 35 000 konkurser under den här mandatperioden.

Jag vill därför fråga Tobias Andersson: På vilket sätt har regelförenklingsarbetet bidragit till fler företag och fler jobb i Sverige?

Anf. 66 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan och kommentarerna från Daniel Vencu Velasquez Castro. Jag noterar att han tycker att det är speciellt att lyssna på mig. Det påminner mig om mormor, som alltid sa att jag var en speciell pojke när jag växte upp. Men nog om det!

Jag tycker att det är viktiga frågor som lyfts upp, men man bör kanske också kunna navigera lite. Nu pratar vi om regelförenkling. Ledamoten lyckades väva ihop det på slutet.

Att bolag går i konkurs beror inte i första hand på att det finns byråkrati där. Det är snarare så att det startas färre bolag därför att byråkratin och regelkrånglet är omfattande. Man vet inte vart man ska vända sig. Man vet inte hur man ska gå till väga. Man tycker att det är krångligt och överväldigande och avstår från att starta ett bolag. Om ledamoten hade börjat där hade jag hållit med honom.

Är det så att den befintliga regelbördan har hämmat uppkomsten av nya företag? Det tror jag, och så tror jag att det har varit under väldigt lång tid i Sverige. Blivande entreprenörer avstår därför att de tycker att det verkar svårt och krångligt att starta och driva företag.

Att det kommer till en konkurs beror i slutändan på att ekonomin inte går ihop. Det är klart att det kan finnas bolag som har haft utgifter och kostnader för regelkrångel och att detta har bidragit till konkursen, men i slutet av dagen handlar det snarare om att man inte lyckas sälja tillräckligt av den tjänst eller produkt man har eller att man har för höga kostnader i relation till sina intäkter.

Det kan man till exempel ha om man är ett socialdemokratiskt prestigeprojekt som Northvolt, som var upplyft av statliga subventioner och politisk gunst men som sedan, när verkligheten kom i kapp, gick i konkurs. Att socialdemokratiska prestigeprojekt inte håller när de provas på den globala marknaden är inte något som jag tänker ta ansvar för. Det är snarare något som Socialdemokraterna borde ta ansvar för.

Men om det är till någon nytta kan jag tala om för ledamoten att jag naturligtvis är emot konkurser. Det är klart att vi ska hjälpa så många företag som möjligt att överleva.

Anf. 67 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! När vi har debatter om regelförenkling är det viktigt att komma ihåg att det som är svårt för företag framför allt är kostnaderna men också de politiska spelregler som vi i den här kammaren sätter upp.

När det kommer till det svenska näringslivet visade Tobias Andersson precis att han vill plocka ut vilka företag som är bra, som han och Sverigedemokraterna tycker om och som man ska värna. När det kommer till företag som sysslar med till exempel batteriproduktion kanske man inte tycker att de ska överleva, utan man vill snarare försvåra. Det var inte många som missade att Tobias Andersson var väldigt skadeglad när nämnda företag gick i konkurs förra året.

När vi pratar om regelförenklingar, fru talman, förstår jag verkligen inte hur man som politiker, framför allt inte som ordförande i näringsutskottet, inte kan se hur ens uttalanden försvårar investeringar, förutsägbarhet och tron på att politiken faktiskt vill investera i det svenska näringslivet.

Tobias Andersson har gjort det uppenbart för alla att den gröna omställningen inte är något som SD tror på, och det är mycket beklagligt i de här tiderna.

Min fråga, fru talman, handlade inte om *en* konkurs utan om 35 000 konkurser under den här mandatperioden. Och jag fick inte ett enda svar på vilka regelförenklingar som ska göra det enklare att starta företag och göra att fler företag överlever och vilka konkreta reformer under den här mandatperioden Tobias Andersson kan peka på som har skapat fler jobb.

Jag antar att regelförenklingsarbetet syftar till att skapa jobb och tillväxt i Sverige och se till att hela landet kan leva. Men det vi ser är att framför allt i våra lands- och glesbygder har företag gått i konkurs, och det är tyvärr under den här regeringens ledarskap. Man har inte fört en aktiv näringspolitik. Man har snarare försvårat för det svenska näringslivet, och nu står vi här med 35 000 konkurser.

Kan inte Tobias Andersson bara peka ut en regelförändring som har skapat fler jobb i Sverige?

Anf. 68 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Daniel Vencu Velasquez Castro kunde ha lyssnat på mitt anförande i stället för att läsa upp sitt. Han kommer alltid in på detta tema: Vad har man gjort tidigare? Har vi haft en aktiv näringspolitik eller inte? Givet detta skulle man nästan kunna tro att den förra näringsministern Ibrahim Baylan har skrivit anförandet, för han är ju i dag lobbyist för en av de tidigare ägarna i det bolag som Daniel Vencu Velasquez Castro alltid ska komma och dryfta här med mig. Det är nästan som att tidigare näringsministrar får sin röst hörd här i kammaren kopplat till sina egna, privata intressen och till socialdemokraternas ägande och anställningar för att lyfta enskilda bolag.

Näringspolitiken är ju bredare än de prestigeprojekt som Socialdemokraterna har lanserat, där partikollegor har inflytande. Men ärligt talat, fru talman, är jag inte säker på att jag någonsin har hört ledamoten Daniel Vencu Velasquez Castro prata om andra företag än dem med socialdemokratiska kopplingar.

För att vara ärlig och svara på frågan: Det är naturligtvis bekymmersamt att företag har gått i konkurs. Det är inte ju så att det har blivit krångligare eller dyrare att driva företag i dag än vad det var när vi kom till makten. Det är faktiskt så att Socialdemokraterna under sin tid vid makten gjorde absolut ingenting för att minska den byråkrati som vi nu har angripit, vilket jag redogjorde för i talarstolen.

Den främsta framgången Ibrahim Baylan hade på området var att han var ute på en förenklingsresa där han hälsade på företagare runt om i landet och lyssnade på vad de ville. Det var hans framgång.

Sedan dess har vi vidtagit åtgärder på området som över tid minskar den totala kostnaden för att driva företag i Sverige och som över tid skapar förutsättningar för nya företag, för existerande företag att anställa, för mer välstånd och tillväxt med mera. Men det tar tid. Det är synd att vi behövde börja från noll när vi kom till makten, och det är intressant att Socialdemokraterna först i dag bryr sig om regelförenkling.

Anf. 69 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets reservation 4.

Socialdemokraterna är angelägna om att ha regelverk som är begripliga och långsiktiga för näringslivet. I dagens debatt om regelförenklingar ser vi att just den här frågan oftast är djupt populistisk och att stora svängningar skapar en ryckighet som missgynnar näringslivet.

Många företagare vittnar om att tillämpningen av regler varierar beroende på var i landet man bor. Det här skapar ett tillitsproblem för det offentliga, men framför allt är det ett fragmenterat regelverk och ett system som inte gynnar det svenska näringslivet.

Våra samhälleliga mål handlar om folkhälsa, lägre utsläpp och bra arbetsvillkor. Det finns ju partier som inte tycker att det är så viktiga mål, men vi socialdemokrater tycker att det är högst viktiga mål. De måste dock fungera tillsammans med näringslivet, som ska vara konkurrenskraftigt och skapa jobb i Sverige. Därför behövs ett regelverk som kan fungera tillsammans med de här målen.

Det handlar om att säkerställa hög kvalitet i regelgivning och tillämpning men också om god service, korta handläggningstider och ett bemötande som underlättar i stället för att försvåra. Regler måste vara proportionerliga och ändamålsenliga så att den administrativa bördan minskar över tid.

Digitaliseringens möjligheter har vi socialdemokrater lyft många gånger i den här kammaren, fru talman, just för att de behöver utnyttjas bättre för att stärka servicen i förvaltningen och frigöra tid för företagare så att de kan fokusera på att utveckla sina verksamheter.

Små och medelstora företag står dessutom inför stora omställningar, vilket kräver att kompetens kan tillföras och att myndigheter arbetar närmare näringslivet. Ett starkt regelförenklingsarbete är därför avgörande för att skapa ett företagsklimat där fler entreprenörer kan lyckas och bidra till jobb och tillväxt.

Fru talman! Under denna mandatperiod har, som jag nämnde i mitt replikskifte med Tobias Andersson, 35 000 företag gått i konkurs. Det är en oerhört stor förlust för Sverige, och resultatet har varit låg tillväxt och hög arbetslöshet. Gång på gång har finansministern sagt att ekonomin kommer att vända, men varenda gång behöver hon komma tillbaka och justera ned prognoserna.

När det gäller regelförenklingar har regeringen tagit fram ett förenklingsråd och ett implementeringsråd, gett myndigheter i uppdrag att arbeta med regelförenkling, tagit bort danstillstånd och hotelltillstånd och gått vidare med våra förslag om att digitalisera kvittohanteringen för företag. Det är en hel del, fru talman. Men vad har man egentligen gjort för att stävja konkurserna i vårt land?

Vi ska komma ihåg, fru talman, att det är lågkonjunktur och kris inte bara i Sverige utan i hela EU. Men vi presterar sämre än våra EU-kamrater runt om på kontinenten. Och vad har den här regeringen gjort för att stävja konkurserna i vårt land? Det skulle jag vilja ha svar på, fru talman. Vad har man gjort för att fler företag ska kunna anställa? Vi har 100 000 fler arbetslösa. Fyra av fem jobb skapas i småföretag. Men här får man inga svar från regeringspartierna.

Och hur har man möjliggjort fler innovationer? Våra småföretag är höginnovativa och helt avgörande för vår konkurrenskraft. Hur har man

gjort det enklare för dem att ta forskningsresultat till industriell tillämpning? Det första man gjorde var snarare att föreslå nedskärningar på just svenska innovationer.

När det gäller regelförenkling kan man inte bara välja vilka regler man vill fokusera på. Det handlar om att skapa ett regelverk som är robust och förutsägbart och som fungerar för hela det svenska näringslivet.

Jag hävdar att den här regeringen hade kunnat använda statens muskler för att se till att investera i ett robust system för våra företag, men man har inte gjort det. Man har inte skapat ett regelverk som är förutsägbart, långsiktigt och strömlinjeformat.

Vi hörde Tobias Andersson prata här tidigare om EU och den EU-skepsis som man ändå får säga att Sverigedemokraterna har.

Vi är i ett läge där vi gör många förändringar i EU:s regelverk, och vi socialdemokrater har välkomnat regelförenklingsarbetet. Vi har velat ha fortsatt höga ambitioner för vårt klimatarbete på EU-nivå men också för att vi inte ska konkurrera med låga löner och dåliga villkor – något som det svenska näringslivet också efterfrågar. Men vad gör Moderaterna och Kristdemokraterna då? Jo, de röstar med EU-skeptiker och röstar ned EU-kommissionens förslag till ett omnibuspaket som faktiskt hade skapat ett regelverk som var långsiktigt. Man väljer ryckighet framför långsiktighet.

Fru talman! Det här är inte seriöst. Svensk industri har gjort stora investeringar för att bli ledande i klimatomställningen och visar vägen för en konkurrenskraft som bygger på sjysta villkor, ökad självförsörjning och innovation i världsklass. Allt det löper nu risk att skjutas i sank för att Moderaterna och Kristdemokraterna men också Sverigedemokraterna gjorde upp med den absoluta, yttersta extremhögern i Europaparlamentet.

Den här regeringen har inte levererat det den har lovat svenska folket och framför allt svenska småföretagare. Den har misslyckats med sin näringspolitik och inte genomfört regelförenklingar som i grunden bygger konkurrenskraft.

Fru talman! Vi socialdemokrater har föreslagit regelförenklingar, och vi har velat ha långsiktiga spelregler för näringslivet så att vi slipper den här ryckigheten som våra regelverk har lidit av i många år.

Bland annat vill vi korta handläggningstiderna hos våra myndigheter. Vi vill peka ut strategiska myndigheter som får myndighetsinstruktioner om att arbeta med regelförenkling på ett samordnat sätt.

Vi vill ta vara på digitaliseringens möjligheter för att undvika onödig byråkrati.

Och vi gör gärna upp med konservativa partier i EU för att få ett robust regelverk på plats som både stärker vår gemensamma konkurrenskraft och når våra mål om lägre utsläpp och hög tillväxt.

Vi vill korta betaltiderna för företag. Här måste jag säga att jag är ganska besviken på att regeringen förhalar den processen i EU. Det förhandlas just nu, så ledamöterna kanske kan höra av sig till regeringens företrädare och be dem att i stället skynda på den processen. Detta är nämligen skadligt för våra småföretag.

Vi vill att fler testbäddar ska starta i Sverige som också små och medelstora företag kan få tillgång till. Det behöver bli billigare att testa innovationer i Sverige.

Fru talman! Vi socialdemokrater har en plan för hur vi ska stärka Sveriges näringsliv efter valet. Ett robust och förutsägbart regelverk är avgör-

ande för att få igång industrin och accelerera in i 30-talet med nya innovationer som stärker vår konkurrenskraft. Vi ska bygga vår konkurrenskraft på ett fossilfritt samhälle som i hög grad är självförsörjande och konkurrerar genom att genomföra klimatomställningen.

Vi kommer att göra upp med den här regeringens politik, som gjort oss mer beroende av fossila bränslen och snarare gynnat näringslivet i Saudiarabien än det i Sverige.

Svensk industri och svenskt näringsliv förtjänar politiker som vill värna det svenska och det fossilfria. Det är det som bygger svensk konkurrenskraft.

(Applåder)

Anf. 70 ANNA AF SILLÉN (M):

Fru talman! Vi lever i en tid av ökad oro i vår omvärld. Kriget i vårt närområde, växande geopolitiska spänningar och en mer osäker global ekonomi påverkar också vårt land. I ett sådant läge blir en sak allt tydligare: Sverige måste vara starkt, och ett starkt Sverige börjar med starka företag – företag som skapar jobb, innovation och tillväxt, men också företag som är en bärande del av vår beredskap, vår välfärd och vår motståndskraft.

När omvärlden skakar måste Sverige stå stadigt, och då måste våra företag ha rätt förutsättningar. Därför är det viktigare än någonsin att det är enkelt, tryggt och lönsamt att vara företagare i Sverige.

Fru talman! Vi vet samtidigt att verkligheten inte alltid ser ut så i dag. Företag möter i alltför stor utsträckning krångliga regler, långa handläggningstider och myndighetskontakter som inte går i takt med verkligheten och företagets förutsättningar. Det är problem som påverkar konkurrenskraften men också viljan att investera och växa.

Därför arbetar regeringen brett för att stärka svensk företagsamhet och montera ned onödiga hinder för tillväxt. Den återskapar ett robust energisystem, bekämpar den kriminalitet som slår mot företag och trygghet, stabiliserar ekonomin för att skapa bättre villkor för investeringar och arbetar aktivt för att maximera Sveriges handelsmöjligheter i en osäker värld.

Regelförenkling är ytterligare en central del i att stärka det svenska företagsklimatet. Under mandatperioden har vi fått på plats en tydlig struktur för förenklingspolitiken som omfattar ett brett batteri av åtgärder.

Till att börja med har regeringen en tydligt uttalad målsättning att minska regelbördan, korta handläggningstider, förbättra myndigheternas service och öka digitaliseringen. Tillväxtverket har fått i uppdrag att ta fram ett mer träffsäkert mått på företagets regelkostnader. Statskontoret följer upp kvaliteten i konsekvensutredningar. Förenklingsrådet samlar in konkreta förslag från näringslivet på regler som bör slopas eller justeras. Implementeringsrådet arbetar för att motverka överimplementering av EU-direktiv.

Vidare pågår samtidigt reformer för att göra tillståndprocesser snabbare och mer förutsebara, något som är avgörande för investeringar och utveckling. Så sent som i förra veckan tillsatte regeringen en utredning för att stärka kommunernas företagsperspektiv i ärendehantering.

Till detta kan läggas ett antal enskilda åtgärder som slopat krav på papperskvitton och förenklade 3:12-regler.

När regelkrånglet minskar för företagen ökar också friheten för oss alla. Gårdsförsäljning, slopat matkrav, slopat danstillstånd med mera gör allas vår vardag roligare.

Fru talman! Mot denna bakgrund behandlar vi i dag flera motionsförslag. Många av dem är i grunden bra. De pekar på verkliga problem och viktiga behov. Dock handlar de i stor utsträckning om sådant som regeringen redan arbetar med, som redan är beslutat och som nu genomförs. Därför är utskottets linje tydlig: Vi ska inte fatta nya beslut om sådant som redan pågår. Nu handlar det i första hand om genomförande, om att få verkstad.

Här blir skillnaden mellan de politiska alternativen väldigt tydlig.

Tidöpartierna tar ansvar för helheten, och tillsammans har vi förmågan att göra verklighet av vår politik. Det märks i arbetet för ett leveranssäkert energisystem, det skapar trygghet såväl i landet som längs gränserna och det underlättar människors hushållsekonomi.

Vi förenklar också på riktigt. De strukturer som kommit på plats under mandatperioden är den typ av helhetsgrepp som har förutsättningar att långsiktigt minska onödigt regelbörda och stärka en mer företagsvänlig kultur inom myndigheter och verk.

Oppositionen däremot presenterar ett antal motstridiga förslag och kan inte enas om en väg framåt för de svenska företagen. Det blir många idéer, men det blir ingen riktning. I vissa fall blir det inte ens en idé. I Socialdemokraternas och Vänsterpartiets budgetar lyser regelförenklingen med sin frånvaro. En rödgrön enighet kring hur det svenska företagsklimatet ska stärkas och hur regelbördan ska minska kommer alltså även i dag att utebli.

Fru talman! Moderaterna kommer alltid att stå på företagets sida. Vi vet att varje regel som kan tas bort gör skillnad, att varje dag som kortas i en process spelar roll och att trygghet och förutsägbarhet är avgörande för att våga investera.

Svensk företaganda är stark, och nu är det politikens ansvar att ytterligare öka takten i det påbörjade regelförenklingsarbetet. Mindre krångel, snabbare besked och bättre villkor är vägen framåt. Så gör vi det tryggt, enkelt och lönsamt att vara företagare i vårt land, och så vi bygger ett starkare Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 71 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna af Sillén för anförandet.

Jag tänkte fråga Anna af Sillén lite angående det som jag tog upp i mitt anförande, nämligen våra regelverk på EU-nivå.

Vi socialdemokrater kommer att följa Implementeringsrådets arbete väldigt noga. Vi tycker också att det är bra att Sverige tar tag i att ha en implementering som fungerar för det svenska näringslivet. Det är vi helt eniga om.

Jag har dock några funderingar kring EU:s regelverk. Som vi hörde i Sverigedemokraternas anförande finns det en EU-skepsis inom Tidösamarbetet som jag verkligen tror missgynnar det svenska näringslivet. Eller jag ska snarare säga så här, fru talman: Jag är helt övertygad om att den missgynnar det svenska näringslivet.

Vi vet att vi behöver ha långsiktiga spelregler och strömlinjeformade regelverk. Vi behöver skapa ett robust regelverk just för att industrin ska kunna ställa om och växa sig konkurrenskraftig.

Döm då om min förvåning, fru talman, när en svensk moderat som huvudförhandlare för EPP-gruppen väljer att gå ihop med den yttersta extremhögern i Europaparlamentet och rösta ned kommissionens förslag till ett omnibuspaket som hade gett just detta. Det var ett paket som hade sagt till alla EU-skeptiker: Vi bryr oss inte om er. Vi måste investera i vår industri. Vi måste skapa ett regelverk som är långsiktigt och robust, där det inte hänger på mandatperioder huruvida regelverket fungerar för företagen eller inte och där vi kan komma överens om att fokusera på europeisk och svensk konkurrenskraft.

Jag skulle vilja fråga Anna af Sillén: Varför valde Moderaterna att gå ihop med den yttersta extremhögern och rösta ned kommissionens välavvägda förslag till regelverk?

Anf. 72 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag ser fram emot möjligheten att få en ordväxling med ledamoten Vencu Velasquez Castro om just långsiktighet, stabilitet och tydlighet.

Moderaternas arbete i Europaparlamentet har varit intensivt när det gäller omnibuspaketen och för att minska regelbördan för företag i Europa och såklart även för svenska företag. Det är kanske det enda i sitt slag när det gäller att verkligen fokusera på verkningfulla åtgärder för att minska regelbördan.

I tillägg till det ser vi en helt ny växel från den svenska regeringen i fråga om EU och samarbetet där. Man är mycket mer framåtblickande och tidig när det gäller olika frågor som kommer att komma upp och har aktivt skickat skrivelser till kommissionen om viktiga förenklingsåtgärder. Det finns 60 förslag från Sverige om hur Europaparlamentet kan minska regelbördan.

EU-samarbetet är viktigt. I dessa tider är det en självklar moderat hållning att värna det europeiska samarbetet. Men vi väljer också att vara aktiva i det samarbetet, på ett sätt som ingen svensk regering har varit tidigare.

Fru talman! Stabilitet och tydlighet är, precis som ledamoten säger, oerhört viktigt för det svenska näringslivet. Låt mig understryka den fundamentala skillnaden mellan regeringen och oppositionen i Sverige i dag. Det är Tidöpartierna som tillsammans levererar långsiktighet och stabilitet, medan Socialdemokraterna inte lyckas samla partierna på vänsterkanten runt den tydlighet, långsiktighet och verkstad som faktiskt krävs för att stärka svenskt näringsliv.

Anf. 73 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Jag står här som riksdagsledamot för Socialdemokraterna och kan konstatera att det på Tidösidan finns ett ganska stort EU-skeptiskt parti, och här står Anna af Sillén och lovordar EU. Det kommer att bli väldigt intressant att följa hur det samarbetet ska fortsätta.

Jag förstår inte riktigt varför jag inte får svar på varför Moderaterna valde att gå ihop med den yttersta extremhögern i Europaparlamentet när man själva har varit ute och sagt att det behövs långsiktighet i regelverken

och att det måste vara förutsägbart och fungera för företagen och för den svenska industrin.

Fru talman! Moderaterna har kanske inte tagit del av den kritik som har kommit från svenska företag som Volvo, H & M, Tetra Pak och Vattenfall. Jag blev ju anklagad för att inte nämna några andra företag än Northvolt. Här är några företag som har varit väldigt kritiska till Moderaternas omsvängning.

Vad svarar Moderaterna till den svenska industrin, där det pågår varsel i flera branscher? 100 000 fler svenskar har blivit arbetslösa under den här perioden. Och då försvårar Moderaterna för industrin i Sverige.

Jag fick inget svar när det gäller Moderaternas svar till den svenska industrin och inte heller på varför man valde att gå ihop med den yttersta extremhögern i Europaparlamentet.

Vi socialdemokrater har gång på gång – alltid – sökt dialog, långsiktighet och breda överenskommelser. Vi lever i en tid då svenska jobb går förlorade och svensk tillväxt är låg. Vi har inte tid med sådant här käbbel. Vi måste få igång den svenska industrin. Kan Anna af Sillén säga till den svenska industrin varför hon inte vill komma överens med oss för att stärka den svenska konkurrenskraften?

(Applåder)

Anf. 74 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! I dag, den 1 april, drar ledamoten Vencu Velasquez Castros eventuella samarbetspartier aprilskämt om oförmågan att samarbeta på vänstersidan. I dag har också Tidöpartierna, med statsminister Ulf Kristersson i spetsen, levererat ännu ett styrkebesked när det gäller samarbete och förmåga att driva politik som är bra för Sverige.

Svenska folket vet nu att man den 13 september kan välja en majoritetsregering som har ett känt politiskt program med en tydlig ambition att stärka det svenska näringslivets förutsättningar. Det är något som regeringen redan gör. Den fortsätter på en inslagen linje med att arbeta aktivt för fler frihandelsavtal för de svenska bolagen och har tagit fram en handels- och investeringsstrategi där småföretag nämns för första gången.

Vi har även satt igång arbeten för att korta ned tillståndprocesserna. Det kommer snart förslag från regeringen till riksdagens bord om detta. Det har den svenska industrin efterfrågat länge, och det kommer att göra skillnad i den gröna omställningen och i arbetet med att stärka svensk tillväxt och svensk ekonomi.

Det är alltså med tillförsikt, ledamoten Vencu Velasquez Castro, som jag ser på det samarbete som ni mycket riktigt konstaterade ska fortsätta – för Sveriges bästa.

Anf. 75 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Vi debatterar NU15 *Regelförenkling för företag*.

Onödigt krångel och dubbelarbete på grund av regler och administration ska givetvis undvikas. De ska gärna tas bort om de är i vägen. Men när jag besöker företag är det faktiskt ganska många som säger att det är rätt bra att vara företagare i Sverige. Den bilden finns också där ute.

Givetvis borde digitaliseringen göra så att administrationen minskar. Men ibland känns det som att den ökar ju mer digitala hjälpmedel det finns att få.

Jag har märkt att den gröna industriomställningen ställer nya och betydande krav på många kommuner och regioner, inte minst i de delar av landet där de stora industriinvesteringarna sker eller planeras. Det är där man märker anhopningen, och det är där som myndigheterna, regionerna och kommunerna skulle behöva stöd.

Den snabba utvecklingen innebär ofta att lokalsamhällena behöver hantera en kraftig befolkningstillväxt och ett ökat behov av bostäder, infrastruktur och kommunal service på kort tid. Det är därför jag säger att staten behöver ta ett samlat och proaktivt ansvar för att i större utsträckning stödja de kommunerna, regionerna och myndigheterna i arbetet med att möjliggöra den gröna omställningen.

Vänsterpartiet anser att effektiva och förutsägbara tillståndprocesser är avgörande för att investeringar som bidrar till klimatomställningen ska kunna genomföras i den takt som behövs och som efterfrågas.

Jag tänker inte bli långrandig, eftersom jag inte ens hade tänkt vara med i debatten. Jag yrkar bifall till reservation 2, som vi har lagt fram tillsammans med Miljöpartiet. Där lyfter vi upp viktiga pusselbitar som skulle kunna underlätta och snabba på tillståndprocesser. Vi står givetvis bakom vår andra reservation också, som vi har lagt fram tillsammans med Socialdemokraterna. Men vi yrkar bifall enbart till reservation 2.

Herr talman! Det jag säger är att staten måste kliva fram när det gäller att stödja kommuner, regioner och myndigheter i arbetet. Men regionerna som bidrar med naturresurser måste även få mer tillbaka ekonomiskt. Annars kommer vi inte att lyckas. Annars är risken uppenbar att vi misslyckas med den gröna omställningen.

Anf. 76 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! De svenska företagen lägger varje år tiotals miljarder kronor på att följa regler, rapportera uppgifter och hantera administration. Enbart de administrativa kostnaderna för företagen uppskattas till cirka 400 miljarder kronor per år. Det motsvarar en betydande del av Sveriges ekonomi. Det är resurser som i stället kan användas till investeringar, innovation och nya jobb.

När man hör dessa siffror blir det uppenbart varför regelförenklingar inte är en teknisk fråga i marginalen utan en avgörande fråga för Sveriges konkurrenskraft och tillväxt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

När vi tar del av analyser från bland annat Tillväxtverket och Regelrådet framträder en tydlig bild. Företagen upplever att regelbördan är omfattande. Särskilt små och medelstora företag drabbas hårt. Alltför ofta brister kvaliteten i konsekvensutredningarna när nya regler tas fram.

Detta är allvarligt. För varje regel som införs utan tillräcklig analys riskerar vi att skapa kostnader som hämmar företagandet under lång tid. Samtidigt vet vi att många regler har goda syften. De ska skydda människor, miljö och samhällsekonomi. Men när regelverken blir för komplexa riskerar de att motverka sitt eget syfte.

Herr talman! En småföretagare i Gävleborg uttryckte det så här: Jag startade företag för att bygga något, inte för att fylla i blanketter.

Det är en verklighetsbild som den här regeringen tar på största allvar. Det fanns en tid då regel lades till regel, utan hänsyn till konsekvenserna.

Det är den utvecklingen vi nu tar itu med, herr talman, för bakom varje regel finns en företagare som ska tolka den, följa den och också bära kostnaden för den.

Herr talman! Vi kristdemokrater är eniga om en viktig princip: Regler ska vara förutsägbara, ändamålsenliga, proportionerliga och begripliga. Det vi nu säger tydligt är att onödiga regler ska bort. Varje regel som inte tillför värde riskerar att bli ett hinder för jobb och tillväxt. En viktig princip för oss kristdemokrater är ”en regel in, två regler ut”.

Vi kristdemokrater har därför intensifierat arbetet med regelförenkling. Vi har infört ett nytt system för konsekvensutredningar, där effekterna för företag ska analyseras tidigare och noggrannare. Vi har inrättat Förenklingsrådet, som inhämtar betydelsefulla förslag direkt från företag. Vi har inrättat Implementeringsrådet, som bistår regeringen i arbetet med genomförande av EU-rättsakter som kan få konsekvenser för företag i Sverige. Vi driver också på för att myndigheter ska arbeta mer samordnat, med bra service och processer gentemot företag, ökad digitalisering och bättre datadelning. Målet är tydligt: Företag ska lämna *en* uppgift *en* gång till *ett* ställe.

Herr talman! Ett område som förtjänar särskild uppmärksamhet är EU-lagstiftningen. En stor del av regelbördan kommer därifrån. I augusti 2025 överlämnade regeringen 63 konkreta förslag på regelförenklingar till kommissionen som ett svenskt bidrag till det pågående förenklingsarbetet på EU-nivå. Vi driver en tydlig linje: EU-regler ska genomföras på miniminivå om det inte finns starka skäl att göra mer. Vi ska inte försätta svenska företag i ett sämre konkurrensläge genom att lägga på ytterligare krav.

Herr talman! Låt mig också lyfta kommunernas roll i regelförenklingsarbetet. Regeringen har nu fattat beslut om att utreda hur företagsperspektivet kan stärkas i kommunernas ärendehandläggning, och Statskontoret har fått i uppdrag att kartlägga skillnader i kommunernas arbetssätt i vissa tillståndsärenden.

I min hemkommun Gävle, med Kristdemokraterna i ledning, har vi i dagarna beslutat om ett servicelöfte till näringslivet och en serviceguide till kommunkoncernens medarbetare, och nu påbörjar vi ett arbete. Servicen ska vara professionell, snabb och tydlig och bygga på dialog. Vi ska ha ett lösningsorienterat arbetssätt och respekt för företagens tid och behov med en enkel väg in. Detta ligger helt i linje med regeringens målinriktade arbete och med insikten om hur avgörande det är att möta företagen där de är och skapa förutsättningar för företagen att växa och utvecklas.

Detta är viktigt för alla kommuner i Sverige, herr talman. Näringslivets regelnämnd har också under lång tid visat att skillnaderna mellan kommunerna är stora i handläggningstider, avgifter och tillämpning. Många gånger är dessa skillnader svåra att motivera. Kommunerna är ofta den första och viktigaste kontakt företagen har med det offentliga. De beslut som fattas där kan vara helt avgörande för om en investering blir av eller inte.

Därför behöver hela myndighetskedjan hänga ihop. Kommunerna bör få en tydligare roll i förenklingsarbetet, och deras ansvar för service och rådgivning gentemot företag behöver stärkas. En mer enhetlig, effektiv och förutsägbar tillämpning gynnar inte bara företagen utan också kommunerna själva.

Låt oss vara ärliga, herr talman. Allt som behöver göras är inte gjort. Det är därför detta arbete måste fortsätta, med uthållighet och tydligt

fokus. När systemen blir för krångliga uppstår inte bara irritation utan också ineffektivitet och slöseri. Det har vi helt enkelt inte råd med. Företagare är inte ett problem som ska kontrolleras. De är människor som tar risker, skapar jobb och bygger vårt gemensamma välbefinnande. Därför ska staten och det offentliga vara en möjliggörare, inte ett hinder.

Herr talman! Sverige behöver fler företag som växer, inte fler regler som bromsar. Vi behöver fler idéer som blir verklighet, inte fler processer som stoppar dem. Det är därför vi har stort fokus på regelförenkling för företag. Och det är därför vi kommer att fortsätta detta arbete med full kraft.

Med det, herr talman, vill jag återigen yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 77 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Vi lever i en regelbaserad ordning, brukar vi säga. Vi har regler som vi följer. Vi tar en nummerlapp, ställer oss ordentligt i liftkö och så vidare.

Men när vi tittar ut över världen ser vi nu att den regelbaserade ordningen är starkt hotad. Vi har en sönderfallande världshandelsorganisation. De starka länderna hävdar den starkes rätt i stället för att värna ett rättvist och välfungerande handelssystem.

Jag kommer att tänka på ett ganska känt motto som man brukar tillskriva Albert Einstein. Jag tror att det är fel. Hur som helst lyder det: En modell ska vara så enkel som möjligt, men inte enklare.

Låt oss dissekera detta uttryck. Det har två delar. ”Så enkel som möjligt” är en uppmaning till tydlighet och till att skala bort allt oväsentligt. Jag tror att vi alla kan enas om att det är klokt. Sedan har vi den andra delen: ”men inte enklare”. Det här är varningen och den kritiska motvikten. Om man förenklar för mycket tappar man kopplingen till verkligheten. Modellen blir då felaktig och därmed värdelös eller rent av skadlig.

Det är precis det här som är populismens fälla. På världsscenen är Donald Trumps och USA:s agerande det tydligaste exemplet. Vi ser detta även på hemmaplan. Många populistiska budskap bygger på modeller som är alltför enkla. De erbjuder enkla och drastiska lösningar på komplexa samhällsproblem, till exempel kriminalitet, integration och klimatförändringar, genom att medvetet ignorera problemens mångfasetterade natur.

Ett exempel skulle kunna vara: Sänk priset vid pump! Det är ett väldigt enkelt och slagfärdigt budskap, men i kölvattnet finns oerhört många problem. Vi gör oss beroende av bränsle från en skurkstat. Vi låser in oss i ett system där vi får högre och högre priser med tiden. När världshandeln krackelerar och det blir konflikt i världen stiger priserna. Det är alltså en alltför enkel lösning. I stället skulle vi kunna satsa långsiktigt på egen inhemsk produktion och göra oss mindre beroende.

Herr talman! Utmaningen för oss politiker är att finna balanspunkten – så enkel som möjligt, men inte enklare. Som flera har varit inne på här i talarstolen har regler många gånger en kostnad som vida överstiger nyttan. 400 miljarder är en siffra som har nämnts. Det är pengar som årligt talat kastas i sjön. Detta skulle vi i Sverige kunna göra mycket bättre.

Jag skulle vilja nämna tre saker som verkligen stärker tillväxten i vårt land. Det första är satsningar på forskning, utveckling och innovation. Det andra är att man täpper till kompetensgapet – Sverige måste hänga med

och ligga i spetsen för utvecklingen. Det tredje är ämnet för dagens debatt, nämligen minskning av regelkrånglet. Kan vi sikta på de tre delarna är jag rätt säker på att vi i Sverige kommer att få väldigt god tillväxt.

Att motverka regelkrångel har varit centralt för Centerpartiet ända sedan vi bildades för 113 år sedan.

En bonde visste redan från början att det var mindre produktivt att fylla i blanketter än att kupa jorden runt potatisen. Även i dag märker vi i motionsbetänkandet att hälften av reservationerna kommer från Centerpartiet. Det är en fråga som är oerhört viktig för oss i C.

Herr talman! Vart ska vi rikta vårt strålkastarljus? Jag skulle säga att vi först och främst ska rikta det mot Europeiska unionen. Så som världen nu har utvecklat sig behöver vi två saker: Vi behöver ett starkt Sverige i ett starkt EU.

Sverige exporterar 52 procent av sin bnp, och 75 procent av exporten går till Europeiska unionen. Totalt sett är vår inre marknad i Sverige och EU 87 procent. Vi måste självklart rikta vårt strålkastarljus mot EU.

Jag vill lyfta fram ett par saker. Vi behöver se ett starkare EU med en ökad harmonisering av regler i EU så att vi kan få större konkurrenskraft mot USA och andra stora ekonomier. Vi behöver jobba med att den svenska implementeringen av EU-regler måste ske på miniminivå så att vi inte gör onödigt mycket. Vi behöver också öppna den inre marknaden i EU ytterligare – framför allt för tjänstesektorn. I motionsbetänkandet lyfter vi även fram fler förslag som vi på hemmaplan kan fokusera på.

Herr talman! Vi vill se en tydlig väg in för företag i det offentliga Sverige. Vi föreslår en så kallad one-stop shop. Särskilt mindre företag har problem med att det är så svårt att rikta sig mot olika myndigheter och förstå hur allting fungerar. Tänk om vi i Sverige i stället kunde erbjuda en one-stop shop mot det offentliga Sverige – det är ett av våra förslag.

Vi vill även ge ett permanent regelförenklingsuppdrag till myndigheterna i deras instruktioner. Vi vill att vi i Sverige ska kunna prova någonting som kallas för regulatoriska sandlådor. Man kan ge ett ökat utrymme från myndigheternas sida till företag att kunna tänja lite på nuvarande regelverk för att pröva nya idéer så att vi inte blir så rigida i våra innovationsprocesser.

Vi vill se en ökad proportionalitet i regelverk och myndighetsutövning så att små företag inte drabbas av en oproportionerligt stor administrativ börda.

Herr talman! Vi vill också automatisera tillståndsprocesser med inspiration från Skatteverkets förenklade förfarande med deklarationer. Vi vill med digitaliseringens och AI:s möjligheter göra det mycket lättare i våra tillståndsprocesser.

Herr talman! Nu när regeringen har tillsatt implementeringsråd och förenklingsråd parallellt med regelråd föreslår vi slutligen att vi kan förenkla och slå ihop alla dessa tre till ett råd som får ett helhetsansvar över regelförenklingsdjungeln och också ett djupare mandat.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till vår reservation nummer 1.

Anf. 78 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Den här mandatperioden har mitt parti Liberalerna och regeringen gjort det lättare att vara företagare i Sverige. Regeringens ambi-

tion har varit att minska regelbördan. Vi rör oss långsamt framåt, får erkännas.

De regler vi har behöver vara välmotiverade, gärna vara få och vara enkla att både förstå och efterleva. När de inte är detta undergräver det människors vilja att följa reglerna, vilket gör det mycket svårare att driva företag.

Det är mycket som kan bli bättre vad gäller just möjligheten att driva företag i Sverige, även om jag instämmer med tidigare talare från Vänsterpartiet i att Sverige är ett bra land att vara företagare i. Det gäller ur ett globalt såväl som ur ett europeiskt perspektiv.

Ibland ser vi tyvärr hur det offentliga står i vägen för det privata. Det kan röra sig om myndighetsutövning som upplevs som att den mer stjälper än hjälper företag. Men det kan också gälla sådant som orimligt långa handläggningstider och tillståndprocesser som drar ut på tiden.

Vi har också under flera år sett att företagens kostnader just till följd av regler har ökat med flera miljarder. Det är inte rimligt. Det understryker också behovet av de förenklingar som regeringen har gått fram med och som föreslås även framöver.

Regelbördan och de administrativa kostnaderna behöver minska för att företag och entreprenörer ska kunna fokusera på det som de är duktiga på, det vill säga att driva sitt företag, och inte på att fylla i blanketter.

Några exempel på vad regeringen har gjort är, som har nämnts här tidigare, att ett förenklingsråd har inrättats, att kravet på hotelltillstånd har tagits bort och att kravet på att bevara kvitton och annan räkenskapsinformation i pappersform har avskaffats.

Det senaste exemplet i raden var beslutet om att avskaffa matkravet för restauranger. Det öppnar upp för exempelvis vinbarer och cocktailbarer att kunna göra det som de är duktiga på utan att pliktskyldigast behöva servera mat.

Det här är några viktiga steg i rätt riktning, men det är klart att det finns mycket kvar att göra. Ska vi ha ett framåtlutat Sverige med innovation och konkurrenskraft måste vi förändra svensk byråkrati och regelbörda.

Det måste bli både enklare och billigare att driva företag i Sverige. Det tål att understrykas att det är näringslivet som lägger grunden för den välfärd vi har i Sverige.

Vi behöver underlätta så att vi får fler företag och fler expansiva företag. Det är inte bra bara för den svenska ekonomin och arbetsmarknaden, utan det är bra för hela samhället.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i näringsutskottets betänkande.

Anf. 79 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! Många av Sveriges företag driver i dag ett aktivt hållbarhetsarbete som minskar klimatutsläppen samtidigt som det öppnar för nya innovationer, affärsutveckling, nya jobb och nya företag. Dessa företag är förebilder, för andra att ta efter. Att fortsätta i gamla hjulspår kommer inte att ta oss framåt. Omställningen öppnar i stället upp för en ny, ljusare framtid.

Regeringens nya accelerationskontor har i en rapport visat på de samhällsekonomiska konsekvenserna av uteblivna industriinvesteringar kopplade till den gröna omställningen. Rapporten visar att samhället stagnerar

när investeringar uteblir och omställningen stannar av. Vi har väldigt mycket att vinna på omställningen.

Men den gröna omställningen ställer nya och stora krav på många kommuner och regioner, inte minst i de delar av landet där stora industriinvesteringar genomförs eller planeras. Den snabba utvecklingen innebär ofta att lokalsamhällen behöver hantera en kraftig befolkningstillväxt och ett ökat behov av bostäder, infrastruktur och kommunal service på kort tid.

Staten behöver därför i större utsträckning ta ett samlat och aktivt ansvar för att stötta kommuner och regioner i arbetet med att möjliggöra den gröna omställningen. Det kan handla om att stötta bostadsbyggande, ny infrastruktur, kompetensförsörjning, elnätsutbyggnad eller kommunikationsvägar. När man lyssnar på kommunerna hör man att det finns flera knäckfrågor som bara politiken kan lösa. Det gäller även näringslivet.

Det man önskar sig är långsiktighet och tydlighet. Det brukar alltid toppa listan. Regelförenklingar, som vi diskuterar i dag, brukar vara en ytterligare faktor som också lyfts fram i de här sammanhangen.

Här kan vi se att effektiva och förutsebara tillståndprocesser är avgörande förutsättningar för att investeringar som bidrar till klimatomställningen ska kunna genomföras i den takt som krävs.

Långa och osäkra prövningsprocesser kan fördröja viktiga investeringar och skapa osäkerhet för företag och investerare. Det är därför väldigt viktigt att tillståndprocesserna utvecklas. De behöver bli mer samordnade och transparenta och gå snabbare utan att vi samtidigt tummar på säkerhet och hållbarhet eller miljö.

En viktig del är att en sökande redan i ett tidigt skede ska få tydlig information om vilka krav som gäller för att en ansökan ska kunna godkännas. Det behöver finnas tydliga ramar för vad själva ansökan behöver innehålla.

Vi anser också att samarbetet mellan berörda myndigheter och sakägare behöver stärkas, och det är viktigt att berörda kommer in tidigt i processerna för att tillståndprocesser ska gå fort.

Vi behöver införa tydligare tidsramar för handläggningen av tillståndsärenden. Vi anser att maxtider bör användas i vissa fall, där det regleras hur lång tid en myndighet får på sig för att handlägga ett ärende. När maxtider införs kan myndigheter behöva stärkt stöd för resurser och kompetens för att klara av de nya maxkraven. Vi anser också att myndigheternas resurser för miljöprövning ska kunna användas mer flexibelt.

Klimatfrågan är akut, och våra klimatutsläpp behöver minska snabbt. För att hantera ojämn arbetsbelastning och säkerställa en mer likvärdig och effektiv handläggning i hela landet vill Miljöpartiet införa en klimatstyrka. En klimatstyrka innebär att en särskild handläggarpool med specialkompetens kan sättas in för att bistå länsstyrelser och andra berörda myndigheter i prövningen av verksamheter som i hög grad bidrar till att Sverige ska kunna nå sina klimatmål.

Detta är en bukett av förslag från Miljöpartiet för att underlätta och förenkla för företag så att de når snabbare resultat.

Som tidigare nämnts anser vi att man behöver stärka förutsättningarna för innovationer och affärsutveckling och för att gå från idé till pilotprojekt till etablerad företagsverksamhet. Detta behövs för att säkerställa en grön omställning av industrier och hela branscher.

Omställningen till en mer cirkulär ekonomi är en central del i arbetet för att minska klimatpåverkan och att kunna hushålla bättre med jordens resurser. Dessutom gör den oss mer robusta i det osäkra världsläget. För att denna omställning ska kunna äga rum krävs nya affärsmodeller, tekniska lösningar och finansieringsformer.

Samtidigt är många av dagens regelverk inte utformade med cirkularitet som utgångspunkt. I vissa fall finns det regler som kan motverka användningen av återvunna material eller försvåra utvecklingen av nya cirkulära affärsmodeller.

Här tror vi att så kallade regulatoriska sandlådor kan vara ett viktigt verktyg. Genom tydliga avgränsningar kan företag och andra aktörer få möjlighet att under kontrollerade former prova innovativa lösningar som annars kan hindras av befintliga regelverk.

Ett sådant arbetssätt kan bidra till att identifiera vilka regler som utgör hinder för cirkulära lösningar och samtidigt skapa underlag för hur regelverk kan utvecklas för att bättre stötta den cirkulära ekonomin utan att göra avkall på miljö- och klimatkraven.

Miljöpartiet skulle därför vilja ge i uppdrag att ta fram en struktur för regulatoriska sandlådor med särskilt fokus på att främja utvecklingen av innovativa cirkulära affärsmodeller, och vi ställer oss lite frågande till att det här inte är något som regeringen har testat.

Vi tror att en sådan här struktur kan bidra till att nya lösningar testas, att regelhinder identifieras och ändras och att erfarenheterna tas till vara i det fortsatta arbetet med att utveckla regelverk som stöttar i stället för att förhindra en resurseffektiv och cirkulär ekonomi.

Herr talman! Det finns mycket som behöver göras och mycket som kan göras för att stötta och främja Sveriges industriutveckling, klimatomställning och styrning mot ökad resurseffektivitet. Vi är mitt inne i ett tekniskifte, och det är hög tid att gå från utredning till handling.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 6.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 14 Elmarknadsfrågor

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU17
Elmarknadsfrågor
föredrogs.

Anf. 80 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi NU17 *Elmarknadsfrågor*, som är ett rent motionsbetänkande. Från SD har vi inga reservationer i betänkandet, och jag yrkar därför avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Energi är basen i det moderna samhället och i vårt välstånd. Man kan kalla mycket av det vi använder energin till för bekvämligheter, men vårt beroende är så starkt att det är omöjligt att gå tillbaka. Tillgången på energi är den fundamentala anledningen till att mänskligheten har kunnat gå från cirka 2 miljarder till 8 miljarder människor på bara runt 100 år.

Den använda energin korrelerar nästan perfekt med ett lands välstånd. Här blir priset på energin helt avgörande. I några av världens rikaste och mest utvecklade länder pratar man i dag om ökande energifattigdom, vilket brukar mätas utifrån att människor inte har råd att värma sin bostad. Det beror inte sällan på vansinniga politiska beslut, såsom att lägga ned fungerande kärnkraft.

Om kostnaderna för energi blir högre handlar det dock inte bara om högre elräkningar och dyrare bränsle för bilen. Som jag sa är energin basen i vårt välstånd. Den pumpar inte bara vatten till våra kranar, utan den används också för att rena vattnet från skadliga kemikalier och organismer. Den används vidare för att skapa den infrastruktur som gör att vattnet kommer till våra hem.

Energien driver inte bara våra kylskåp, våra bilar och våra sjukhus; den är en fundamental insatsvara i varje industriell process och i frakten så att industriellt framställda varor kan komma till de platser där människor befinner sig. Med dyrare energi blir allt dyrare. Människor får betala inte bara med bekvämlighet, utan med sin hälsa.

På grund av det jag nu har sagt blir det provocerande att se hur politiker så lättvindigt kan sätta vår energiförsörjningstrygghet på ända genom oegentänkta ideologiskt präglade beslut. Det handlar om att lägga ned fullt fungerande kärnkraft, att skapa kostnadsökningar på bil- och transportbränsle och att skapa ett instabilt och väderberoende elsystem som driver prisökningar för såväl el som elöverföring.

Att genom aktiva beslut, avsiktligt eller på grund av inkompetens, driva fram energifattigdom är att orsaka lidande för andra människor, och då gäller det att ha mycket starka skäl. Att man inte tycker om världens säkraste energislag, kärnkraft, är inte ett sådant skäl. Att man dammsuger världsmarknaden på biodrivmedel för att man ska kunna slå sig själv för bröstet för nationella utsläppsminskningar är inte heller ett sådant skäl.

Herr talman! Det investeras nu i elnät som aldrig förr. Den nuvarande årstakten ligger på omkring 30 miljarder i elnätsverksamheten, men siffran väntas öka kraftigt framöver för att kunna möta nya behov, som på ett eller annat sätt är politiskt framdrivna. Man pratar nu om 1 000 miljarder till elnätet de kommande 20–25 åren, vilket drivs av klimatomställningar och elektrifiering.

Hur dessa kostnader kommer att fördelas över konsumenterna återstår att se, men jag har svårt att se att detta inte kommer att vältras över på dem med ett påtagligt högre pris per överförd energienhet.

Affärsverket svenska kraftnät är den överlägset största investeraren, med årets 14,6 miljarder i prognos. Dessutom prognostiserar man en ökning till 25 miljarder per år efter 2030. Det är stora summor.

Vid tiden innan Sverige började bygga ut vindkraft låg Affärsverket svenska kraftnäts investeringsramar på runt 0,5–1 miljard per år, men från 2009 och framåt har vi sett en brant tilltagande kostnadsutveckling. Även inflationsjusterat har Svenska kraftnät ökat sina investeringsramar med cirka 1 400 procent på 20 år – en femtondubbling!

Det finns naturligtvis flera skäl till detta, men det är svårt att se något annat än att det sammanfaller väl med vindkraftsutbyggnaden och senare med nedläggningen av kärnkraft i södra Sverige.

Drivkraften bakom de ökade överföringsbehoven i nord-sydlig riktning är en stor utbyggnad av vindkraft i norr och avveckling av kärnkraft i söder. Samma sak gäller många av utlandskablar som integrerar Norden med Europa. Någon exakt siffra på vad Svenska kraftnät har lagt på utlandskablar de senaste åren har jag inte, men man ska veta att det rör sig om i storleksordningen tiotals miljarder kronor.

Elkundskollektivet får betala via höjda avgifter – allt för att vi måste dumpa nästan all vindel som produceras i Sverige till kontinenten.

Herr talman! För Sverige och dess befolkning är det avgörande att vi politiker fattar kloka beslut för att hålla energipriserna låga. Jag pratar då inte bara om elpriser utan om systempriser inklusive överföring. Vad gäller elproduktion handlar det om att bygga stabil, planerbar baskraft nära slutanvändaren. På så vis kan vi minska investeringsbehov i nät och diverse kostsamma systemtjänster. Vi bör helt sluta att bygga vindkraft eftersom vi vid det här laget vet att det är enorma förlustaffärer.

Som vi har pratat om tidigare här i kammaren är det också så att i princip all tillförd vindkraftsel tvingas ut från Sverige och landar nere på kontinenten. Vi subventionerar alltså el mot kontinenten för svenska skattepengar i olika led. Bara Vattenfalls vindkraftssatsningar går med mångmiljardförluster. De bär upp det med andra delar av sin verksamhet, men vindkraftsdelen – egentligen all vindkraftsproduktion – dras med röda siffror. De enda som kan tjäna pengar på vindkraft i dag är de som bygger vindkraftverken. Det har gått över styr, och det är min fasta uppfattning att det inte är där vi ska lägga den politiska kraften.

Jag hoppas på en trevlig debatt här i dag!

Anf. 81 MONICA HAIDER (S):

Herr talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande *Elmarknadsfrågor*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Herr talman! Sverige befinner sig i en omfattande elektrifiering. Industrin ställer om, transportsektorn förändras och hela samhället ska bli fossilfritt. Det ställer höga krav på elsystemet men också på hur elmarknaden fungerar i praktiken.

Det som är viktigt är att hushåll och företag har tillgång till stabila, rimliga och förutsägbara elpriser. Så ser det inte riktigt ut i dag. Elmarknaden präglas i alltför hög grad av stora prisvariationer, osäkerhet och oförutsägbarhet. Det skapar otrygghet för hushåll och försämrar konkurrensvillkoren för företag.

Detta förstärks av det som händer i vår omvärld just nu. Kriget i Mellanöstern, ett osäkert säkerhetsläge och stigande energi-, olje- och gaspriser på världsmarknaden påverkar elpriserna i Europa och därmed här i Sverige. Vi har ett integrerat energisystem där priser smittar av sig mellan länder och energislag. När gaspriset stiger i Europa påverkar det elpriset här.

Herr talman! Elmarknaden levererar inte likvärdiga villkor i hela landet. De stora prisskillnaderna mellan elområdena är inte rimliga eller rättvisa. De slår hårdast i södra Sverige och påverkar både hushållens ekonomi och företagens möjligheter att växa. I dag är spotpriset 6,55 öre per kilowattimme i norra Sverige och 102,08 öre per kilowattimme i södra Sverige. Det är faktiskt inte rimligt. Vi behöver stärka överföringskapaciteten inom landet och utveckla elsystemet där behoven är som störst. Elnätet måste ha tillräcklig kapacitet för att transportera elen dit där den behövs.

Herr talman! Energisystemet är grunden för det moderna samhället och avgörande för vår utveckling. En framgångsrik elektrifiering är nödvändig för att öka tillväxten, skapa jobb och välbefinnande samt nå våra klimatmål. Den stärker Sveriges konkurrenskraft och möjliggör export av klimatsmarta produkter som bidrar till minskade utsläpp även i andra länder. Elektrifiering ger stora möjligheter till energieffektivisering och minskade utsläpp, särskilt inom transportsektorn och basindustrin. Tillgång till billig och stabil el är en avgörande konkurrensfördel för svenska företag.

Vi vill att hela Sverige ska ha samma låga elpriser. För att nå dit krävs fortsatt utbyggnad av både elproduktion och elnät i hela landet. Det behövs mer el från vattenkraft, vindkraft, solkraft, kärnkraft och bioenergi samtidigt som samhället behöver ta ett större ansvar för elförsörjningen för att säkerställa stabila och långsiktigt låga priser. Vi anser därför att regeringen aktivt bör driva på inom EU för förändringar som kan bidra till lägre elpriser här i Sverige.

Herr talman! Vi konstaterar att elektrifieringen och den gröna omställningen kräver ett elnät som kan möta en kraftigt ökad efterfrågan. Samtidigt ser vi i dag kapacitetsbrist och långa köer för företag som inte får tillgång till den el de behöver.

Elnäten måste byggas ut mer proaktivt och med ett tydligare samhällsperspektiv. Det kräver en högre investeringstakt men också en reformerad intäktsreglering som möjliggör investeringar och skyddar elkunderna från kraftiga kostnadsökningar. Inte bara investeringar i nät ska premieras utan även smartare användning av nätet.

Svenska kraftnät måste säkerställa att andra lösningar används för att hantera den ökade elanvändningen och elproduktionen. Digitalisering, AI, kraftelektronik och energilagring kan bidra till ett mer effektivt utnyttjande av elsystemet. Även flexibilitetstjänster och aggregering utgör viktiga verktyg i detta arbete.

Utvecklingen av smarta elnät måste fortsätta. Vi behöver bygga ut den havsbaserade vindkraften, speciellt i södra Sverige, där behovet är störst. Regeringens beslut om ändrat uppdrag till Svenska kraftnät vad gäller att inte ta kostnaderna för anslutningsavgifter har fått stora konsekvenser för utbyggnaden av havsvindkraft, som nu helt har stannat av. Det uppdraget bör återupptas.

Den socialdemokratiska regeringen tog viktiga initiativ för att korta tillståndsprocesserna, vilket gjorde ledtiderna mycket kortare och mindre resurskrävande. Detta arbete måste man fortsätta, vilket regeringen också gör.

Herr talman! Regeringen måste ta ansvar för de höga elpriserna. Att elstöd nu kommer på plats och betalas ut är bra, men det borde ha kunnat göras med flaskhalsintäkter om regeringen hade stått på sig nere i Bryssel. Regeringen behöver komma till riksdagen med förslag om hur man ska hantera de anvisade avtalen så att kunderna inte står utan avtal.

Herr talman! Ett modernt elsystem måste vara robust och motståndskraftigt. Just i ett läge med ökad geopolitisk oro blir detta ännu tydligare. Sverige ska ha en elförsörjning som är robust och med tillfredsställande beredskapsnivå. Hotbilden är tydligare än tidigare, och sårbarheten med ökad elektrifiering gör frågan mer angelägen.

Vi behöver ha en långsiktig och stabil energipolitik i en orolig värld. Vi behöver en långsiktig energiöverenskommelse för svenska hushåll och företag. Långsiktigheten behövs för att företag ska våga investera. Det handlar om stabilitet i ett läge där världen är instabil.

Anf. 82 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Monica Haider!

Som politiker tycker jag att det är bra om det man säger och det man gör hänger ihop. Det är lätt att säga att man vill ha billig och stabil el och att man vill ha mindre prisskillnader mellan norr och söder. Men jag tycker inte att det stämmer överens särskilt väl med vad Socialdemokraterna i sina reservationstexter i betänkandet, eller i det här anförandet för den delen, säger sig vilja göra.

Socialdemokraterna vill ha mer väderberoende kraft, alltså från sol och vind, som vi vid det här laget vet kommer att lämna Sverige på export eftersom vi inte kan ta hand om den i Sverige.

Socialdemokraterna vill också ha mer nät, och mer nät kostar pengar. Den primära orsaken till att man bygger nät är att man vill kunna forsla ut el från Sverige. Jag säger detta lite raljerande, men det finns en väldigt viktig sanning i det.

Man har tidigare lagt ned en massa kärnkraftverk – sex stycken totalt. Det har skapat stora behov av överföring, dels från norr till söder, dels till utlandet.

Man säger sig vilja ha havsbaserad vindkraft, vilket innebär enormt höga anslutningskostnader som man vill lägga inte bara på elkonsumentkollektivet utan till och med på skattekollektivet genom en massa subventioner. I slutändan blir det ett väldigt dyrt system. Samtidigt säger man sig vilja ha billig och stabil el. Det går inte ihop.

Herr talman! Monica Haider får jättegärna förklara för åhörarna hur hon får ihop den här ekvationen, för jag får det då verkligen inte.

Anf. 83 MONICA HAIDER (S) replik:

Herr talman! Det vore bra om ledamoten på något sätt hade historien med sig när han talar om hur det faktiskt var för fem sex år sedan vad gäller energisituationen i Sverige. Vi hade väldigt låga elpriser – och vi har fortfarande de lägsta elpriserna i Europa. Det gjorde att de investeringar i kärnkraft som behövdes inte lönade sig. Man fick inte ihop kalkylen. Att lösningen på alla energiproblem i Sverige skulle vara kärnkraft stämmer inte, och det vet Josef Fransson mycket väl.

Politiken har inte lagt ned kärnkraften i Sverige. Det enda kärnkraftverk som har lagts ned av politiken är Barsebäck. De andra nedläggningarna gjordes på helt marknadsmässiga grunder. Det kan man läsa i artikel efter artikel. De som styrde företagen vid den tiden bekräftar detta. Det var alltså inga politiska beslut. Kom inte dragande med effektskatten, för den var inte avgörande i detta fall!

Vad gäller väderberoende kraft tror jag att det är framtiden också i Sverige. Jag tror dessutom att det behövs mer kärnkraft. Men det behövs även mer både sol- och vindkraft och allt annat. Med tanke på hur det just nu ser ut i världen är ensidigt beroende av vissa energikällor ganska farligt och kan bli väldigt dyrt. Jag håller alltså absolut inte med Josef Fransson

Anf. 84 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Att det inte skulle vara politiska beslut som ligger bakom de senaste kärnkraftsnedläggningarna menar jag är ren historierevisionism. Det fanns ett tydligt krav från inte minst Miljöpartiet för att bilda regering eller släppa fram en socialdemokratisk regering att kärnkraftverk skulle läggas ned. Det löste man genom att skattebelägga och höja effektavgiften på kärnkraft, inte minst. Politiskt höjde man helt enkelt priset på ett sådant sätt att det inte blev lönsamt.

Elpriserna var låga för fem sex år sedan, precis som Monica Haider säger. Men det berodde ju på att man med subventioner tryckt in en massa vindkraft i elsystemet, som marknaden aldrig någonsin efterfrågade. När det är vindstilla är det inte särskilt låga elpriser. Men så fort det börjar blåsa dyker de. Det är ofta till och med negativa elpriser. Vi måste dumpa elen eftersom vi inte kan ta hand om den i Sverige.

Samtidigt som vi har stora överskott på el har vi elkonsumenter – företag – som vill investera i energiintensiv verksamhet. Ett särskilt känt exempel är ett bageri som inte kunde göra sin investering på grund av att de inte fick någon effekttilldelning. Att det på årsbasis finns jättestora överskott på el som vi inte kan använda i Sverige räcker inte till för att i varje enskilt ögonblick låta det här företaget få el för att kunna expandera. Det är en direkt konsekvens av kärnkraftsnedläggningen, som Socialdemokraterna och Miljöpartiet och ytterligare några partier stod bakom.

Anf. 85 MONICA HAIDER (S) replik:

Herr talman! Jag tror att varken jag eller Josef Fransson behöver tala om för varandra hur elmarknaden fungerar. Det vet vi ganska väl, båda två.

Vad gäller nedläggningen av kärnkraft var det inga politiska beslut, men Josef Fransson vet tydligen mer än någon annan i denna kammare – även den som var med på den tiden vi på den rödgröna sidan hade regeringsmakten. Det var definitivt inga politiska beslut som ledde till att kärnkraft lades ned. Det var dålig lönsamhet och att det hände en olycka i Fukushima, som innebar att säkerhetskraven höjdes väldigt radikalt. Då kostade det för mycket att göra i ordning de kärnkraftverk som fanns.

(Applåder)

(forts. § 18)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 mars

SoU26 Ett språkrav inom äldreomsorgen

Punkt 2 (Finansiering av reformen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

18 för res. 1

15 för res. 2

256 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Fredrik Olovsson (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

254 för utskottet

17 för res. 1

18 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 1: 17 V

Avstod: 1 S, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Anna Vikström (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU22 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap

Punkt 1 (Kompetensförsörjning)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

19 för res. 2

17 för res. 3

253 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

161 för utskottet

19 för res. 2

109 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 16 V, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 2: 19 C

Avstod: 90 S, 1 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Prot. 2025/26:102

1 april

Punkt 2 (Genomförande av en nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

163 för utskottet

126 för res. 4

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 18 C, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 4: 90 S, 1 C, 17 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 13 (Digitala vårdgivare)

1. utskottet

2. res. 25 (V)

Votering:

164 för utskottet

19 för res. 25

106 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag. Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 25: 17 V, 2 -

Avstod: 90 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU7 Internationella relationer

Punkt 1 (Utrikespolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

Votering:

162 för utskottet

108 för res. 1

19 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 1: 90 S, 15 MP, 3 -

Avstod: 19 C

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 2 (Utrikesförvaltningens organisation och uppdrag)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

162 för utskottet

17 för res. 5

110 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 5: 15 MP, 2 -

Avstod: 90 S, 19 C, 1 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 4 (Västsahara)

1. utskottet

2. res. 8 (S)

3. res. 9 (V, MP)

Förberedande votering:

91 för res. 8

34 för res. 9

164 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

164 för utskottet

91 för res. 8

34 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 8: 90 S, 1 -

Avstod: 17 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 6 (Taiwan)

1. utskottet

2. res. 11 (V, C, MP)

Votering:

235 för utskottet

54 för res. 11

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 59 SD, 55 M, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 11: 1 S, 19 C, 17 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Markus Selin (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Prot. 2025/26:102

1 april

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU6 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Punkt 2 (Signalspaningsområdets förutsättningar)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

196 för utskottet

91 för res. 1

2 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 3 -

För res. 1: 90 S, 1 -

Avstod: 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU6 Idrott, friluftsliv och spel

Punkt 1 (Starkt stöd till idrotten m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

19 för res. 2

17 för res. 3

253 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

161 för utskottet

19 för res. 2

108 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 58 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 2: 19 C

Avstod: 90 S, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 12 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 2 (Idrottsanläggningar)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

145 för utskottet

17 för res. 5

127 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 5: 17 V

Avstod: 90 S, 19 C, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 20 (Spelpaus)

1. utskottet

2. res. 24 (S)

Votering:

196 för utskottet

91 för res. 24

2 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 3 -

För res. 24: 90 S, 1 -

Avstod: 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU7 Konstarter, språk och bibliotek

Punkt 1 (Svenska språkets ställning)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

253 för utskottet

19 för res. 1

17 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 1: 19 C

Avstod: 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Prot. 2025/26:102

1 april

Punkt 4 (Litteratur och läsfrämjande)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

Votering:

196 för utskottet

93 för res. 3

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 3 -

För res. 3: 90 S, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 6 (Gestaltad livsmiljö för barn och unga)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

272 för utskottet

17 för res. 5

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 5: 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 9 (Nationellt uppdrag till Tornedalsteatern)

1. utskottet

2. res. 8 (V)

Votering:

270 för utskottet

19 för res. 8

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 4 -

För res. 8: 17 V, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 31 mars

UbU10 Gymnasieskolan

Punkt 1 (Utbildningens dimensionering)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

177 för utskottet

91 för res. 1

21 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 3 -

För res. 1: 90 S, 1 -

Avstod: 19 C, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 4 (Estetiska ämnen)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

255 för utskottet

19 för res. 5

15 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 5: 17 V, 2 -

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU29 Stärkt säkerhetsskydd vid överlåtelse av fast egendom

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU11 Straffrättsliga frågor

Punkt 5 (Köp av sexuell handling)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

165 för utskottet

19 för res. 5

105 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 5: 17 V, 2 -

Avstod: 89 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Lena Hallengren (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2025/26:102

1 april

Punkt 8 (Upprepade ringa stölder)

1. utskottet

2. res. 8 (C)

Votering:

270 för utskottet

19 för res. 8

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 6 -

För res. 8: 19 C

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 9 (Bokföringsbrott)

1. utskottet

2. res. 9 (V, MP)

Votering:

255 för utskottet

34 för res. 9

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 9: 17 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 12 (Barnpornografibrott)

1. utskottet

2. res. 11 (S, V, C, MP)

Votering:

145 för utskottet

144 för res. 11

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 11: 90 S, 19 C, 17 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU14 Terrorism

Punkt 2 (Avhopparprogram)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

17 för res. 1

17 för res. 2

255 avstod

60 frånvarande

Talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Talmannen anmodade Sten Bergheden (M) och Serkan Köse (S) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Magnus Persson (SD) att förätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett nej, och kammaren hade således antagit res 2.

Huvudvotering:

255 för utskottet

17 för res. 2

17 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 2: 15 MP, 2 -

Avstod: 17 V

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 3 (Gps-störningar)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

Votering:

198 för utskottet

91 för res. 3

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 5 -

För res. 3: 90 S, 1 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU33 Uppgiftsskyldighet för vissa e-legitimationsföretag

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 11 (C)

Votering:

266 för utskottet

21 för res. 11

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 58 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 4 -

För res. 11: 19 C, 2 -

Frånvarande: 17 S, 12 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Alexander Christiansson (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 9 (Barns rättigheter)

1. utskottet

2. res. 13 (V)

Votering:

270 för utskottet

19 för res. 13

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 4 -

För res. 13: 17 V, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 10 (Barnfattigdom)

1. utskottet

2. res. 14 (S)

3. res. 16 (MP)

Förberedande votering:

91 för res. 14

15 för res. 16

183 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Huvudvotering:

165 för utskottet

91 för res. 14

32 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 1 V, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 14: 90 S, 1 -

Avstod: 16 V, 14 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 MP, 4 L, 2 -

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU29 Offentlig förvaltning

Punkt 1 (Korruption)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

268 för utskottet

21 för res. 1

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 4 -

För res. 1: 19 C, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 3 (Lokal statlig service)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, C, MP)

Votering:

145 för utskottet

144 för res. 2

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 2: 90 S, 19 C, 17 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 5 (Länsstyrelserna)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

Votering:

196 för utskottet

93 för res. 3

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 3 -

För res. 3: 90 S, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 7 (Digitalisering)

1. utskottet
2. res. 4 (S)

Votering:

177 för utskottet

93 för res. 4

19 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 3 -

För res. 4: 90 S, 3 -

Avstod: 19 C

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU30 Författningsfrågor

Punkt 18 (En utredning om oppositionens roll)

1. utskottet
2. res. 9 (C)

Votering:

266 för utskottet

21 för res. 9

2 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 4 -

För res. 9: 2 S, 19 C

Avstod: 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 21 (Statsråds och statssekreterares aktieinnehav)

1. utskottet

2. res. 13 (S, V)

Votering:

179 för utskottet

110 för res. 13

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 3 -

För res. 13: 90 S, 17 V, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 30 (Bestämmelse om skydd för transpersoner)

1. utskottet

2. res. 18 (MP)

Votering:

272 för utskottet

17 för res. 18

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 18: 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 34 (Grundlagsskydd för public service m.m.)

1. utskottet

2. res. 21 (V)

Votering:

255 för utskottet

19 för res. 21

15 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 21: 17 V, 2 -

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU31 Riksrevisionens rapport om statens främjande av de nationella minoritetsspråken

Punkt 2 (Minoriteternas språkcentrum)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

255 för utskottet

34 för res. 1

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 1: 17 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 4 (Övriga frågor om statens främjande av de nationella minoritets-
språken)

1. utskottet

2. res. 3 (MP)

Votering:

272 för utskottet

17 för res. 3

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 3: 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Prot. 2025/26:102

1 april

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU10 Kommissionens meddelande om en kulturkompass för Europa

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU37 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om hantering av genetiskt modifierade mikroorganismer och bearbetning av organ

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU17 Konsumenträtt m.m.

Punkt 1 (Telefonförsäljning m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

164 för utskottet

125 för res. 1

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 1: 90 S, 17 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 13 (Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter)

1. utskottet

2. res. 13 (V, MP)

Votering:

255 för utskottet

34 för res. 13

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 19 C, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 13: 17 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 16 (Konsumentkrediter och överskuldsättning)

1. utskottet

2. res. 17 (C)

3. res. 18 (MP)

Förberedande votering:

19 för res. 17

15 för res. 18

254 avstod

61 frånvarande

Kammaren biträdde res. 17.

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

145 för utskottet

19 för res. 17

125 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 17: 19 C

Avstod: 90 S, 17 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU18 Bostadspolitik

Punkt 1 (Åtgärder på bostadsmarknaden)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

3. res. 3 (C)

Förberedande votering:

19 för res. 2

20 för res. 3

250 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Annika Hirvonen (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

145 för utskottet

19 för res. 3

125 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 3: 19 C

Avstod: 90 S, 17 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 6 (Finansiering av bostadsbyggande)

1. utskottet

2. res. 14 (S)

Votering:

147 för utskottet

93 för res. 14

49 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 16 KD, 2 MP, 12 L, 3 -

För res. 14: 90 S, 3 -

Avstod: 19 C, 17 V, 13 MP

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Annika Hirvonen och Ulf Holm (båda MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2025/26:102

1 april

Punkt 18 (Klimatanpassning av bebyggd miljö)

1. utskottet

2. res. 33 (MP)

Votering:

181 för utskottet

17 för res. 33

91 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 19 C, 17 V, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 33: 14 MP, 3 -

Avstod: 90 S, 1 MP

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Emma Nohrén (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU15 Regelförenkling för företag

Punkt 1 (Allmänt om regelförenkling för företag)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

268 för utskottet

19 för res. 1

2 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 59 SD, 55 M, 17 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 4 -

För res. 1: 19 C

Avstod: 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 2 (Tillståndprocesser och handläggningstider)

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

Votering:

235 för utskottet

34 för res. 2

19 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 59 SD, 55 M, 16 KD, 12 L, 4 -

För res. 2: 17 V, 15 MP, 2 -

Avstod: 19 C

Frånvarande: 17 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Punkt 3 (Kontakter mellan företag och myndigheter)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V)

3. res. 6 (MP)

Förberedande votering:

108 för res. 4

17 för res. 6

164 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

145 för utskottet

108 för res. 4

36 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 55 M, 16 KD, 12 L, 3 -

För res. 4: 90 S, 17 V, 1 -

Avstod: 19 C, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 11 M, 5 C, 5 V, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Elmarknadsfrågor

§ 18 (forts. från § 14) **Elmarknadsfrågor** (forts. NU17)

Anf. 86 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Monica Haider pratade i sitt anförande om stabilitet i en orolig värld. Det är mycket klokt och bra. Men en av de största sårbarheterna i vårt elsystem är de många milen av överföringsledningar. Det är luftledningar som byggs med stora intrång, med liten förståelse för dem som påverkas och till otillräckliga ersättningsnivåer.

Ändå vill Socialdemokraterna att luftledning ska vara standardvalet vid nybyggnation, trots att det ökar sårbarheten, trots att det ökar intrånget och trots att det folkliga motståndet är kompakt.

Min fråga till Monica Haider är följande. Hur kan man rättfärdiga att man fortsätter att bygga luftledningarna trots att man vet att de ökar sårbarheten och trots att de tar extremt lång tid att bygga?

Prot. 2025/26:102
1 april

Elmarknadsfrågor

Anf. 87 MONICA HAIDER (S) replik:

Herr talman! Svaret på frågan är enkel. Vi vill ha stabila och låga priser. Att gräva ned ledningarna i marken är minst dubbelt så dyrt som att bygga luftledningarna, säger de experter som kan detta bättre än vad jag kan. Det är det enkla svaret.

Ibland behöver man i alla fall gräva ned ledningarna. Skulle vi göra det överallt skulle våra elpriser bli ännu dyrare än i dag. Det tycker vi inte är rimligt.

Anf. 88 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Nu finns det professorer, till exempel på Uppsala universitet, som säger att kostnaderna inte alls behöver bli högre, speciellt om man räknar in de intrång som sker när man jobbar med luftledning, ännu mer när man räknar med den sårbarhet som man automatiskt bygger in i systemet med ledningar ovan jord.

Det finns dessutom andra tekniker än att bara titta på luftledningarna, som Socialdemokraterna gör. Vi behöver inte bara prata om att gräva ned saker, utan det finns andra mer marksållbara tekniker. Det kan handla om att se till så att vi bygger ut marginaler i det vi bygger. Det kan handla om ökade spänningsnivåer. Det kan handla om att bygga mer på höjden eller mer på bredden i befintliga ledningsgator. Det finns en mängd olika åtgärder som inte bara handlar om att gräva ned.

Ändå anser Socialdemokraterna att standardvalet ska vara luftledning, vilket ökar intrånget och ökar sårbarheten – trots att vi lever i den oroliga tid som Monica Haider pratade om. Det tycker jag och Centerpartiet är problematiskt eftersom det ökar vår sårbarhet helt i onödan.

Hur ska man, Monica Haider, hantera den sårbarhet som hennes politik leder till när man bara ska fokusera på luftledningarna – speciellt i denna oroliga tid?

Anf. 89 MONICA HAIDER (S) replik:

Herr talman! De metoder som Rickard Nordin radar upp, förutom att gräva ned ledningen i marken, har vi socialdemokrater inget emot. Det är ju inte riktigt vi politiker som bestämmer metoderna. Så fungerar det faktiskt inte.

En professor i Uppsala säger att det är billigt att gräva ned ledningen i marken, men den uppgiften har inte jag. Det är lite märkligt när det finns många andra experter som jobbar med frågan, inte bara nätbolagen, som säger att det är dubbelt så dyrt. Uppgiften att det skulle vara billigt att gräva ned har inte jag, Rickard Nordin.

Anf. 90 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Låt mig innan jag börjar mitt anförande nämna att det här är första gången jag står i talarstolen sedan den 4 mars, då jag fick ett förmodat blodtrycksfall och föll i golvet precis nedanför där jag står nu. Där och då visade min kropp att den inte riktigt är en lagsspelare, men mina

kollegor i utskottet och även riksdagens medarbetare visade att de verkligen är lagspelare när det gäller. Jag fick mycket fin hjälp då och har dessutom fått vård i världsklass och kommer att vara helt återställd i slutet av maj. Då ser jag fram emot att bjuda på en stänkare – till alla som förstår mina Beck-relaterade skämt.

Herr talman! Sverige behöver ett elsystem som fungerar i människors vardag och som levererar när familjer ska få ihop livspusslet, när företag överväger nya investeringar och när industrin vill genomföra sin omställning utan att konkurrenskraften ska försämrast. Det är i grunden det som den här debatten handlar om.

Under alltför lång tid fördes en energipolitik som inte tog tillräckligt stort ansvar för helheten. Man såg till enskilda kraftslag, men inte till systemet. Man såg symbol- och affischpolitik, men inte alltid konsekvenserna för familjer, företag och svensk konkurrenskraft. Man införde obegripliga effekttariffer, som gav hushållen dubbla prissignaler.

Resultatet av den politiken känner svenska folket till, eftersom det känns i plånboken. Södra Sverige blev mer sårbart. Prisskillnaderna mellan olika delar av landet blev stora. Överföringsproblemen blev tydligare, och flaskhalsintäkterna sköt i höjden. Och när omvärlden nu skakar påverkas vi mer här hemma än vi gjort tidigare.

Herr talman! Det är därför skillnaden i energipolitik spelar roll, och det är därför den moderatledda regeringen har lagt om kursen. Riksdagen har antagit en ny energipolitisk inriktning med planeringsmål och leveranssäkerhet i fokus. Lager efter lager av hinder som står i vägen för ny fossilfri baskraft tas successivt bort. Regelverk och styrning förändras också för att snabba på nätutbyggnaden och tydliggöra myndigheternas ansvar för ett robust elsystem.

Det är viktigt att ha det systemperspektivet, eftersom Sveriges elproblem inte kan lösas med en ensam åtgärd. Vi behöver mer produktion, mer planerbarhet och starkare nät. Då behöver marknaden mer än i dag belöna det som faktiskt stärker leveranssäkerheten.

Att den som bidrar med systemnytta också ska få betalt för det borde vara en självklarhet. På samma sätt bör den som skapar kostnader på andra platser i systemet betala för det. En sådan ordning är svår att fullända. Men min bild är att vi åtminstone är på väg i den riktningen. Och politiken behöver ta ansvar för den helhet som marknaden inte löser på egen hand. Även andra nyttor än en enskild producerad kilowattimme behöver premieras.

Herr talman! Just nu ser vi hur sårbar energimarknaden är för oro i omvärlden. Situationen kring Hormuzsundet har på kort tid bidragit till kraftiga prisökningar på olja och gas, vilket inte bara gör det dyrare att tanka bilen utan också får följeffekter på elmarknaden när europeiska gasturbiner sätter marginalpriset också i Sverige.

När läget är sådant kan vi inte bara prata om långsiktiga reformer. Vi behöver också agera här och nu. Med allt annat lika innebär en prisökning på 30 amerikanska dollar per fat olja en ökning av svensk inflation med ungefär 1 procentenhet. Så tätt förknippade är energi och ekonomi. Vår uppgift är att göra allt som är möjligt för att Sverige inte ska tappa kontrollen på det sätt som blev fallet 2022. Dyrtiderna ska motas, och svensk ekonomi ska skyddas.

Herr talman! Därför har regeringen gått fram med ett nytt el- och gasstöd för hushåll i hela landet baserat på förbrukningen i dyra januari och dyra februari. Det kan ses som en kompensation för nedlagd kärnkraft, och det är ett bra exempel på hur vi använder våra sunda statsfinanser för att ta Sverige igenom mycket svåra tider. Med en låg statsskuld och hög kreditvärdighet har vi ett handlingsutrymme att agera som få andra europeiska länder kan mäta sig med.

Därutöver har skatten på drivmedel sänkts till EU:s miniminivå, och en ansökan görs om att kunna sänka också under miniminivån, vilket kan möjliggöra en ytterligare sänkning på omkring 3 kronor per liter drivmedel. För familjer som har för mycket månad kvar i slutet av lönen gör det stor skillnad. Och det är nästan skrämmande att tänka på vad priserna hade varit om beskattningen och reduktionsplikten hade legat kvar på den nivå som gällde när den förra mandatperioden tog slut – 35, 40, 45 kronor per liter diesel? Det är oroväckande att fundera i de banorna.

Herr talman! I debatter om motionsbetänkanden är det vanligt att man går igenom och bemöter några av oppositionens förslag. Det kommer jag inte att göra i dag, eftersom det spretar lite för mycket. Inte ett enda förslag i detta betänkande är man helt överens om. Det som nämns när det gäller energipolitiken är oftast kravet på breda samtal, förmodligen för att Socialdemokraterna behöver bli räddade från sina samarbetspartiers ovilja att kompromissa om kärnkraften. Jag nöjer mig därför med att konstatera att vänsterpartierna inte riktigt kan få ihop det på energiområdet – inte där heller.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner. Här och nu gör vi nämligen det som Sverige behöver på kort sikt för att klara krisen, och vi gör det som krävs på lång sikt för att svensk ekonomi ska vara robust, växande och inkluderande.

När vi blickar ut i omvärlden blir det tydligt: väljer man en tysk energipolitik får man en tysk ekonomisk utveckling. Sådana experiment kommer vår sida i politiken inte att utsätta svenska folket för.

Herr talman! Det som behövs är inte en omstart eller en ny riktning. Det som behövs är att vi håller kursen och höjer tempot.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M).

Anf. 91 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Vi debatterar nu näringsutskottets betänkande NU17 *Elmarknadsfrågor*.

Regeringen framhåller att utbyggnaden av elsystemet och utvecklingen av elmarknaden behöver ske utifrån ett systemperspektiv och på ett samordnat och teknikneutralt sätt. När det gäller ett teknikneutralt sätt måste jag säga att om det är något den här regeringen har blivit känd för är det väl att tekniken är utpekad och tydlig. Det handlar om kärnkraft, kärnkraft och efter det kärnkraft.

Jag skulle inte ha något emot om marknaden kraftigt hade pekat ut ett kraftslag som även investerare tror hårt på. Men så är inte fallet.

Hör upp nu, om det är någon som lyssnar där ute! Energiministern lyfter ofta fram att elpriset har halverats sedan hon tillträdde posten. Men nu kommer jag till en fråga som jag tycker att många ska granska. Vilka beslut

har regeringen eller ministern tagit som har lett till lägre elpriser jämfört med kaoset 2022? Kom ihåg vad jag sa! Det handlar om elpriset. Att man köper röster med energiskatt och sådana grejer är en annan sak. Men vad har lett till lägre elpriser?

Om vi synar vad regeringen och energiministern har sagt i Bryssel framgår det tydligt att man inte vill skydda svenska elkunder.

Det finns även i EU starka röster för att ta bort gasens extrema prispåverkan på EU:s elpriser. Kommissionens ordförande har försökt ta fram olika förslag och underlag för en omdesign av marginalprissättningen på elmarknaden. Men hör och häpna – den 4 mars skriver statsministern till EU-kommissionens ordförande att han motsätter sig att man tar bort gasens påverkan på elen. Det skulle nämligen strida mot en konkurrensutsatt marknad, där marginalprissättningen säkerställer att efterfrågan tillgodoses till lägsta kostnad.

Man vill alltså att denna höga gasprispåverkan ska fortsätta. Därigenom vill man ge signaler till investerare. Det är så jag tolkar det. Den här regeringen söker nu med ljus och lykta efter investerare till ny kärnkraft. Det är klart att de här konsekvenserna uppstår. I och med att man inte vill ta bort gasens prispåverkan är man beredd att offra svenska hushåll och företag för sin våta dröm om ny kärnkraft. Kom ihåg vad jag säger: Om marknaden pekade ut det skulle jag inte vara emot det. Då vore man tvungen att acceptera att det är det här som ses som det viktiga.

Fru talman! Alla vet att politik är smutsigt. Man försöker nedvärdera sina motståndare och lyfta upp sig själv eller sitt parti. Detta gäller även på det här politikområdet – det är ingen skillnad. Men för att vi ska klara en snabb och omfattande klimatomställning, vilket är nödvändigt, måste delar av samhället elektrifieras. Det tror jag att nästan alla är överens om. Det gäller transporter, industri och andra verksamheter som i dag är beroende av fossila bränslen.

Rysslands invasion av Ukraina och den efterföljande energikrigföringen har skakat Europas energimarknader. Elpriserna har rusat, inte minst därför att många EU-länder inte tagit klimathotet på tillräckligt stort allvar och därför inte ställt om till fossilfria alternativ i tid.

Sveriges situation är dock annorlunda. Sverige är Europas största exportör av el, och det svenska energisystemet får betraktas som mycket robust och tillförlitligt. Produktionen från vattenkraft, kärnkraft och vindkraft är stabil, och produktionskostnaden har inte ökat nämnvärt under de senaste åren. Ändå drabbas svenska hushåll och industrier hårt av prisutvecklingen på kontinenten.

Jag och mina partikamrater i Vänsterpartiet har länge varnat för riskerna med rådande prissättningsmodell, som gör att kontinentens elpriser smittar av sig på den svenska marknaden. Vi menar att det är en grundläggande svaghet i systemet. Därför förespråkar vi modellen med Sverigepriser, där den inhemska marknaden tydligt separeras från exportmarknaden.

Modellen med Sverigepriser innebär att den el som används i Sverige prissätts först och att överskottet därefter exporteras till de priser som gäller på den europeiska marknaden. Det blir ingen skillnad för dem som köper av oss. Det är centralt att el som går på export inte ska styra priset för svenska elkunder. Modellen innebär också att Sveriges fyra elprisområden i alla fall på kort sikt ligger kvar, så att industrins tillit till den billiga elen

i norra Sverige inte äventyras – det är på grund av den som man investerar där.

Jag anser att regeringen skyndsamt bör återkomma med konkreta förslag om hur Sverigepriser kan införas. Regeringen bör dessutom agera aktivt på EU-nivå och tydligt deklarerat Sveriges avsikt att införa den här modellen.

I linje med detta bör givetvis samrådsprocess inledas med de övriga medlemsstaterna, särskilt våra nordiska grannländer, för att klargöra tekniska frågor och fastställa en tidsplan för införandet. Som framgår av det anförda är jag starkt kritisk till att regeringen inte har gjort någonting, eller i alla fall inte tillräckligt, för att skydda de svenska elkunderna från mycket höga elpristoppar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Det är klart att regeringen ”passar” när det gäller att skydda svenska hushåll och företag; den vinner själv på det koncept som råder i dag. Systemet berikar kraftproducenterna, statskassan och givetvis Vattenfall, vårt eget bolag, som äger både produktion och elnät. Det ger pengar tillbaka till staten, vilket givetvis är bra ur ett perspektiv. Momsen läggs på alla elfakturor och går direkt till statskassan. Lägg därtill flaskhalsintäkterna, som vi var inne på. De hamnar hos Riksgälden. Sedan finns det giriga EU-länder som vill komma åt dem. Där är vi i alla fall överens, för att hitta någonting positivt.

Fru talman! Låt mig vara tydlig. Att elproduktion och eldistribution blivit som vilken marknadsvara som helst är ett misslyckande, åtminstone ur konsumenternas synvinkel. Det måste väl alla som fått sin elräkning hålla med om. Varför har man släppt kontrollen över samhällsviktig funktion som el? Det är för mig helt obegripligt.

Man försöker förmå landsbygdsbefolkningen att säga ja till vindkraftsparker. Argumentet är att vi behöver mer el till omställningen av industrin och transporterna och till att rädda klimatet. Så långt är det givetvis bra. Men sedan uppdagas det att produktionen är såld till utlandet på långtidskontrakt och att elen används i serverhallar som i sin tur ägs av andra länder. Då förstår ni väl att många som ser det här känner sig lurade och frustrerade? Sedan finns det givetvis teknik som vi inte kan styra, men det är ett faktum att det är på långtidskontrakt som utländska bolag köper produktionen. Lägg därtill att staten är den stora vinnaren när det gäller de intäkter som trillar ned genom energiskatten och momsen. Vad blir då kvar till de kommuner som upplät närmiljön till dessa snurror? Ja, inte så mycket som man hade hoppats på i alla fall.

Fru talman! Jag är övertygad om att mer av de resurser som utvinns ute i landet måste bidra till de kommuner där produktionen sker. Först då får vi acceptans och kan bygga ut elproduktionen i takt med den omställning som behövs. Ni ska veta att det är mycket som står på spel. Det handlar om vår konkurrenskraft och vilken typ av industri som kan stå stark i morgondagens omvärld.

Anf. 92 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Sverige är en del av EU och därmed tätt integrerat med den europeiska elmarknaden. Det är i grunden en styrka. Vi är ovanligt bra på att producera el. Det gör att vi ibland kan exportera när vi har överskott och ibland behöver kunna importera framför allt effekt.

Jag vill understryka hur viktig denna integration är, inte minst i en tid när vissa partier i sin alarmism menar att Sverige skulle vinna på att isolera sig från den europeiska elmarknaden och införa nationella Sverigepriser. Verkligheten är en annan. Vi behöver ibland el från våra grannländer, men framför allt effekt, och våra grannländer behöver oss. Precis som många påpekar har vi ett överskott av el på årsbasis. Samarbetet och överföringen av el mellan länder bidrar till både effektivitet och robusthet i systemet. Att tumma på samarbetet skulle inte göra oss starkare utan svagare.

Fru talman! Under tidigare mandatperioder har den planerbara elproduktionen minskat samtidigt som den väderberoende produktionen byggts ut kraftigt. Ett väderberoende elsystem är utmanande redan i fredstid. I ett osäkert säkerhetspolitiskt läge blir det en tydlig sårbarhet i kristid.

Mot den bakgrunden vore det oansvarigt att minska vårt samarbete med våra grannländer, särskilt när delar av den planerbara produktion som tidigare funnits ännu inte har ersatts. Tvärtom behöver vi både stärka vårt eget elsystem och värna den europeiska integrationen. Vi behöver också ställa krav på våra grannländer att föra en ansvarsfull energipolitik där långsiktighet och systemstabilitet väger tyngre än kortsiktig symbolpolitik.

Fru talman! Det betyder dock inte att allt fungerar som det ska. Svenska hushåll och företag förtjänar stabila och mer förutsägbara elpriser. Leveranssäkerhet till rimliga priser är avgörande för både välfärd och konkurrenskraft.

För att få ett robust och leveranssäkert elsystem krävs en bättre geografisk balans. I dag produceras en stor del av Sveriges el i norra delen av landet, medan den största förbrukningen sker i södra delen av landet. Det innebär att el måste transporteras långa sträckor. Dessutom har planerbara kärnkraftsreaktorer avvecklats i södra Sverige av tidigare regeringar. Detta skapar flaskhalsar i elnäten och bidrar till prisskillnader mellan elområden.

Därför behöver vi göra två saker parallellt.

För det första: öka elproduktionen i södra Sverige. Regeringen har under mandatperioden presenterat ett stort antal åtgärder för att stärka elsystemet här och nu, och förutsättningarna för ny planerbar kärnkraft är i princip på plats.

För det andra: bygga ut och förstärka elnäten. Här har Svenska kraftnät en central roll som ansvarig myndighet för transmissionsnätet. Regeringen har också gett myndigheten i uppdrag att utveckla den långsiktiga planeringen för att möta den växande efterfrågan på el med hög leveranssäkerhet.

Utöver detta ses elprisområdesindelningen över i syfte att skapa mer ändamålsenliga och rättvisa prisområden. Svenska kraftnät arbetar med att analysera olika alternativ och kommer att återkomma med sina slutsatser.

Regeringen ser även över elnätsavgifterna och effektaavgifterna. Det är rimligt att kunder möts av tydliga, rättvisa och förutsägbara kostnader. Det ska vara lätt att göra rätt. Det ska inte kosta skjortan att hålla hem och hus uppvärmda och fungerande.

Fru talman! Samtidigt pågår nu ett viktigt arbete med att modernisera lagstiftningen. Regeringen lämnade i februari förslag som tydliggör systemansvaret i elsystemet, avvecklar anvisade elavtal och underlättar energidelning.

Förslagen ska öka leveranssäkerheten och främja konkurrenskraftiga priser på både el och nät. Detta är sista steget i regeringens översyn av reglerna på elmarknaden. Nu ska ellagen upphävas och ersättas av en elmarknadslag och en lag om elektriska ledningar.

Fru talman! Det som nu sker är ett långsiktigt arbete för att återupprätta ett robust och leveranssäkert elsystem. Efter många år av ryckighet i energipolitiken läggs nu grunden för stabilitet, förutsägbarhet och ökad leveranssäkerhet.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 93 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Brodin, för anförandet!

Ledamoten nämner att partier vill isolera sig från marknaden och nämner Sverigepriser. Jag hoppas att ledamoten kan redogöra för mig hur Sverigepriser gör att man isolerar sig från marknaden. Det är fråga ett.

Fråga två: Vad har energiministern, som tillhör samma parti som ledamoten, gjort? Nämn någonting som energiministern har gjort! Hon lyfter ofta fram att elpriset har halverats sedan hon tillträdde.

Det jag frågar om är alltså vad ministern har gjort som har lett till lägre elpriser. Nämn någonting som hon har gjort som har lett till lägre elpriser.

Anf. 94 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Jag börjar med vad energiministern har gjort och vad regeringen har fattat för beslut under mandatperioden.

Vi håller på att städa upp i energipolitiken genom att skapa förutsättningar för att få stabil och leveranssäker el på plats i södra Sverige. Men vi jobbar inte bara med det som är långsiktigt, som en säkerhet för Sveriges skull, utan även med det som är kortsiktigt.

Man tittar exempelvis på den skadliga kraftvärmeskatten och på vad man gör för effektreserven. Det har ändå tillkommit 7 000 megawatt till systemet för att försöka trycka ned priserna, eftersom vi har vår elprisområdesindelning i Sverige. Det var en gång i tiden Danmark som tvingade Sverige till det när man anmälde oss till EU-kommissionen 2011.

Här behöver vi titta på många parallella saker, vilket man inte gjorde tidigare. Det handlar också om att ta ansvar för att priserna pressas ned.

Vi har en energiminister som tar Sveriges intressen ned till EU och sätter stopp för att flaskhalsintäkterna ska gå till den europeiska elmarknaden för att göra andra länders hemläxa när vi i Sverige har gjort vår hemläxa.

Ibland låter det på ledamoten som att vårt elsystem numera, med den här regeringen, inte är där det borde vara. Men allting tyder på att med den energipolitik som tidigare regeringar förde blev Tysklands idé inte så där jätteperfekt.

Tysklands idé om helt förnybar kraftproduktion leder till ganska mycket högre priser och instabilitet i ett osäkert omvärldsläge. Dit ska vi inte gå. Här behöver vi ta till en riktig, reell energipolitik. Den har jag inte sett presenteras på ett ansvarsfullt sätt från Vänsterpartiet.

Anf. 95 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag hörde inget svar på det jag frågade om. Nämn en enda sak som man har fattat beslut om som har lett till lägre elpriser. Ministern lyfter ofta fram att elpriset har halverats sedan hon tillträdde. Jag fick inget svar om ett beslut som har lett till lägre elpriser.

Det här om att man vill skydda kunderna i Sverige och ha lägre elpriser stämmer inte. Den 5 mars, dagen efter att statsministern skrev till Ursula von der Leyen, som jag anförde, skrev Ebba Busch ett brev tillsammans med motsvariga i sex andra länder. Brevet är en okritisk hyllning till marginalprissättningen och hur exportmarknaden för el fungerar i dag.

Man har inte ens försökt att skydda svenska kunder från de pristoppar som det leder till. Annars håller jag med om ledamotens analys av Tysklands läge. Men vi skulle inte behöva smittas av de priserna.

Ledamoten svarade inte på min fråga. Hur kopplar ledamoten ihop Sverigepriser med att isolera sig från marknaden? Det är mycket enkla frågor för en ledamot att svara på.

Anf. 96 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack återigen, ledamoten!

Jag vet inte om ledamoten inte riktigt lyssnade på mitt förra anförande, men vi lägger det lite åt sidan.

Det stämmer att vi har en energiminister som brukar säga att priserna har halverats. Den totala elkostnaden under mandatperioden, eller från 2022 till 2025, har i genomsnitt minskat med 2 000 kronor per år för en lägenhet och med 10 000 kronor per år för ett vanligt hus.

Som jag sa tidigare har över 7 000 megawatt ny installerad produktionskapacitet tillkommit. Effektbalansen har ändå förbättrats med 2 000 megawatt. Fler företag och industrier kan nu få anslutning.

Vi har nu också för första gången i historien sänkt elskatten. Jag är inte säker på att det är vad ledamoten menar, om jag lyssnade rätt på hans anförande innan. Man tittar även på helheten. Man sätter också stopp för effektagifterna. EU ska inte komma och säga till om att vi ska överimplementera EU-direktiv i svensk lagstiftning.

Här måste vi se till att vi värnar våra medborgares och våra företags pengar. Det är att ta ansvar för energipolitiken och se till att vi ändå har en tillgänglighet men också ett robust och leveranssäkert elsystem. Det har vi inte med oppositionens energipolitik. Tack och lov har vi en regering som tar ansvar för energipolitiken.

Anf. 97 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att tipsa Camilla Brodin om att tala med sina egna kommunpolitiker. Vill man ha mer el i södra Sverige är Kristdemokraterna ett av de partier som är bäst på att säga nej till ny elproduktion.

Efter det enda beslut som har fattats i Herrljunga kommun det här året står Camilla Brodins egen partikamrat och säger: Vi behöver inte mer el i södra Sverige. Det finns en viss intern läxa att göra här för Camilla Brodin. Centerpartiet är tvärt emot det parti som säger ja till flest projekt.

Fru talman! Vi lever i en orolig tid. Rysslands krigsföring har visat att energiproduktion och energinfrastruktur är givna mål i den krigsföringen. Försvarsberedningen konstaterade 2017 att ett decentraliserat elsystem är mindre sårbart än ett centraliserat dito.

Det konstaterandet rev Tidöregeringen upp trots att alla erfarenheter i Ukraina visar att decentralisering och många små enheter är långt mycket säkrare än några få.

Min fråga till regeringen, till Kristdemokraterna och till Camilla Brodin är: Vilka slutsatser kring det svenska elsystemet drar ni när ni ser Rysslands krigföring?

Anf. 98 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

När det gäller att mitt parti skulle säga nej till el i södra Sverige gör man väl det för att man ser att det inte är rätt typ av el med de egenskaper som krävs för att vi skulle kunna pressa ned priserna. Här har den förra regeringen medverkat till att vi i den här kammaren röstade om Ringhals 1 och 2.

Jag hade då ett förslag till ett utskottsinitiativ, som jag vet att ledamoten väl kommer ihåg. Det handlade om att vi skulle behålla de leveranssäkra reaktorerna, som ändå skulle kunna se till att tillföra systemen något, fram till dess att det finns något annat på plats. Det är inte mer vindkraft i systemet vi behöver i södra Sverige för att vi ska kunna klara av robusthet och stabilitet. Här har man gjort sin hemläxa lite mer noggrant än vad ledamoten påstår.

Vi kristdemokrater vill inte heller rycka det kommunala vetot. Varje kommun har kommunpolitiker som lyssnar på sina medborgare, och det är något som vi inte vill ta bort, precis som jag vet att Centerpartiet, Rickard Nordins parti, inte vill göra när det gäller exempelvis gruvbrytning. Då är det jätteviktigt med det kommunala vetot. Jag hade önskat att Centerpartiet hade velat ge kommuninvånare denna rätt även inom energipolitiken.

Jag ska inte dra alltför stora växlar, men det ser ut att vara lite så och så med samarbetet inom oppositionen. Miljöpartiet är det parti som säger flest nej. Det kan finnas olika undersökningar, men flera undersökningar visar att det är så.

Vi litar på Försvarsmakten, och vi litar på de samtal vi för med Försvarsmakten. Tidigare regeringar kanske inte har gått till djupet med detta i tillräcklig utsträckning för att kunna ha de goda samtalen och leverera en energipolitik som heter duga.

Anf. 99 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Tänk att Kristdemokraterna inte kunde avhålla sig från att göra också denna debatt till en kärnkraftsdebatt!

Det gör man trots att Vattenfall har sagt att reaktorerna ändå skulle ha varit nedlagda och trots att Svenska kraftnät, Energimyndigheten och Västra Götalandsregionen i alla scenarier har pekat ut att vi behöver mer landbaserad vindkraft. Ändå står Kristdemokraterna här och pratar om kärnkraft och om reaktorer som ändå hade varit nedlagda enligt Vattenfall själva, även om man hade tagit kostnaderna. De hade varit nedlagda i dag, 2025–2026. Det går att läsa på Vattenfalls hemsida.

Min fråga handlade framför allt om Rysslands krigföring. Jag har själv träffat en general som jobbar med energisystemet, och han sa: Om Ryssland bombar en kraftanläggning bygger vi tio små nya!

Den här regeringen har upphävt vad Försvarsberedningen gemensamt sa om ett decentraliserat energisystem 2017, tvärtemot vad hela Rysslands

krigföring visar. Man har valt att satsa på en energiproduktion som är centraliserad till några få enstaka noder trots att det ökar vår sårbarhet. Det är inte att lyssna på Försvarsmakten; det är att blint ta på sig skygglapparna och köra på!

Försvarsmakten i Ukraina säger att det är vansinne att bygga stora enheter. Det man bygger där nu är så småskaligt det bara går och har lokal energilagring. Sprängverkan i en solcellspark är väldigt liten, men sprängverkan i ett stort kraftverk och en stor anläggning är stor.

Min fråga till Camilla Brodin är återigen: Vilka slutsatser har Camilla Brodin och regeringen dragit kring energipolitiken och kring ett decentraliserat energisystem utifrån Rysslands anfallskrig i Ukraina?

Anf. 100 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman och ledamoten! Det är bra att vi har ett stort engagemang för Ukraina i det här läget, och det uppfattar jag att samtliga partier i Sveriges riksdag har.

När det handlar om att lyssna på Försvarsmakten tar vi givetvis ansvar och gör det. Med det sagt lägger vi inte alla ägg i en korg. Vi skapar förutsättningar för att den här regeringen ska kunna planera för planerbar och leveranssäker elproduktion. Det innefattar inte enbart kärnkraft. Jag hoppas att ledamoten är så pass påläst att han vet hur elsystemet faktiskt fungerar.

Låt oss se på Tysklands Energiewende och vad det har gjort med tysk energipolitik. Jag vill inte att vi ska göra copy and paste på den, men ibland låter det på ledamoten Rickard Nordin som att det är exakt dit vi ska. Det har visat sig vara helt misslyckat.

Den här regeringen både agerar, lyssnar och tar ansvar.

Anf. 101 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Vissa partier i den här kammaren verkar behöva en lektion i skillnaden mellan korrelation och kausalitet. Att elnätet byggs ut handlar inte om vindkraften. Det handlar om att utbyggnaden behövs för att man behöver göra reinvesteringar i befintligt nät, och det handlar om ökad elanvändning.

Med den logik som Sverigedemokraterna anför, den antiintellektuella logiken, kan vi lika gärna skylla klimatutsläppen på det minskade antalet pirater i världen. Den korrelationen är mycket tydlig. Kausaliteten är däremot helt obefintlig.

Lyssnar man vidare på Sverigedemokraterna hör man att Pågen, som de hänvisar till, inte har fått sin elanslutning. Den fick företaget för fem år sedan. Det är så mycket gamla, förlegade uppgifter i den här debatten. Det är samma sak när det kommer till nedlagda kärnkraftsreaktorer. Det största hotet just nu är att de befintliga reaktorerna läggs ned därför att regeringen ensidigt ska subventionera nya reaktorer med hundratals miljoner. Det står mycket tydligt i de remissvar som har avgetts.

Elmarknadsfrågorna, som betänkandet egentligen ska handla om trots att en del partier fortfarande vill ha det till en kärnkraftsdebatt, lever lite för ofta i en undanskymd tillvaro i jämförelse med debatten om elproduktion. Det behöver vi ändra på, och det snabbt.

Samtidigt som regeringen lägger hundratals miljoner på ensidiga subventioner drar man nämligen helt undan mattan för den marknad som vi

egentligen har, utan att analysera systemeffekterna. Samtidigt försummar regeringen själva fundamentet i elsystemet – hur marknaden fungerar. När konsekvenserna av den här politiken börjar synas riskerar vi att få en elmarknad som inte bara haltar utan helt krackelerar.

Det får földeffekter när man så ensidigt väljer tekniker. Investeringar i andra lösningar uteblir. Osäkerheten ökar. Det som skulle vara ett robust och diversifierat system blir i stället alltmer sårbart. Att en regering som kallar sig borgerlig bedriver denna selektiva industripolitik och väljer att satsa på Sveriges genom tiderna överlägset största enskilda teknikval och industriprojekt riskerar att bli alltmer kostsamt. Det är anmärkningsvärt. Det är nästan lika riskabelt som satsningarna på regalskeppet Vasa. Tron på marknaden verkar ha ersatts av tron på en enda teknisk lösning.

Ett annat exempel på att regeringen inte har grepp om elsystemet är införandet av effekttariffer. I stället för att skapa incitament för smart användning av el har man i praktiken ett system som är svårt att förstå för hushåll och företag. Det riskerar att straffa snarare än styra, och det är inte tillräckligt kopplat till faktisk systemnytta.

Effekttarifferna skulle kunna vara ett kraftfullt verktyg för att frigöra kapacitet i elsystemet. Men då krävs det att de styr rätt, att de standardiseras och att de görs frivilliga med tydliga prissignaler och transparens. Då kan man också agera på dem, men som det ser ut nu riskerar de i stället att underminera förtroendet för hela elmarknaden.

Regeringen har inte heller stoppat några effekttariffer. Man har varit väldigt tydlig med vad man uppmanar bolag att göra, men det är inte samma sak.

Det här hänger ihop med en mycket större brist. Regeringen har inte förstått att flexibilitet måste bli en naturlig del av elsystemet. Vi kan inte bygga ett modernt elsystem enbart på mer produktion och fler ledningar – eller vi kan, men det blir dyrt.

Vi måste använda den el vi har mycket smartare. Flexibilitet handlar om att flytta efterfrågan i tid, att använda lagring och att låta fler aktörer bidra till systembalansen. Men i dagens regelverk är det fortfarande krångligt, otydligt och i vissa fall direkt skadligt.

Medan länder som Estland och Storbritannien däremot inkluderar flexibilitet direkt i elhandeln pratar regeringsföreträdare fortfarande om flexibilitet som elransonering. Effekten blir därefter. Batterier behandlas inkonsekvent, aggregatorer har svårt att verka, lokala flexibilitetsmarknader utvecklas för långsamt och incitamenten i elnätregleringen är fortfarande snedvridna. Det lönar sig mer att bygga nytt än att använda det som finns smartare. Detta är ett systemfel, och detta fel är det regeringens ansvar att åtgärda.

Det finns också gott om andra frågor att ta tag i. Elnätet borde ses som en statlig angelägenhet, en grundläggande infrastruktur likt motorvägar som ska byggas ut där det behövs. Därför anser vi också att all storskalig produktion som vill ha stamnätsanslutning borde få det. Pengarna är redan insamlade. De 85 miljarder som ligger i flaskhalsintäkter på Riksgäldens konto gör ingen nytta där, utan de ska ut i systemet och börja jobba.

Vi vet att om vi hade haft den här regleringen på plats, som Centerpartiet vill, hade Forsmarks kärnkraftsreaktor för länge sedan kunnat öka sin effekt, för de hade inte behövt betala hutlöst mycket för anslutningen. Vi vet att havsbaserade vindkraftsprojekt, som regeringen konsekvent har

avslagit, hade kunnat byggas snabbare om anslutningen dragits fram. Båda exemplen hade gett mer el på relativt kort sikt i södra Sverige där den behövs allra mest.

Därför yrkar jag också bifall till reservation 7 i betänkandet.

Vi vet också att för att fler ska bli vinnare i klimatomställningen och vilja bidra till utbyggnad av mer produktion krävs fungerande ersättnings-system för markägare, närboende och kommuner. Regeringen har tagit vissa små steg på det området. Det är bra att man betalar ut vindkrafts-pengar till kommunerna, men det måste lagstadgas så att det inte blir enskilda budgetsatsningar enskilda år.

När sådana ersättningssystem finns på plats skapas också förutsättningar att förändra, förenkla och snabba på tillståndsprocessen för utbyggnaden. Inte minst när det gäller elnäten behöver ersättningsnivåerna ses över och ersättningsmodellerna moderniseras. I stället för att man ensidigt går på nätbolagens linje och bara fokuserar på intrångskrävande luftledning, som den här regeringen tillsammans med Socialdemokraterna vill, bör man titta på fler alternativ i form av marksnål teknik. Det finns många olika tekniker som går att använda i betydligt högre grad. Då ökar också acceptansen, och processerna kortas.

Tillståndsprocesserna måste nämligen kortas radikalt. Regeringens småduttande leder ingenstans. Det behövs regelförenklingar på bred front, inte bara inom energiområdet utan i hela näringslivet. Det skulle frigöra resurser hos myndigheter till det som verkligen är viktigt.

Fru talman! Elberedskapen behöver också stärkas. Rysslands anfalls-krig visar tydligt sårbarheten i centraliserade system. Små distribuerande och självförsörjande enheter är mycket svårare att slå ut och därmed en viktig del av framtidens robusta energisystem. Det handlar både om energi, drivmedel och el. Regeringen stirrar sig dock blind på kraftproduktion men glömmer avgörande pusselbitar: överföringen, flexibiliteten, lagringen, effektiviseringen – alla de bitar som snabbt kan frigöra kapacitet, sänka priser och stärka konkurrenskraften.

Elnätsregleringen behöver moderniseras och värdera flexibilitet. Elnäten behöver moderniseras. Batteriresurser, även de som råkar ha gummi-hjul, måste få bidra till systemet.

I det förvärrade säkerhetsläge vi har är det också anmärkningsvärt att vi fortfarande har en effektreserv som körs på fossil olja. Självklart borde fokus vara på inhemska och förnybara alternativ.

Det saknas alltså inte reformförslag, utan det som saknas är politisk vilja och systemförståelse. Så länge regeringen fortsätter att fokusera på en enda lösning och samtidigt misslyckas med grundläggande marknadsfrågor som effekttariffer och flexibilitet kommer problemen att växa. Konsekvenserna är tydliga: försämrad konkurrenskraft, försenad klimatomställning, ökad sårbarhet och ökade priser.

Det här är en förlorad mandatperiod. Frågan är om det verkligen är det här eftermålet som regeringen vill ha. Jag vet att Sverige kan mer. Det är hög tid att bygga ett elsystem som fungerar på riktigt.

Anf. 102 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Jag tror att vi kan vara överens här i kammaren om betydelsen av låga och stabila elpriser för Sveriges hushåll och företag. Det kan inte nog understrykas; det är det som lägger grunden till vår välfärd.

Det är också den posten som har seglat upp som en av de kanske allra största posterna i de svenska hushållens utgifter.

Till skillnad från föregående talare anser jag att regeringen har tagit sjumilakliv för att komma till rätta med många obalanser och rester av tidigare politiska beslut. Vi är inte framme än, men det har tagits många viktiga, för att inte säga helt avgörande, steg. Syftet har hela tiden varit att återupprätta ett fungerande elsystem med en ökad elproduktion och i slutändan förhoppningsvis lägre priser.

Bland de reformer som har sjösatts finns nya regler för elmarknaden. Man kan tycka att det är anmärkningsvärt att flera av vår tids mest avgörande beslut på energiområdet tidigare har fattats utan att politiken riktigt har ställt sig frågan vad besluten kommer att få för konsekvenser för landets energiförsörjning. Det visade sig inte minst i den rapport som Riksrevisionen lade fram, där de tyckte att det var speciellt anmärkningsvärt att man inte hade tagit hänsyn till effekterna på elsystemets stabilitet och dess långsiktiga förmåga till leveranssäkerhet.

Som nämnts tidigare är det speciellt de södra delarna av landet som har fått bära konsekvenserna av dessa beslut. Effektbrist, kapacitetsbrist och periodvis extremt höga elpriser är resultatet av den politik som vi har haft under tidigare regeringar. Det var också mot den bakgrunden som regeringen tog sig an energipolitiken.

Fru talman! Det som regeringsunderlaget har velat åstadkomma är bland annat att få på plats ett system där exempelvis stödtjänster som krävs för ett välfungerande elsystem också prissätts så att de kraftslag som bidrar med sådana stödtjänster ska kunna ersättas för detta.

Vad som också har betonats av regeringen är hur ansvarsfördelningen mellan elsystemets aktörer ska se ut. Det handlar om att säkerställa driftsäkerheten i elsystemet. Det handlar om att upphandla planerbar elproduktion. Det handlar också om att både planera och främja den planerbara elproduktionen där den bäst behövs för systemet. Målet är att skapa en bättre balans mellan elproduktion och elanvändning i olika delar av Sverige för att kunna ge förutsättningar för stabilare och lägre elpriser så att Sverige på sikt kan bli ett samlat elprisområde.

Jag skulle säga att en viktigare förändring som regeringen har gjort är ett skifte i energipolitiken, där vi har velat röra oss från att prata om enskilda kraftslag – det kanske inte alltid har lyckats – till en plats där vi diskuterar vad vi vill att elsystemet ska ha för egenskaper. Det handlar om planeringsmål och vilka förutsättningar det svenska elsystemet ska ha för att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering i syfte att möjliggöra den gröna omställningen. Det handlar också om hur vi ska få på plats ett leveranssäkerhetsmål så att vi säkerställer att elsystemet i rätt tid och i tillräcklig mängd levererar el där efterfrågan finns.

Jag vill avsluta med att säga att det här är åtgärder som krävs för att vi ska kunna återupprätta en fungerande elförsörjning i Sverige. Det har nämnts här tidigare, och jag delar den bilden, att när den här mandatperioden startade var den svenska produktionen inte i ett bra skick, och vi hade alldeles för höga variationer i prisbilden i olika delar av Sverige. Det är inte sunt med den typen av stora nationella skillnader.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 103 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! På grund av regeringens totala oförmåga att tänka långsiktigt och strategiskt och att förebygga risker och svagheter står nu Sverige sämre rustat att möta den typen av kriser som vi ser i och med Irankriget än innan Tidöregeringen tillträdde. Sverige är numera mer beroende av fossila bränslen som produceras i Putins Ryssland, mullornas Iran, Trumps USA och sharialagarnas Saudiarabien än innan Ebba Busch blev energiminister och Ulf Kristersson statsminister. Det gör att Sverige står svagare och är mer sårbart. Det är hushållen som nu får ta smällen efter den här regeringens totala inkompetens och kortsiktiga tänkande vad gäller Sveriges energiförsörjning.

I början av mandatperioden gjorde Tidöpartierna ett stort nummer av att ändra målet till att gälla fossilfri el, med någon typ av löfte om att gynna fossilfria energikällor. Men inget kunde vara en större lögn. För, fru talman, den energikälla vars användning har ökat allra mest är just den fossila energin. Det handlar om 14 terawattimmars ökning av den årliga användningen bara mellan 2022 och 2024. Det är en ökning på ungefär 10 procent.

Det är som om man inte har lärt sig någonting eller kan göra några som helst konsekvensanalyser. Den prischock vi såg 2022 berodde naturligtvis, enligt alla experter, på Rysslands invasionskrig mot Ukraina och det faktum att Europa är tungt beroende av fossila bränslen, inte minst från Ryssland. I det läget har man alltså ökat fossilberoendet.

Fru talman! Vi hade kunnat föra en politik som ökade elproduktionen i Sverige, som stimulerade svenska bönder att producera mer biogas och svenska företag att satsa på hållbara bränslen och elektrobränslen och som gjorde att utbyggnadstakten av fossilfri el faktiskt ökade. Det hade inte behövt vara som under den här regeringen där takten kraftigt minskar. Det handlar om en minskning av utbyggnaden med 75 procent så här långt under mandatperioden.

Jag vill understryka att det Camilla Brodin påstår vad gäller Miljöpartiet och vindkraft är en ren lögn. Miljöpartiet är det parti som säger mest ja till vindkraft sedan 2020 och framåt.

Efter fyra år med Tidöregeringen är Sverige mer beroende av importerad fossil energi än tidigare. Europa lägger mer pengar på att köpa fossila bränslen från Ryssland än på att stötta Ukrainas försvarskrig. Totalt sett har regeringen lagt 57 miljarder på att subventionera fossila bränslen. Det är pengar som i stället hade kunnat stötta svenska företag att producera mer hållbar energi i Sverige och göra oss starkare och mer oberoende.

Den ökade fossilenergianvändningen är uppenbart dålig och skadlig för klimatet. Utsläppen har ökat kraftigt under den här regeringen. Men vi ser också hur den underminerar vår säkerhet och Sveriges stabilitet. Miljöpartiet har varnat för dessa risker i över 20 år, men hos regeringen har polletten inte trillat ned än. Svaret är fortfarande att göra oss mer beroende av fossila bränslen.

Nu ser vi ett krig rasa i Mellanöstern. USA och Israel har anfallit Iran, som har svarat med att stänga Hormuzsundet, och de internationella leveranskedjorna av fossil energi störs. Drivmedelspriserna skenar. Mot den bakgrunden är det extra skadligt att regeringen har stoppat både utbyggnaden av mer hållbar el i Sverige och elektrifieringen som hade kunnat göra oss mer oberoende av importerad olja än vi är i dag.

Ett annat exempel på regeringens inkompetens är införandet av effekt-tariffer, som vi också debatterar med anledning av det här betänkandet. Jag påtalade det problemet redan för ett år sedan och skrev en motion i höstas om att vi behöver dra i handbromsen. Detta är infört på ett uselt sätt av regeringen, och det förtjänar all kritik det har fått. Vi hade kunnat göra det här på ett smart sätt. Vi hade kunnat gynna dem som bidrar till elmarknaden och elsystemet genom att använda effekt på ett smart sätt och ge en morot till dem som vill investera i solceller, batterier och AI-styrning av sin effektanvändning. Det kan faktiskt bidra till att minska nätkostnaderna för alla elnärskunder.

Dagens nätkostnader är inte skäliga, i motsats till vad Moderaterna påstod i den senaste debatten om elnätspriserna. De är orimligt höga jämfört med vad de skulle kunna vara om vi hade en bättre styrning och utnyttjade elnätet smartare.

Fru talman! Det är tydligt att vi behöver en ny inriktning i energipolitiken jämfört med den här regeringens. Vi behöver en regering som tar Sveriges och Europas säkerhet på allvar genom att öka produktionen av inhemska bränslen. Vi behöver en regering som ökar produktionen av el i Sverige och har en vilja att elektrifiera, stötta industrin och ge långsiktig stabilitet. Vi behöver inte en regering eller ett regeringsunderlag som hån-skrattar här i riksdagen när stora svenska företag går i konkurs och tusentals människor blir arbetslösa. Vi behöver en regering som tar klimathotet på allvar och erbjuder hushållen hållbara alternativ till låg kostnad.

Fru talman! Vi köper fossila bränslen för ungefär 100 miljarder per år i Sverige. Jag kan komma på rätt så många bättre sätt att använda de pengarna. Vi skulle kunna ha en politik som möjliggör för kemiindustrin på västkusten att ställa om till biogas och vätgas. Även stålindustrin kan ställa om till ljusbågsugnar och till reduktion med vätgas. Fjärrvärmen kan bidra mycket till att stabilisera elsystemet och delta på elmarknaden.

Hade regeringen haft vett att ta bort elskatten på att köra in överskottsel till fjärrvärmen hade vi haft ett bättre energisystem. Hade man ställt krav på att ta in spillvärme från datorhallar hade man kunnat köra fjärrvärme mer flexibelt. Hade man stöttat energilagring hade fler kunnat göra som i Västerås och ha ett stort energilager för värme och därmed också kunnat köra elproduktionen mer flexibelt i fjärrvärmen. Det hade stärkt fjärrvärmens konkurrenskraft, utvecklat fjärrvärmen och förbättrat elmarknaden.

Transporterna är kanske det absolut viktigaste i sammanhanget. Vi hade kunnat ha betydligt fler elbilar som drevs av energi producerad med solceller på taken, av vindkraftverk runt om i Sverige och av den förnybara, fossilfria el vi redan har. Vi hade framför allt kunnat ha fler tunga elbilar på vägarna, producerade av svenska företag, till exempel Scania och Volvo, som har tagit fram världsledande teknik för tunga fordon. Men det sätter regeringen käppar i hjulet för genom att föra en politik som främjar importerad fossil energi framför svensk teknik och framför energi som vi kan producera hållbart i Sverige.

Vi hade kunnat ha en energipolitik och ett elsystem som gjorde oss säkrare och tryggare. Vi bör lära oss av Ukraina, där Ryssland systematiskt attackerar storskalig och centraliserad elproduktion. Vi kunde ha byggt ett system med distribuerad, hållbar energi från sol och vind, lokala energilagrar och grön baskraft och stimulerat mer ödrift så att alltifrån villafastigheter till energigemenskaper och större elområden kunde bli oberoende.

Fru talman! Det behövs verkligen ett omtag i energipolitiken och en politik som tar ansvar för klimatet, energisäkerheten och Sveriges konkurrenskraft. Vi står såklart bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 12.

Anf. 104 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Lakso, för anförandet!

Jag tycker att det är tråkigt när ledamöter begär replik som gör att det blir som ett läxförhör i riksdagens kammare. Det handlar till syvende och sist om vad vi tycker, inte om att vi har den djupaste detaljkunskapen i varje fråga. Men eftersom Linus Lakso är en lärd person och dessutom lade en väsentlig del av sitt anförande på att prata om effekttariffer vill jag ställa en kunskapsfråga.

När fick Energimarknadsinspektionen ett uppdrag att ta fram föreskrifter för effekttariffer? Vem var energiminister i Sverige då?

Anf. 105 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Att man bör styra utifrån effekt kommer ursprungligen från ett EU-direktiv. Det har implementerats på olika sätt runt om i Europa, och vi har sett implementeringar som är betydligt smartare. Att vi bör styra utifrån effekt så att vi kan nyttja elnätet smartare är i grunden en god tanke som vi är positiva till. Det hoppas jag framgick i mitt anförande.

Direktivet kom 2021 via EU till Energimarknadsinspektionen. Det är däremot först nu som vi ser hur elnätsbolagen har utformat sina effekttariffer. Det har vi kunnat se den här mandatperioden. Det är nu det har hänt.

Man borde ha varit mer förutseende redan tidigare. Problemet är dock att energiministern inte har agerat och inte klarar av att styra sina myndigheter på ett adekvat sätt när man ser att det går fel. Det är det som är problemet, och det är det som är vår kritik. Min kritik är att Ebba Busch inte snarast tog tag i problemet när man såg att det här inte blev bra, utan att det blev fel. Då hade man behövt agera.

Om Jesper Skalberg Karlsson har en annan uppfattning än att man bör ta tag i de problem man ser när man ser dem får han gärna berätta det för mig.

Anf. 106 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag vill upplysa kammaren om att Energimarknadsinspektionen fick uppdraget att ta fram föreskrifter för effekttariffer i mars 2022. Energiministern hette då Khashayar Farmanbar, och han var socialdemokrat. Den energiminister som nu tar bort effekttarifferna för hushållen och ger uppdraget att ta fram en ny modell som kan fungera i verkligheten är Ebba Busch, och hon är kristdemokrat.

Men, fru talman, låt mig ställa också en annan fråga. En stor del av Linus Laksos anförande handlade om att vi behöver göra det betydligt dyrare att tanka bensin och diesel. Utan att egentligen specificera vad ett rimligt pris är kan man anta att det i alla fall ska vara en bit över 30–35 kronor, så att man verkligen ser till att människor inte kan köra bil som drivs av diesel eller bensin.

Jag har därför ett par frågor inför valet den 13 september om vad som egentligen gäller. Linus Lakso pratar här om att det behöver bli betydligt

dyrare att tanka bensin och diesel, medan jag ser i medierna att Socialdemokraternas ministerkandidater vill sänka skatten på bensin och diesel.

Vad är det som gäller? Vad är det svenskarna har att förvänta sig efter den 13 september när vi går till valurnan? Är det Linus Laksos politik med dyrare drivmedel, eller är det Socialdemokraternas politik, som i någon mening ju är Tidöpartiernas politik?

Anf. 107 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Först och främst tar Ebba Busch inte bort effekttarifferna. Hon har skällt på energibolagen och tycker att de ska ta bort dem eftersom hon har gett ett uppdrag att utreda hur man eventuellt kan utforma dem bättre någon gång i framtiden, kanske om ett år. Det är otroligt svagt agerat. Det här borde styras upp betydligt mer resolut, och det borde ha gjorts för länge sedan när man såg hur elnätsbolagen började införa effekttarifferna.

Fru talman! Under mitt anförande sa jag aldrig att det skulle bli dyrare med fossil energi. Jag sa att det var dumt att vara beroende av fossil energi.

Jag tror inte att den svenska befolkningen är intresserad av att deras bil ska drivas av just olja från Ryssland, Iran, Saudiarabien eller Qatar. Jag tror att svenska folket vill ha billiga, hållbara transporter. Om det kan ske på energi som vi producerar i Sverige med svensk teknik som kan ge svenska jobb, fru talman, tror jag att man kommer att välja det alternativet.

Det är precis det som Miljöpartiets politik går ut på, medan Moderaternas politik är precis tvärtom. Man stoppade elektrifieringen. När Ulf Kristersson blev statsminister tvärbromsade andelen elbilar. Andelen föll till och med, vilket gjorde att vi fick ut mer fossilbilar på vägarna. Det är ett totalt misslyckande och gör att vi blir mer beroende av fossil energi.

Detta är så dumt, och det är det jag menar med den totala avsaknaden av att kunna tänka strategiskt och långsiktigt. Det handlar om att bygga bort och investera bort oss från ett beroende av fossila bränslen och i stället gynna svenskproducerad energi och svensk teknik.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 15 april.)

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2025/26:214 Lagändringar för ett stärkt nationellt cybersäkerhetscenter

2025/26:216 Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård

2025/26:228 Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel

2025/26:235 Skärpta regler om utvisning på grund av brott

Motion

med anledning av skr. 2025/26:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2025

2025/26:3988 av Håkan Svenneling m.fl. (V)

Prot. 2025/26:102

1 april

Elmarknadsfrågor

§ 20 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 31 mars

2025/26:424 Flyglinjen Torsby/Hagfors–Arlanda

av *Mikael Dahlqvist* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:425 Fördelning av ansvar för infrastrukturkostnader vid försvarsetableringar

av *Kalle Olsson* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 31 mars

2025/26:670 Fransk rapport om Muslimska brödrskapet

av *Markus Wiechel* (SD)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2025/26:671 Asbestexponering och brister i arbetsmiljöarbetet vid renoveringar

av *Johanna Haraldsson* (S)

till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz (L)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 17.57.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 8 anf. 17 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 36 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 64 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 74 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 18 anf. 91 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LINDA UTTERBERG

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande.....	1
§ 3 Meddelande om statsministerns frågestund.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 6 Offentlig förvaltning.....	3
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU29	3
Anf. 1 MARTIN WESTMONT (SD).....	3
Anf. 2 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	5
Anf. 3 MATS GREEN (M)	8
Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V)	11
Anf. 5 MALIN BJÖRK (C).....	12
Anf. 6 JAN RIISE (MP).....	14
(Beslut fattades under § 17.).....	15
§ 7 Författningsfrågor.....	16
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU30	16
Anf. 7 MARTIN WESTMONT (SD).....	16
Anf. 8 HANS EKSTRÖM (S).....	17
Anf. 9 ULRIK NILSSON (M).....	18
Anf. 10 HANS EKSTRÖM (S) replik.....	19
Anf. 11 ULRIK NILSSON (M) replik	20
Anf. 12 JESSICA WETTERLING (V)	20
Anf. 13 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	22
Anf. 14 MALIN BJÖRK (C).....	24
Anf. 15 MAURICIO ROJAS (L)	26
Anf. 16 JAN RIISE (MP).....	29
(Beslut fattades under § 17.).....	30
§ 8 Riksrevisionens rapport om statens främjande av de nationella minoritetsspråken	31
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU31	31
Anf. 17 MIRJA RÄIHÄ (S)	31
Anf. 18 JESSICA WETTERLING (V)	32
Anf. 19 MATS GREEN (M)	36
Anf. 20 JAN RIISE (MP).....	37
(Beslut fattades under § 17.).....	39
§ 9 Kommissionens meddelande om en kulturkompass för Europa	39
Kulturutskottets utlåtande 2025/26:KrU10.....	39
(Beslut fattades under § 17.).....	39
§ 10 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om hantering av genetiskt modifierade mikroorganismer och bearbetning av organ	39
Socialutskottets utlåtande 2025/26:SoU37.....	39
(Beslut fattades under § 17.).....	39
§ 11 Konsumenträtt m.m.....	40
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU17	40

Anf. 21 BJÖRN TIDLAND (SD).....	40
Anf. 22 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	42
Anf. 23 LARS BECKMAN (M) replik	44
Anf. 24 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	44
Anf. 25 LARS BECKMAN (M) replik	45
Anf. 26 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	46
Anf. 27 LARS BECKMAN (M)	46
Anf. 28 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V)	48
Anf. 29 LARRY SÖDER (KD).....	49
Anf. 30 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	51
Anf. 31 LARS BECKMAN (M) replik	53
Anf. 32 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	54
Anf. 33 LARS BECKMAN (M) replik	54
Anf. 34 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	55
Anf. 35 ANNE-LI SJÖLUND (C)	55
(Beslut fattades under § 17.)	56
§ 12 Bostadspolitik.....	56
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU18.....	56
Anf. 36 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	56
Anf. 37 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	59
Anf. 38 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	59
Anf. 39 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	60
Anf. 40 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	60
Anf. 41 JOAKIM JÄRREBRING (S)	61
Anf. 42 DAVID JOSEFSSON (M)	63
Anf. 43 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	65
Anf. 44 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	65
Anf. 45 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	66
Anf. 46 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	67
Anf. 47 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	67
Anf. 48 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	68
Anf. 49 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	68
Anf. 50 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	68
Anf. 51 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	69
Anf. 52 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	69
Anf. 53 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	70
Anf. 54 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	71
Anf. 55 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	71
Anf. 56 LARRY SÖDER (KD).....	73
Anf. 57 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	76
Anf. 58 LARRY SÖDER (KD) replik	76
Anf. 59 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	77
Anf. 60 LARRY SÖDER (KD) replik	77
Anf. 61 PATRIK KARLSON (L)	78
Anf. 62 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	80
Anf. 63 ANNE-LI SJÖLUND (C)	82
(Beslut fattades under § 17.)	82
§ 13 Regelförenkling för företag.....	83
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU15	83
Anf. 64 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	83

Anf. 65 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik.....	85
Anf. 66 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	86
Anf. 67 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik.....	86
Anf. 68 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	87
Anf. 69 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	88
Anf. 70 ANNA AF SILLÉN (M)	90
Anf. 71 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik.....	91
Anf. 72 ANNA AF SILLÉN (M) replik	92
Anf. 73 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik.....	92
Anf. 74 ANNA AF SILLÉN (M) replik	93
Anf. 75 BIRGER LAHTI (V).....	93
Anf. 76 LILI ANDRÉ (KD)	94
Anf. 77 ANDERS ÅDAHL (C).....	96
Anf. 78 LOUISE EKLUND (L)	97
Anf. 79 KATARINA LUHR (MP).....	98
(Beslut fattades under § 17.).....	100
§ 14 Elmarknadsfrågor	100
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU17	100
Anf. 80 JOSEF FRANSSON (SD).....	100
Anf. 81 MONICA HAIDER (S).....	102
Anf. 82 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	104
Anf. 83 MONICA HAIDER (S) replik.....	104
Anf. 84 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	105
Anf. 85 MONICA HAIDER (S) replik.....	105
(forts. § 18).....	105
Ajournering.....	105
Återupptaget sammanträde	105
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 mars	106
SoU26 Ett språkrav inom äldreomsorgen.....	106
SoU22 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap	106
UU7 Internationella relationer.....	107
FöU6 Integritetsskydd vid signalspaning i	
försvarsunderrättelseverksamhet	109
KrU6 Idrott, friluftsliv och spel.....	109
KrU7 Konstarter, språk och bibliotek.....	110
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 31 mars	112
UbU10 Gymnasieskolan.....	112
JuU29 Stärkt säkerhetsskydd vid överlåtelse av fast	
egendom	112
JuU11 Straffrättsliga frågor	112
JuU14 Terrorism.....	114
FiU33 Uppgiftsskyldighet för vissa e-legitimationsföretag.....	114
SoU19 Barn och unga inom socialtjänsten	115
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde.....	116
KU29 Offentlig förvaltning	116

KU30 Författningsfrågor.....	117
KU31 Riksrevisionens rapport om statens främjande av de nationella minoritetsspråken	118
KrU10 Kommissionens meddelande om en kulturkompass för Europa	119
SoU37 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om hantering av genetiskt modifierade mikroorganismer och bearbetning av organ	119
CU17 Konsumenträtt m.m.	119
CU18 Bostadspolitik	120
NU15 Regelförenkling för företag	121
§ 18 (forts. från § 14) Elmarknadsfrågor (forts. NU17)	122
Anf. 86 RICKARD NORDIN (C) replik.....	122
Anf. 87 MONICA HAIDER (S) replik	123
Anf. 88 RICKARD NORDIN (C) replik.....	123
Anf. 89 MONICA HAIDER (S) replik	123
Anf. 90 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	123
Anf. 91 BIRGER LAHTI (V)	125
Anf. 92 CAMILLA BRODIN (KD).....	127
Anf. 93 BIRGER LAHTI (V) replik	129
Anf. 94 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	129
Anf. 95 BIRGER LAHTI (V) replik	130
Anf. 96 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	130
Anf. 97 RICKARD NORDIN (C) replik.....	130
Anf. 98 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	131
Anf. 99 RICKARD NORDIN (C) replik.....	131
Anf. 100 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	132
Anf. 101 RICKARD NORDIN (C).....	132
Anf. 102 LOUISE EKLUND (L).....	134
Anf. 103 LINUS LAKSO (MP)	136
Anf. 104 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	138
Anf. 105 LINUS LAKSO (MP) replik	138
Anf. 106 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	138
Anf. 107 LINUS LAKSO (MP) replik	139
(Beslut skulle fattas den 15 april.).....	139
§ 19 Bordläggning.....	139
§ 20 Anmälan om interpellationer	140
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	140
§ 22 Kammarén åtskildes kl. 17.57.	140